

**T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE EBEVEYNLERİN İSTİSMAR
FARKINDALIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aslı YOLCU

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

HAZİRAN 2024

**T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE EBEVEYNLERİN İSTİSMAR
FARKINDALIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aslı YOLCU

21435036011

ORCID:

**Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı**

**Danışman: Dr. Aslı YEŞİL
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9068-6303>**

HAZİRAN 2024

BTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 21435036011 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Aslı YOLCU, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “Çocukluk Çağı Travmaları ve Ebeveyn İstismar Farkındalığı Arasındaki İlişkilerinin İncelenmesi” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Dr. Aslı YEŞİL**
Bursa Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Dr. Umut ÇIVGIN**
Bursa Teknik Üniversitesi

Dr. Nevin ERACAR
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Teslim Tarihi : 2024
Savunma Tarihi : Haziran 2024

20.04.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 9/2 ve 22/2 maddeleri gereğince; Bu Lisansüstü teze, Bursa Teknik Üniversitesi’nin abonesi olduğu intihal yazılım programı kullanılarak Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlemiş olduğu ölçütlere uygun rapor alınmıştır.

Bu tez, 223K053 numaralı TÜBİTAK 1002 HIZLI DESTEK projesi ile desteklenmiştir

İNTİHAL BEYANI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belgelediğimi, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Aslı YOLCU

İmzası:

[Handwritten signature area]

ÖNSÖZ

Öncelikle tüm desteği ve yol göstericiliği için kıymetli danışmanım Dr. Aslı Yeşil'e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Ayrıca, her daim desteğini hissettiren bölüm başkanım saygıdeğer Dr. Nevin Eracar'a ve sevgili ekip arkadaşım Araş. Gör. Büşra Ceren Coşkun'a minnettarım.

Her zaman bana inanan, beni cesaretlendiren sevgili aileme, Salih'e, Esra'ya ve Lulu'ya yürekten teşekkür ederim.

Haziran 2024

Aslı YOLCU
(Psikolog)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
SUMMARY	xiii
1. KURAMSAL BÖLÜM	1
1.1 Giriş.....	1
1.2 Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Yaşantıları (Çocuk İstismarı ve İhmali)	4
1.2.1 Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı	5
1.2.2 Çocuk istismarı ve ihmalinin etkileri	7
1.2.3 Çocuk istismar ve ihmaline ilişkin risk faktörleri	9
1.3 İstismar ve İhmalin Nesiller Arası Aktarımı	11
1.3.1 İstismar ve ihmalin nesiller arası aktarımına ilişkin çalışmalar	13
1.3.2 İstismar ve ihmalin nesiller arası aktarımı ile ilgili faktörler	15
1.4 Duygu Düzenleme Güçlüğü	16
1.4.1 Duygu ve duygu düzenlemenin tanımı	16
1.4.2 Duygu düzenleme stratejileri	17
1.4.3 Duygu düzenleme güçlüğü'nün tanımı	18
1.4.4 Duygu düzenleme güçlüğü ve çocuk istismar ve ihmali.....	19
1.4.4 Duygu düzenleme güçlüğü ve istismar ve ihmalin nesiller arası aktarımı	21
1.5 Romantik İlişkilerde Çatışma Çözümü	22
1.5.1 Çatışma çözüm stillerinin tanımı	22
1.5.2 Çatışma çözüm stilleri ve çocuk istismar ve ihmali.....	23
1.5.3 Çatışma çözüm stilleri ve çocuk istismar ve ihmalinin nesiller arası aktarımı	24
1.6 İstismar ve İhmal Farkındalığı	27
1.6.1 İhmal/istismar farkındalığı ve istismar ve ihmali/istismarın nesiller arası aktarımı	28
1.7 Araştırmanın Amacı	29
2. YÖNTEM.....	31
2.1. Örneklem.....	31
2.2. Veri Toplama Araçları	32
2.2.1 Demografik Bilgi Formu.....	32
2.2.2 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	33
2.2.3 Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği.....	33
2.2.4 Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form.....	33
2.2.5 Ebeveyn Çocuk İstismar ve İhmal Farkındalık Ölçeği	34
2.3 İşlem.....	34

2.4 İstatistiksel Analiz	34
3. BULGULAR	38
3.1 Araştırma Değişkenlerinin Betimsel İstatistiklerine Dair Bulgular	38
3.2 Ebeveynlerin Çocukluk Döneminde İstismar ve İhmale Maruz Kalma Oranı	39
3.3 Ebeveynlerin İstismar ve İhmal Farkındalık Düzeyi	40
3.4 Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları	41
3.5 Yol Analizi	42
3.5.1 Duygusal istismar değişkeni ile yol analizi.....	43
3.5.2 Duygusal ihmal değişkeni ile yol analizi	48
3.5.3 Fiziksel ihmal değişkeni ile yol analizi.....	52
4. TARTIŞMA	56
4.1 Ebeveynlerin Çocukluk Döneminde İstismar ve İhmale Maruz Kalma Oranlarından Elde Edilen Bulguların Tartışılması.....	56
4.2 Ebeveynlerin İstismar ve İhmal Farkındalık Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	57
4.3 Yol Analizlerinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	58
4.3.1 Duygusal istismar değişkeni ile yol analizinin bulgularının tartışılması ..	58
4.3.2 Duygusal ihmal değişkeni ile yapılan yol analizi bulgularının tartışılması	61
4.3.3 Fiziksel ihmal değişkeni ile yapılan yol analizi bulgularının tartışılması.	63
V. SONUÇ	66
5.1 Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler	67
KAYNAKÇA	69
EKLER.....	86
ÖZGEÇMİŞ.....	103

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri.	32
Çizelge 2.2: Araştırmada kullanılan ölçeklerin çarpıklık ve basıklık katsayıları.	37
Çizelge 3.1: Araştırma değişkenlerine ait betimsel istatistikler.	38
Çizelge 3.2: Değişkenler arası korelasyon analizi sonuçları.	42
Çizelge 3.3: Modele ilişkin uyum indeksi aralıkları.....	44
Çizelge 3.4: Değişkenler arası ilişkilere dair regresyon katsayıları.	45
Çizelge 3.5: Toplam, doğrudan ve dolaylı etkilere dair bulgular.	47
Çizelge 3.6: Modele ilişkin uyum indeksi aralıkları.....	48
Çizelge 3.7: Değişkenler arası ilişkilere dair regresyon katsayıları.	49
Çizelge 3.8: Toplam, doğrudan ve dolaylı etkilere dair bulgular.	51
Çizelge 3.9: Modele ilişkin uyum indeksi aralıkları.....	52
Çizelge 3.10: Değişkenler arası ilişkilere dair regresyon katsayıları.	53
Çizelge 3.11: Toplam, direkt ve dolaylı ilişkilere dair bulgular.....	55

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Mevcut tez çalışması kapsamında test edilen yol analizi.	36
Şekil 3.1: Ebeveynlerin istismar ve ihmal yaşantılarının yaygınlık oranları.	40
Şekil 3.2: Ebeveynlerin çocuk istismar ve ihmal farkındalık düzeyleri.	41
Şekil 3.3: Test edilen model.	43
Şekil 3.4: Final model.	44
Şekil 3.5: Duygusal istismar yol analizinde anlamlı ilişkilerin gösterildiği model. ..	46
Şekil 3.6: Duygusal ihmal değişkeni ile yol analizi.	48
Şekil 3.7: Duygusal ihmal yol analizinde anlamlı yolların gösterildiği model.	50
Şekil 3.8: Fiziksel ihmal değişkeni ile yol analizi.	52
Şekil 3.9: Fiziksel ihmal yol analizinde anlamlı yolların gösterildiği model.	54

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE EBEVEYNLERİN İSTİSMAR FARKINDALIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu tez çalışmasında ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları geçmişi ile ebeveynlerin duygu düzenleme becerileri, ebeveynlerin kendi ilişkilerinde çatışma çözme yöntemleri ve istismar ve ihmal farkındalıkları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu çalışmaya Türkiye'de yaşayan, 3-6 yaş arasında çocuğu olan 494 ebeveyn katılmıştır. Yapılan uç değer analizi sonucunda 45 katılımcı analiz sonuçlarının etkilenmemesi adına veri setinden çıkartılmıştır. Yapılan işlem sonrasında 449 katılımcı ile analizler yürütülmüştür. 449 katılımcının 398'i (%88,6) kadın 51'i (%11,4) erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Çalışmada veri toplamak amacıyla Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form ve Ebeveyn Çocuk İstismar ve İhmal Farkındalık Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizleri SPSS 25 paket programı ve AMOS 26 programı üzerinden yapılmıştır. Araştırma dahilinde çocukluk çağı travmaları, duygu düzenleme güçlüğü, çatışma çözümü ve istismar ve ihmal farkındalığı arasında kurulan model yapısal eşitlik modellemesi ile sınanmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi AMOS 26 (Analysis of Moment Structure) programı aracılığıyla yapılmıştır. Cinsel istismar boyutu uç değerler çıkartıldığında dahi çarpıklık ve basıklık değerleri kabul edilebilir aralıkta olmadığı için analizlere dahil edilmemiştir. Fiziksel istismar alt ölçeğinin ise Alfa katsayısının kabul edilebilir değer olan .70'in çok altında olması nedeniyle fiziksel istismar boyutu da analizlere dahil edilmemiştir. Bu nedenle model analizleri duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal değişkenleri ile yürütülmüştür. Sonuçlara göre katılımcılar arasında duygusal istismarın yaygınlık oranı %32,5, duygusal ihmalin yaygınlık oranı %38,08 ve duygusal ihmalin %46,32'dir. Çocuk istismarı ve ihmal farkındalık düzeylerine bakıldığında ise katılımcıların %10,2'sinin orta düzeyde; %71,9'unun yüksek düzeyde; %17,8'inin ise çok yüksek düzeyde farkındalık sahibi olduğu bulunmuştur. Analiz sonuçlarına göre duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal duygu düzenleme güçlüğü pozitif yönde yordamıştır. Duygusal istismar olumsuz çatışma çözümünü pozitif yönde yordamış, olumlu çatışma çözümü ile anlamlı düzeyde ilişkisi olmadığı bulunmuştur. Duygusal ihmalin ise olumsuz çatışma çözümünü pozitif yönde yordadığı, olumlu çatışma çözümünü ise negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Fiziksel ihmale bakıldığında ise olumsuz çatışma çözümü ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamış, olumlu çatışma çözümünü ise negatif yönde yordadığı görülmüştür. Duygusal istismar ve duygusal ihmalin istismar ve ihmal farkındalığı ile ilişkisi bulunmamıştır. Fiziksel ihmal, istismar ve ihmal farkındalığını negatif yönde yordamıştır. Olumlu çatışma çözümü istismar ve ihmal farkındalığını pozitif yönde yordamıştır. Duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz çatışma çözümünün istismar ve ihmal farkındalığı ile ilişkisi bulunmamıştır. Dolaylı ilişkilere bakıldığında ise duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmalin olumsuz

Çatışma zm ile ilişkisinde duygu düzenleme güçlüğünün aracılık ettiğ bulunmuştur. Ayrıca, duygusal ihmal ve istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide olumlu çatışma çözümü aracılık ettiğ görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Çocukluk ağ travmaları, Duygu düzenleme güçlüğü, çatışma zm, İstismar ve ihmal farkındalığı.

AN EXAMINATION OF RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMAS AND PARENTAL ABUSE AWARENESS

SUMMARY

In this thesis, the relationships between parents' childhood trauma history, parents' emotion regulation skills, conflict resolution methods in their own relationships, and parents' awareness of abuse and neglect were examined. A total of 494 parents living in Turkey with children aged between 3-6 years participated in this study. As a result of outlier analysis, 45 participants were excluded from the dataset to ensure the integrity of the analysis results. Following this process, analyses were conducted with 449 participants. Among these participants, 398 (88.6%) were female and 51 (11.4%) were male. To collect data for the study, the following instruments were utilized: Demographic Information Form, Childhood Trauma Questionnaire, Conflict Resolution Styles Scale in Romantic Relationships, Difficulty in Emotion Regulation Scale - Short Form, and Parent-Child Abuse and Neglect Awareness Scale. Data analyses were performed using SPSS 25 and AMOS 26 software packages. The model, which included childhood trauma, emotion regulation difficulty, conflict resolution, and abuse and neglect awareness, was tested using structural equation modeling. Structural equation modeling was conducted using the AMOS 26 (Analysis of Moment Structures) program. Due to the unacceptable skewness and kurtosis values even after removing outliers from the sexual abuse dimension, this dimension was not included in the analyses. Similarly, the physical abuse dimension was not included in the analyses due to its alpha coefficient being well below the acceptable value of .70. Therefore, model analyses were conducted with emotional abuse, emotional neglect, and physical neglect variables. According to the results, the prevalence rate of emotional abuse among participants was 32.5%, emotional neglect was 38.08%, and physical neglect was 46.32%. When looking at the levels of awareness of child abuse and neglect, it was found that 10.2% of the participants had moderate awareness, 71.9% had high awareness, and 17.8% had very high awareness. Analysis results indicated that emotional abuse, emotional neglect, and physical neglect positively predicted emotion regulation difficulty. Emotional abuse positively predicted negative conflict resolution, while no significant relationship was found with positive conflict resolution. Emotional neglect positively predicted negative conflict resolution and negatively predicted positive conflict resolution. Regarding physical neglect, no significant relationship was found with negative conflict resolution, but it negatively predicted positive conflict resolution. There was no relationship between emotional abuse, emotional neglect, and awareness of abuse and neglect. Physical neglect negatively predicted awareness of abuse and neglect. Positive conflict resolution positively predicted awareness of abuse and neglect. There was no relationship between emotion regulation difficulty and negative conflict resolution with awareness of abuse and neglect. In terms of indirect relationships, emotion regulation difficulty was found to mediate the relationship

between emotional abuse, emotional neglect, and physical neglect with negative conflict resolution. Additionally, positive conflict resolution was found to mediate the relationship between emotional neglect and awareness of abuse and neglect.

Keywords: Childhood traumas, Emotion regulation difficulties, Conflict resolution, Child abuse and neglect awareness.

1. KURAMSAL BÖLÜM

1.1 Giriş

Bakım, bir çocuğun büyüme ve gelişimi üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bakım, bakım verenlerin (anne, baba, kardeşler, akrabalar ve çocuk bakıcıları) çocuğun hayatta kalması, sağlıklı büyümesi ve gelişmesi için ihtiyacı olan gıdayı, sağlık bakımını, uyarımı ve duygusal desteği sağlamaya yönelik davranışlarını ifade eder. Yalnızca uygulamaların kendisi değil, aynı zamanda uygulanma şekli de (çocuğa karşı sevgi ve duyarlılık açısından) kritik öneme sahiptir (Engle ve Lhotska, 1999). Örneğin, Spitz (1945), yetimhanede kalan çocukların yalnızca fiziksel ihtiyaçların karşılanması çocukların sağlıklı gelişimi için yeterli olmadığını ortaya koymuştur. Kusursuz hijyen önlemleri alınmasına rağmen yetimhanedeki bebekler üçüncü aydan itibaren enfeksiyon ve her türlü hastalığa karşı aşırı duyarlılık göstermişler ve gelişimsel sorunlar yaşamışlardır (Spitz, 1945). Bakım veren-çocuk etkileşimleri, öz düzenlemenin, bilişsel gelişimin, dil ediniminin ve sosyo-duygusal uyumun gelişmesinde önemli bir role sahiptir (O'Connor, 2002). Pozitif ve dengeli bir ebeveynlik çocuğun ilerleyen yıllarda daha iyi sosyal becerilere sahip olması ve daha düşük psikopatoloji riski ile ilişkili bulunmuştur (Smith ve diğ, 2010; Chen ve diğ, 2019). Aksine, istismar ve ihmale maruz kalan bir çocuğun ise nörofizyolojik, bilişsel, fiziksel ve duygusal gelişimi olumsuz etkilenmektedir (Widom, 2013; Yates, 2007). Yapılan çalışmalar, çocuk istismar ve ihmalinin yetişkinlikte duygu düzenleme güçlüğü, kişiler arası ilişkilerde problemler ve anksiyete, depresyon gibi psikopatolojiler ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Cicchetti ve Toth, 1995; Adams, 2019; Bryer ve diğ, 1986; Malinosky-Rummel ve Hansen, 1993).

Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan ve olumsuz etkileri birçok çalışma ile gözler önüne serilen çocuk istismar ve ihmal için risk faktörlerinin belirlenebilmesi önemlidir. Çocuk istismar ve ihmaline ilişkin; bireysel, toplumsal, aileye ilişkin ve çocuğa ilişkin risk faktörleri ele alınmaktadır. Bireysel risk faktörleri kapsamında ele alınan faktörlerden biri de ebeveynlerin kendi istismar ve ihmal öyküsüdür.

Çocuğunu ihmal ve istismar eden ebeveynlerin kendi çocukluğunda ihmal ve istismara maruz kalmış olmasına istismar ve ihmalin nesiller arası aktarımı denir. İstismar ve ihmalin aktarım oranlarını saptamaya yönelik çalışmaların bulgularına bakıldığında ise aktarım oranlarının %4,99 ile %54,3 değiştiği görülmektedir (Dixon ve diğ, 2005; Valentona ve diğ, 2012; Kaufman ve Zigler, 1987; Barlett ve Easterbrooks, 2012). Aktarım oranlarındaki bulguların bu denli farklılık göstermesi ise istismar ve ihmalin nesiller arası aktarımdan bazı aracı faktörlerin de rol oynadığını düşündürmektedir (Narang ve Conteras 2020).

Çocukluk döneminde istismar ve ihmale maruz kalmak duygu düzenleme ve kişiler arası becerilerin kazanımını sekteye uğratar (Dereboy ve diğ, 2018). Önemli gelişimsel görevlerden biri olan duygu düzenleme çocukluk döneminde çocuk ve bakım veren arasındaki ilişki üzerinden gelişir. Duygu düzenleme, duyguların hissedildiği, ifade edildiği yoğunluk ve duyguya atfedilen değer üzerinde kontrol sahip olmak şeklinde tanımlanabilir (Dvir ve diğ, 2014). Duygu düzenleme becerilerinin etkili kullanımı bireylerin işlevselliğinde ve iyi oluşunda etkili etkilidir (Extremera ve Rey,2015). İstismar ve ihmal yaşantısı ise ebeveyn ve çocuk arasında ciddi bir ilişki bozulması anlamına gelir ve çocuğun hem duygularını anlama ve düzenleme kapasitesinde hem de kişilerarası ilişkileri kavramsallaştırmasında sorunlara yol açar (Cichetti ve Toth, 1995). Bununla birlikte, duygu düzenleme güçlüğü yaşayan ebeveynlerin çocuğunu istismar ve ihmal etme oranının daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Miragoli ve diğ, 2020; Lavi ve diğ, 2021). Ebeveynlerin çocukluklarında maruz kaldıkları istismar ve ihmal, bağlanma ve empati kurma gibi becerilerinin gelişimini kısıtlayarak kendi çocuklarını istismar/ihmal etmesine zemin hazırlıyor olabileceği düşünülmektedir (İstikbal, 2020). Bu nedenle de duygu düzenlemede yaşanan güçlüklerin istismar ve ihmalin nesiller arası aktarımında önemli bir rolü olabileceği düşünülmektedir.

Bununla birlikte, mevcut çalışmalar çocuklukta kötü muameleye maruz kalmış olmanın romantik ilişkilerde daha yüksek düzeyde çatışma ve işlevsel olmayan çatışma çözüm stratejileri ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Fitzgerald, 2021; Handley ve diğ, 2019; Belt ve Abidin, 1996; Knapp ve diğ, 2017; Kim ve diğ, 2009). Colman ve Widom'a (2014) göre kişiler arası ilişkiler çocuk istismar ve ihmalden ciddi düzeyde etkilenir çünkü çocuklar daha önce başkalarını bir acı ve reddedilme

kaynağı olarak ya da ihtiyaçlarını karşılamak için bulunmayan kişiler olarak deneyimlemiştir. Bu durumda çocuk yaş aldıkça ve kişilerarası çeşitli etkileşimlere girdikçe kendisine başkalarına ve sosyal etkileşimlere ilişkin uyumsuz, örtülü inançları devreye girebilir ve bu uyumsuz inançlar, ilişkisel işlevlerini olumsuz yönde etkilemeye devam eder (Cicchetti ve Toth, 2015). Böylece, çocukluğunda istismar ve ihmale maruz kalmış bir yetişkinin romantik ilişki içinde yıkıcı davranışlar sergilemesi ve işlevsel olmayan çatışma yollarına başvurması daha olasıdır. Ayrıca romantik ilişki içinde yıkıcı davranışların varlığı, ebeveynlerin çocuğu istismar ve ihmal etmesi adına risk teşkil etmektedir. Mevcut çalışmalar, ebeveynlerin ilişkisinde olumsuz sonuçların (şiddet ve işlevsel olmayan çatışma çözüm yolları gibi) istismarın nesiller arası aktarımında önemli faktörler olduğunu ortaya koymuştur (Langevin ve diğ, 2019; Labella ve diğ, 2019).

İstismar ve ihmal farkındalığı ise ebeveynlerin istismar ve ihmalin ne olduğu ve istismarı nasıl tanımladıkları konusunda ne düzeyde bilinçli oldukları şeklinde tanımlanabilir (Ünal ve Boz, 2020). Çocuk istismar ve ihmalinin nesiller arası aktarımının ortadan kaldırılabilmesi için ebeveynlerin istismara yönelik farkındalıklarının belirlenmesi oldukça önemlidir. Newberger ve Cook'a (1983)'a göre ebeveynlerin düşünce ve davranışları arasında ilişki bulunmaktadır. Çocuğunu istismar eden ebeveynlerin istismarın yıkıcı etkilerine yönelik farkındalıkları daha düşüktür. Kılıç (2020) tarafından yürütülen çalışma ise yüksek düzeyde istismar farkındalığına sahip ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkisinin daha olumlu özelliklerle karakterize olduğunu ortaya koymuştur. Buna ek olarak, ebeveynin istismar farkındalığının düşük olması istismar potansiyelinin yüksek olmasına işaret edebilmektedir (Newberger ve Cook, 1983). Alan yazındaki bulgular göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmada ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları geçmişinin ebeveynlerin duygu düzenleme becerileri, ebeveynlerin kendi ilişkilerinde çatışma çözme yöntemleri ve ebeveynlerin istismar farkındalığı arasındaki ilişkilerin araştırılması hedeflenmektedir.

Bu bölümde ilk olarak çocukluk çağı travmaları arasında yer alan çocuk istismarı ve ihmaline, yaygınlığına, etkilerine ve risk faktörlerine yer verilmiştir. Devamında ise çocuk istismar ve ihmalinin nesiller arası aktarımı ve bu aktarımda rol oynadığı düşünülen duygu düzenleme becerileri ve romantik ilişkide çatışma çözüm stilleri

açıklanmıştır. Son olarak ise istismar ve ihmal farkındalığı ve istismar ve ihmal farkındalığının nesiller arası aktarımdaki rolüne yer verilmiştir.

1.2 Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Yaşantıları (Çocuk İstismarı ve İhmali)

Travmatik olaylar; kişinin baş etme kapasitesini ve içsel kaynaklarını aşan (Briere ve Scott, 2016), sarsıcı ve zorlayıcı yaşantılardır. Çocukluk çağı travmaları ise, bireyin 18 yaşından önce deneyimlemiş olduğu travmatik deneyimlerdir ve sıklıkla istismar ve ihmal yaşantıları olarak karşımıza çıkar. Tarihin başlangıcından bu yana yenidoğanı öldürme, tanrıya kurban etme, evlatlık verme, cinsel organını kesme, tecavüz gibi birçok istismar biçimi uygulanmıştır (Sarı ve Büyükanal, 1991). DeMause (1974), çocukluğun tarihini “yakın zamanda uyandıığımız bir kâbus” olarak ifade etmiştir. Tarihsel yazın çocuk istismarının insanlık tarihi kadar eski olduğunu göstermesine karşın, istismar olgusu son yüzyıl içinde kamuoyunun dikkatini çekmeye başlamıştır. Çocuk istismarı konusunu ele alan ilk örgütlü topluluk Amerika Birleşik Devletleri’nde 1874 yılında kurulmuş; 1962’de ise Kempe, hırpalanmış çocuk sendromunu tanımlayarak çocuk istismarı sorununa dikkat çekmiştir (Jain, 1999). 1999 yılında ise Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ] çocuk istismarı ve ihmeline ilişkin bir rapor yayınlamıştır. İlgili rapora göre çocuk istismarı; çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişmesine veya onuruna fiili veya potansiyel zararlar sonuçlanabilecek duygusal, cinsel veya fiziksel her türlü kötü muamele ve ihmalkarlık şeklinde tanımlanmıştır (DSÖ, 1999).

Çocuğa yönelik istismar üç şekilde gerçekleşebilir. Bunlar: fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismardır. *Fiziksel istismar*; çocuğun bir yetişkinin neden olduğu kaza dışı gerçekleşen her türlü yaralanmasını kapsar (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Çocuğun bedeninde görülen çürükler, yanıklar, kesikler, kırıklar fiziksel istismarın göstergesi olabilir. Çocuğa vurmak, çocuğu ısırarak, çocuğa tokat atmak gibi davranışlar fiziksel istismara örnek verilebilir (DSÖ, 1999). *Cinsel istismar*, çocuğun yetişkin tarafından herhangi bir cinsel eyleme, temasa veya sömürüye maruz bırakılması veya bırakılmaya çalışılmasıdır (Murray ve diğ., 2014). Çocuğu zorlama; oral, anal veya genital penetrasyon şeklinde gerçekleşebilir. Doğrudan temas içermeyen ancak çocuğun cinsel maruziyetinin gözetim altında tutulmaması veya cinsel amaçlı cinsel organlar dışındaki bölgelere dokunulması da cinsel

istismardır (Jain, 1999). Çocuğu yasa dışı herhangi bir cinsel faaliyette bulunmaya ikna etmek veya zorlamak, çocuğun fuhuş veya diğer yasa dışı cinsel amaçlarla sömürülmesi, çocukların pornografik gösterilerde ve materyallerde sömürücü kullanımı cinsel istismara örnek verilebilir (DSÖ, 1999). *Duygusal istismar* ise, standardize tanımlamanın ve değerlendirmenin zorluğu açısından teorisyenler ve araştırmacılar için diğer istismar ve ihmal türlerine göre zorluk sunmaktadır (Barnett ve diğ, 1991). Amerikan Çocuk İstismarı Meslek Birliği (APSCA) 1995 yılında duygusal istismarı çocuğun değersiz, kusurlu, seilmeyen, istenmeyen biri olduğunu veya sadece başkalarının ihtiyaçlarını karşıladığında değerli olduğunu hissettiren bir bakım veren davranış kalıbı şeklinde tanımlamıştır (APSCA, 1995, syf. 2). Glaser (2002) ise duygusal istismarı, ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin çocuk için endişe verici, korkutucu etkileşimlerle karakterize olması ve sonuç olarak çocuğun duygusal/psikolojik sağlığına ve gelişimine zarar vermesi şeklinde tanımlamıştır. Çocuğu aşağılama, tehdit etme, korkutma, çocuğa ayrımcılık yapma, çocukla alay etme gibi fiziksel olmayan düşmanca davranış biçimleri duygusal istismara örnek gösterilebilir (DSÖ, 1999).

Fiziksel ihmal ise ebeveynlerin çocuğun sağlık, eğitim, güvenliği, beslenmesi gibi temel ihtiyaçları gereğince karşılamamasıdır (Güler ve diğ, 2002). Fiziksel, duygusal, eğitimsel ve tıbbi olmak üzere dört şekilde görülebilir (Kara ve diğ, 2004). *Fiziksel ihmal* barınma, beslenme gibi çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması; *duygusal ihmal* ise şefkat eksikliği ve/ya koruma eksikliği (çocuğun uyuşturucu, alkol ve benzeri diğer etkilere maruz kalmasına karşı ilgisizlik) şeklinde ifade edilebilir. *Tıbbi ihmal*, rutin kontrol için veya hastalık zamanlarında tıbbi müdahaleyi geciktirmeyi ifade eder. *Eğitim ihmali* ise bir çocuğu yasaların zorunlu kıldığı şekilde okula kaydetmemeyi veya özel eğitim ihtiyaçlarını karşılamamayı veya okuldan kaçmaya göz yummayı içerir (Jain, 1999).

1.2.1 Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana çocuk istismarı ve ihmali her toplumda görülmüştür (Sarı ve Büyükanal, 1991). İstismar ve ihmal davranışları aile içinde kapalı ortamlarda gerçekleştiğinden ve çoğu zaman çocuk tarafından çeşitli nedenlerle dile getirilemediğinden tespit edilmesi ve incelenmesi zor bir konudur

(Yılmaz Irmak, 2008). Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuk istismarı ve ihmali vakalarına ilişkin en kapsamlı çalışma, Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Merkezi tarafından düzenli periyotlarda rapor edilmektedir (Warner-Rogers ve diğ, 1999). Dördüncü Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Vaka Oranı (NIS-4) toplantısı verilerine göre 2005-2006 yılları arasında 1,25 milyon çocuk kötü muameleye maruz kalmıştır. Bu veri, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki her 58 çocuktan birinin istismar ve ihmal edildiğini göstermektedir. DSÖ'ne göre ise dünya çapında 0-14 yaş arası 40 milyon çocuk istismar ve ihmalden muzdariptir (DSÖ, 1999). Çocuk istismarı ve ihmalinin dünya çapındaki yaygınlığını göstermek üzere yürütülen bir meta-analiz çalışmasında cinsel istismarın yaygınlık oranı %12,7, fiziksel istismarın %22,6, duygusal istismarın %36,3, fiziksel ihmalin %16,3, duygusal ihmalin ise %18,4 olduğu bulunmuştur (Stoltenborgh ve diğ, 2015). Araştırmacılar, en az çalışmanın duygusal istismar ve ihmal üzerinde yürütüldüğünü, istismar ve ihmal araştırmalarının Batı kültürüne sahip ülkelerde yoğunlaşmış olduğunu belirtmiştir. Fiziksel ve duygusal ihmalin yaygınlığı üzerine yürütülen başka bir meta-analiz çalışmasında ise fiziksel ihmalin yaygınlık oranı %16,3, duygusal ihmalin yaygınlık oranı %18,4 bulunmuştur (Stoltenborgh ve diğ, 2013).

Türkiye'de ise UNICEF tarafından 2010 yılında Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması yürütülmüş, elde edilen bulgular rapor olarak sunulmuştur. Yayınlanan rapora göre Türkiye'de 7-18 yaş arası çocukların %25'i ihmale, %51'i duygusal istismara, %43'ü fiziksel istismara ve %3'ü cinsel istismara maruz kalmaktadır. UNICEF'in raporuna göre Türkiye'de çocuklar anne ve babaları tarafından en çok duygusal istismar, sonra fiziksel istismar ve ihmale maruz kalmaktadır. UNICEF verileri ülkemizdeki ihmal ve istismar oranlarının ne denli yüksek olduğunu gözler önüne sermiştir.

Genç Hayat Vakfı Koordinasyonu ile Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen Çocuğa Karşı Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi (2012) kapsamında İstanbul'daki İlköğretim okullarında öğrenim gören çocuklara ulaşılmıştır. Sonuçlara göre çocukların %73,4'ü en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalmış; %67,9'u ise en az bir kez duygusal şiddete maruz kalmıştır. Güler ve meslektaşları (2022) tarafından yürütülen çalışmada annelerin %87,4'ünün çocuklarını fiziksel açıdan ihmal veya istismar ettiği ve %93'ünün çocuklarını

duygusal olarak istismar ettiği ortaya konmakla birlikte anneler çocuklarını terbiye etmek, şımarmasını önlemek gibi nedenlerle istismar ettiklerini belirtmişlerdir. Bir başka çalışma sonuçlarına göre ise annelerin %79,5'i çocuklarını duygusal olarak istismar etmektedir (Bilgen ve Karasu, 2017).

Mevcut durum, çocuk ihmal ve istismarının her biçiminin, her yıl milyonlarca çocuğu etkilediğini ve küresel bir olgu olduğunu göstermektedir.

1.2.2 Çocuk istismarı ve ihmalinin etkileri

Çocuk ihmal ve istismarının hemen ve uzun dönem etkilerini anlamak üzere birçok çalışma yürütölmektedir. Çocuğun ihmal ve istismarı; bilişsel ve akademik, sosyal ve davranışsal, psikiyatrik ve duygusal, fiziksel ve nörobiyolojik sağlık dahil olmak üzere tüm işlevsellik alanlarını olumsuz etkilemektedir (Widom, 2013, syf. 226). Beyin gelişiminde çevre kritik bir öneme sahiptir. Bebeğin beyin gelişimi genetik potansiyeli ve çevre arasındaki etkileşimlere bağlıdır (Weber, 2004). Beden gelişimi, ergenlik ve erken yetişkinlik döneminde devam ederken; beyin gelişimi erken çocukluk döneminde büyük oranda tamamlanır. Dört yaşındaki bir çocuğun beyin büyüklüğu yetişkinlik dönemine kıyasla %90 tamamlanmıştır (Perry ve Szalavitz, 2017, syf. 289). Erken dönemde yoğun strese ve tehdide maruz kalmak, yetersiz bakım almak organizmanın strese tepki verme mekanizmasını önemli ölçüde etkiler (Van der Kolk, 2003). İstismar, çocuğun nörofizyolojik stres tepki sistemlerinde kalıcı değişikliklere yol açar (Yates, 2007). Bu değişikliklere stres tepki sisteminin aşırı hassasiyeti, kortizol düzeyinin yüksekliği, artan amigdala aktivasyonu örnek verilebilir. Ayrıca, yetimhanelerde kalan bu nedenle ihtiyaç duyduğu yakın ilgi ve şefkatten yoksun büyüyen çocukların kafalarının ve beyinlerinin daha küçük olduğu bulunmuştur (Perry ve Szalavitz, 2017, syf. 156-185). Tomado ve diğ. (2011) 18-25 yaş aralığında çocukluğunda ebeveynlerinin sözel saldırısına uğramış ve uğramamış iki grubu kıyasladıkları çalışmalarında, çocukluğunda duygusal istismara maruz kalmış yetişkinlerin beyinlerinde sol üst temporal girus ve arkuat fasiköl fonksiyonlarında azalma bulmuşlardır. Arkuat fasiköl dili algılama ve konuşma ile ilgili bir bölüm olduğundan bu durum düşük sözel IQ ve anlama yeteneği ile ilişkilendirilmiştir (Teicher, 2016). Usui ve diğ. (2021) ise istismar ve ihmalin etkilerini incelemek üzere fareler üzerinde yaptıkları bir çalışmada, erken dönem

stresin yetişkin farelerde kaygı benzeri davranışların artışına, prefrontal kortekste daha az nöron bulunmasına ve 15 farklı genin ifadesinin değişmesine neden olduğunu saptamışlardır. Ayrıca, çocuklukta maruz kalınan kötü muamelenin duygu düzenlemeyle ilişkilendirilmiş bir alan olan ventromedial prefrontal kortekste bölgelede daha düşük entegrasyonla ilişkili olduğu bulunmuştur (Puetz ve diğ, 2017). Bununla birlikte, önemli gelişimsel görevlerden biri olan duygu düzenleme, erken çocukluk döneminde çocuk ve bakım veren arasında kurulan ilişki üzerinden geliştiğinden kötü muameleye uğrayan çocuklarda sekteye uğrar (Cicchetti ve Toth, 1995). İstismar ve ihmal, çocuk ile bakım veren arasında ciddi bir ilişki bozulması anlamına geldiğinden, çocuğun duygu düzenleme kapasitesinde ve kişilerarası ilişkileri kavramsallaştırma biçiminde bozulmalara neden olur. Böylece, çocuğun başkalarıyla nasıl etkileşime girdiğini ve gireceğini belirler. Bu faktörlerin, yetişkinlikte kişilerarası durumlara saldırganlık veya şiddetle yanıt verme eğilimini açıkladığı düşünülmektedir (Adams, 2019).

Yapılan çalışmalar; çocuğun fiziksel istismarının ilerleyen yaşlarda saldırgan ve suça yönelik davranışları öngördüğünü (Sack ve Mason, 1980; Deniz, 2017), kendine zarar verme ve intihar eğilimi için risk teşkil ettiğini (Kroll ve diğ, 1985; Yargıç ve diğ, 2012), anksiyete ve depresyon belirtileri ile ilişkili olduğunu (Bryer ve diğ, 1986; Malinosky-Rummel ve Hansen, 1993; Bülbül ve diğ, 2013) göstermiştir. Çocukluk çağındaki cinsel istismar öyküsü yetişkinlik döneminde görülen anksiyete, depresyon, madde bağımlılığı, borderline kişilik bozukluğu gibi psikiyatrik bozukluklarla ilişkilendirilmiştir (Polusny ve Follete, 1995). Ayrıca, çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalmak intihar adına ciddi bir risk teşkil etmektedir (Van Egmond ve diğ, 1993). Sydney ve Brooks (1984) tarafından çocukluğunda cinsel istismar geçmişi olan bir örnekleme yürütülen çalışmada katılımcıların %39'unun intihar düşünceleri olduğu, kontrol grubunda ise bu oranın yalnızca %16 olduğunu bulunmuştur. Mevcut çalışmalar, çocukluğunda duygusal istismara uğramış kişilerin depresyon ve anksiyete bozukluklarına sahip olma riskinin daha fazla olduğunu, yeme bozukluğu geliştirme olasılığının duygusal istismara uğramayanlara kıyasla 2,5 kat daha fazla ve intihara kalkışma riskinin üç kat daha fazla olduğunu göstermektedir (Normanve diğ, 2012). Burns ve diğ. (2010) tarafından 912 kadın üniversite öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada ise istismar

öyküsü olan kadınların olmayanlara kıyasla daha fazla duygu düzenleme güçlüğü çektiği ve özellikle duygusal istismarın duygu düzenleme zorluğunun en güçlü yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

1.2.3 Çocuk istismar ve ihmeline ilişkin risk faktörleri

Çocuk istismarı ve ihmalinin yıkıcı etkileri göz önünde bulundurulduğunda ebeveynlerin ihmal ve istismar davranışına yönelik risk faktörlerinin belirlenebilmesi ihmal ve istismarın hem tespit edilmesi hem de önlenmesi adına ciddi bir önem arz etmektedir. İstismar ve ihmalin neden meydana geldiğinin aydınlatılması çalışmalarında dikkate alınması gereken birçok faktör vardır. Çocuk istismarı, karmaşık bir etkileşimde bir araya gelen birçok faktörün sonucudur (DSÖ, 1999). Bu risk faktörleri ise çoğunlukla, *bireysel risk faktörleri*, *aileye ilişkin risk faktörleri*, *çocuğa ilişkin risk faktörleri* ve *toplumsal/kültürel risk faktörleri* olmak üzere dört başlık altında incelenir (McCoy ve Keen, 2014, syf. 23).

1.2.3.1 Bireysel risk faktörleri

Ebeveynlerin kendi olumsuz yaşam deneyimleri ve zihinsel sağlık sorunları, çocuklarının ihtiyaçlarına cevap verme yeteneklerini etkilemektedir. Bireysel düzeyde en sık rastlanan risk faktörleri, madde kullanımı, ebeveynin psikiyatrik bir tanısının olması, ebeveynin kendi çocukluğunda maruz kaldığı istismar öyküsüdür (DSÖ, 1999). Brown ve diğ. (1998) tarafından yürütülen boylamsal bir çalışmanın sonucuna göre annenin yaşının genç olması, ebeveynlerin eğitim düzeyinin düşük olması, psikiyatrik rahatsızlıkların mevcut olması, babanın ebeveynliğe yönelik ilgisinin az olması bireysel risk faktörleri olarak belirlenmiştir. Vial ve meslektaşları (2020) tarafından yürütülen bir başka çalışmada ise bakım verenin çocukluğunda maruz kaldığı istismar geçmişinin en önemli risk faktörlerinden biri olduğu bulunmuştur.

1.2.3.2 Aileye ilişkin risk faktörleri

İstismar ve ihmal davranışlarının bulunduğu ailelerde çoğunlukla aile içinde görülen tek sorun çocuklara yönelik kötü muamele değildir. İstismar ve ihmal görülen ailelerin üyelerinin diğer ailelere göre aile içinde daha az birliktelik ve daha az iletişim bildirdiği bulunmuştur (McCoy ve Keen, 2014, syf. 29). Ailenin kalabalık

olması, düşük sosyoekonomik düzey (Sedlak, 1997), sosyal izolasyon, ebeveynlerin ilişkisinde yaşanan şiddet ve anlaşmazlık çocuk istismarı ve ihmeline ilişkin önemli risk faktörleri olarak gösterilebilir (DSÖ, 1999). Dördüncü Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Vaka Oranı (NIS-4) toplantısı verilerine göre ise dört veya daha fazla çocuğu olan ailelerde istismar ve ihmal riski, daha az çocuğu olan ailelerde göre daha yüksek bulunmuştur.

1.2.3.3 Çocuğa ilişkin risk faktörleri

Çocuk, maruz kaldığı istismar ve ihmalden ötürü asla suçlanamaz ancak çocuğun kötü muamele mağduru olma ihtimallerini artırabilecek bazı faktörler vardır. Çocuğa ilişkin risk faktörleri olarak çocuğun yaşı, cinsiyeti, prematüre olması, planlanmamış bir çocuk olarak dünyaya gelmesi, zekâ geriliği ve fiziksel engeller gösterilebilir (DSÖ, 1999; Sedlak, 1997; Friedrich ve Boriskin, 1976). Örneğin, kız çocukları cinsel istismar açısından erkek çocuklara göre daha fazla risk altındadır; yaşça küçük çocukların istismar mağduru olma olasılığı daha büyük çocuklara göre fazladır (McCoy ve Keen, 2014). Dubowitz ve diğ. (2011) yaşamlarının ilk 3,5 yılında zihinsel gelişim testlerinden düşük puan alan çocukların istismara maruz kalma riskinin arttığını bulmuşlardır.

1.2.3.4 Toplumsal/kültürel risk faktörleri

Şiddetin sosyal açıdan kabul edilebilirliği, toplumda çocuğa verilen değer, medyada yer alan şiddet, çocuk koruma yasalarının var olmaması veya uygulanmaması çocuk istismarı ve ihmali konusunda toplumsal risk faktörlerine örnek verilebilir (DSÖ, 1999). Yaşadığımız toplumdaki kültürel değerler de çocuk ihmal ve istismarına yönelik bir tehdit oluşturabilir. Örneğin toplumumuzun bazı kesimlerinde aileler çocuklarını terbiye etmek, şımarmasını önlemek gibi nedenlerle fiziksel ve duygusal açıdan istismar edebilmektedir (Güler ve diğ, 2002).

Çocuk istismarı ve ihmeline yönelik bireysel, ailesel ve toplumsal risk faktörlerinden söz edilmiştir. Dünya çapında bir sorun olarak ele alınan çocuk istismarı ve ihmali adına en kritik risk faktörlerinden biri ise ebeveynlerin çocukluğunda maruz kaldıkları istismar ve ihmal geçmiştir (Brown ve diğ, 1998; Vial ve diğ, 2020;

Finzi-Dottan ve Harel, 2014). Bir sonraki bölümde istismarın nesiller arası aktarımı olarak adlandırılan (Finzi-Dottan ve Harel, 2014) bu risk faktörü açıklanacaktır.

1.3 İstismar ve İhmalin Nesiller Arası Aktarımı

İstismar ve ihmalin nesiller arası aktarımı, ihmal ve istismara maruz kalmış bir çocuğun ebeveyn olduğunda kendi çocuğunu da istismar ve ihmal etmesine denir. Örneğin; çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalmış bir anne kendi çocuğunu da fiziksel istismar veya ihmal edebilir. Çocuğunu istismar eden veya ihmal eden kişilerin çocukken muhtemelen kendilerinin de istismar veya ihmal edildiği ve istismar ve ihmale maruz kalan çocukların büyüdülerinde kendi çocuklarını istismar ve ihmal etme olasılıklarının daha yüksek olduğu iddia edilir (Schelbe ve Geiger, 2017). Çocuk istismarı ve ihmalinin nesiller arası aktarıldığı hipotezi çocuk istismarına yönelik akademik çalışmaların başladığı erken dönemde ortaya çıkmıştır (Schelbe ve Geiger, 2017). Kempe ve meslektaşları 1962 yılında hırpalanmış çocuk sendromunu tanımlayarak çocuk istismarına dikkat çekmiş, çocuğa kötü muamelede bulunmanın yalnızca psikiyatrik bozukluklarla ilişkili olmadığını ifade etmişlerdir. Steele ve Pollock (1968) çocuğunu ciddi düzeyde fiziksel istismar etmiş ebeveynlerle klinik gözlem odaklı bir çalışma yürütmüştür. Araştırmacılar, ebeveynlerin kendi çocukluklarında maruz kaldıkları yetiştirilme stilini kendi çocukları üzerinde uygulamaya devam ettiklerini, bir nevi çocuk yetiştirme örüntüsü oluştuğunu belirtmişlerdir. 1970’li yıllarda ise ebeveynlerin istismar geçmişinin çocuklarını istismar etme nedenlerinden biri olduğu düşüncesi akademisyen ve araştırmacılar tarafından konuşlmaya başlanmıştır (Spinetta ve Rigler, 1972).

İstismarın nesiller arası aktarımını açıklamak için Bağlanma Teorisi, Sosyal Öğrenme Teorisi, Sosyal Bilgi İşleme Teorisi ve çeşitli ekolojik modeller kullanılmıştır (Schelbe ve Geiger, 2017 syf. 15). Alan yazında ağırlıklı olarak erken sosyal deneyimlerin kişiler arası ilişkiler ve ebeveynlik stilleri üzerindeki etkilerine odaklanan Sosyal Bilgi İşleme ve Bağlanma teorileri üzerinde durulmuştur (Finzi-Dottan ve Harel, 2014).

Sosyal öğrenme teorisi; bireyin modelleme ve sosyal gözlem yoluyla öğrenmesine vurgu yapar (Bandura, 1977). Sosyal öğrenme teorisine göre bir çocuk ebeveyninden şiddet veya kötü muameleye maruz kalırsa, çocuk bunun kabul edilebilir bir etkileşim olduğunu öğrenir ve benzer ve diğer durumlarda benzer davranışları taklit edebilir veya sergileyebilir. Çocukların uyumlu ve uyumsuz ebeveynlik uygulamalarını kendi deneyimlerinden öğrendiklerine inanılmaktadır (Schelbe ve Geiger, 2017).

Sosyal bilgi işleme teorisi; insan zihnini, çevresel uyaranları kodlayan, yorumlayan ve bunlara yanıt veren karmaşık bir bilişsel işleme yazılımına benzetir (Dodge ve Crick, 1990; akt. Bennet ve diğ., 2005). Teoriye göre, istismar edilen çocukların sosyal bilgi işlemede yetersiz kalıplar geliştirme olasılıkları daha yüksektir, bu da kişiler arası ilişkilerde işlevsel olmayan davranışların görülmesi ile ilişkilidir (Dodge ve Crick, 1990). Sosyal bilgileri işleme konusunda geliştirilen bu ön yargılı kalıpların kişinin ebeveynlik pratiklerinde de açığa çıkmasıyla istismarın nesiller arası aktarımına neden olduğu düşünülmektedir (Berlin ve diğ., 2011).

Bağlanma teorisi; çocukluğunda istismar ve ihmal geçmişi olan bireylerin, yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerde ve ebeveynlikte çeşitli zorluklarla neden nasıl karşılaşabileceğinin anlaşılmasını sağlar. İstismara uğrayan ve ihmal edilen çocuklar, güvensiz-kaçıngan bağlanma kalıpları gösterme eğilimindedirler ve gelecekteki yakın ilişkilerde zorluk yaşayabilirler (Morton ve Browne, 1998). Bu durumda, işlevsiz bir bağlanma deneyimi yaşayan istismar mağduru çocukların, kendi çocukları ve başkalarıyla benzer bağlanma kalıpları sergileyebilecekleri varsayılabilir (Schelbe ve Geiger, 2017).

Ekolojik modeller; Ekolojik bakış açısı, insanların gelişim sürecinde aktif olduğunu ve sürekli olarak çevrelerini etkilediğini ve çevrelerinden etkilendiğini öne sürmektedir (Bronfenbrenner 1979). Bronfenbrenner'ın (1979) ekolojik modeli dört tür sistemi içerir: mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistem. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin doğası, çocuğun ve ebeveynlerin olgunlaşan biyolojisindeki faktörler, yakın aile ve topluluk çevresi ile sosyal ortam arasındaki etkileşime bağlıdır (Schelbe ve Geiger, 2017).

1.3.1 İstismar ve ihmalin nesiller arası aktarımına ilişkin çalışmalar

Çocuk istismar ve ihmalinin nesiller arası aktarımı, pek çok çalışma yürütülmesine karşın hala alan yazında tartışmalı bir konudur (Kızıltepe, 2021). Araştırmacılar bu hipotezi test etmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir (Finzi- Dottan ve Harel, 2014; Lakhdar ve diğ, 2019; Yang ve diğ, 2018; Berlin ve diğ, 2011; Cort ve diğ, 2011). Çocuk istismarı ve ihmalinin nesiller arası aktarıldığını destekleyen çalışmalar olmakla birlikte (Finzi- Dottan ve Harel, 2014; Barlett ve diğ, 2017; Yang ve diğ, 2018; Lakhdar ve diğ, 2019) etki büyüklüğünün düşük olduğunu ileri süren meta analiz çalışmaları da bulunmaktadır (Assinks ve diğ, 2018; Milner ve diğ, 2010). İstisnalar ve tartışmalı bulgular olmasına karşın (Milner ve diğ, 2010; Assinks ve diğ, 2018), çoğu araştırma ebeveynlerin çocukluk istismarı geçmişinin kendi çocuklarına yönelik istismarcı davranışlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (Dixon ve diğ, 2009; Finzi-Dottan ve Harel, 2014; Can ve Beyazıt, 2018; Craig ve Sprang, 2007; Çalışkan ve diğ, 2019; Berlin ve diğ, 2011; Cort ve diğ, 2011; Armfield ve diğ, 2021; Fulu ve diğ, 2017; Ezen ve Açıkgöz, 2017; Sofuoğlu ve diğ, 2016).

Finzi-Dottan ve Harel (2014) çocukluk döneminde istismar ve ihmal yaşantısı olan ebeveynlerin, istismar veya ihmal öyküsü olmayan ebeveynlere göre çocuk istismarı potansiyelinde önemli ölçüde daha yüksek puanlar aldığını bulmuştur. Araştırma sonuçları, çocukluğunda ihmal ve istismar yaşamış olan ebeveynlerin yaşamamış ebeveynlere kıyasla güvensiz bağlanma stillerine sahip olduğunu, duygusal kontrol düzeylerinin daha düşük olduğunu, belirttikleri stres düzeyinin daha yüksek olduğunu ve ebeveynliği bir tehdit olarak algıladıklarını göstermiştir. Ergen anneler üzerinde istismarın nesiller arası aktarımının incelendiği bir çalışmada ise annelerin kendi çocukluklarından en az bir istismar bildirimi olduğunda çocuklarını istismar etme olasılıklarının istismar bildirmeyen annelere kıyasla %72 arttığı bulunmuştur (Barlett ve diğ, 2017). Illinois'de sosyal yardım alan annelerden oluşan bir örneklemin kullanıldığı bir diğer çalışmada ise annenin fiziksel istismar ve ihmal öyküsünün, annenin kendi çocuklarına karşı fiziksel istismar ve ihmal eylemiyle nasıl ilişkili olduğunu incelenmiştir (Yang ve diğ, 2018). Çalışma sonuçları annenin fiziksel istismar öyküsünün, çocuğunu fiziksel istismar ve ihmal etme riskini; annenin ihmali öyküsünün ise ihmal riskini arttırdığını göstermiştir. Pakistan, Karaçi topluluklarında ikamet eden 11 ila 17 yaş arası çocuklar ile yürütülen bir çalışmada

ise ebeveynlerin fiziksel istismar geçmişinin çocuklarına uyguladıkları duygusal istismarın yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Lakhdar ve diğ, 2019).

Türkiye’deki çalışmalara bakıldığında ise büyük çoğunluğun yalnızca anneler ile yürütüldüğü görülmektedir (Çalışkan ve diğ, 2017; Altıparmak ve diğ, 2013; Ezen ve Açıkgöz, 2017). Çalışkan ve arkadaşları (2019) tarafından annelerin çocuklarına yönelik istismar ve ihmal davranışlarını etkileyen faktörleri belirlemek üzere yürütülen çalışmanın sonuçları, çocukluğunda istismar maruziyeti olan ve eşi tarafından duygusal istismara maruz kalan annelerin çocuklarını fiziksel olarak istismar etme oranlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bir diğer çalışma sonuçları ise çocukluğunda ihmal ve istismar geçmişi olan annelerin kendi çocuklarını ihmal ve istismar etme oranlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Ezen ve Açıkgöz, 2017). Altıparmak ve arkadaşları (2013) da 600 anneye ulaştıkları çalışmada annelerin çocukluğunda şiddet görmüş olmasının ve hali hazırda eşinden şiddet görüyor oluşunun istismar ve ihmal davranışı hususunda risk teşkil ettiğini göstermiştir.

Çocuk istismar ve ihmalin nesiller arası aktarım oranlarını tespit etmeye yönelik çalışmaların bulguları ise tartışmalıdır. Bulgulanan aktarım oranları %4,99 ile %54,3 arasında değişebilmektedir (Dixon ve diğ, 2005; Valentiona ve diğ, 2012; Kaufman ve Zigler, 1987; Barlett ve Easterbrooks, 2012). Örneğin; Kaufman ve Zigler (1987) istismar ve ihmalin nesiller arası aktarımının %30 civarında olduğunu belirtmiş ve “İstismar mağduru çocuk istismarcı mı olur?” Sorusu yerine “İstismarın aktarımı en çok hangi koşullar altında gerçekleşir?” Sorusunun sorulması gerektiğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte, Oliver (1993) ise ABD ve Birleşik Krallık’ta yapılan altmış çalışmanın bir analizini yaparak çocuk istismar ve ihmalinin kuşaklar arası aktarımında geçiş oranlarının üçte bir olduğunu belirtmiştir. İstismara uğrayan çocukların yaklaşık üçte ikisinin istismarcı ebeveynler olmadığı düşünüldüğünde, neden bazılarının istismar döngüsünü sürdürürken bazılarının devam etmediğini açıklamak için ek mekanizmalar gereklidir (Narang ve Conteras, 2020). Bir sonraki bölümde istismar ve ihmal döngüsü ile ilişkili faktörler ele alınacaktır.

1.3.2 İstismar ve ihmali nesiller arası aktarımı ile ilgili faktörler

Çocuk istismarı ve ihmali için risk faktörü olan erken yaşta ebeveyn olmak, eğitim düzeyinin düşük olması, düşük sosyoekonomik düzey, madde kullanımı (Brown ve diğ, 1998) yakın eş şiddeti (Widom ve diğ, 2014) gibi faktörler istismar ve ihmali nesiller arası aktarımında da rol oynamaktadır. Bu risk faktörleri erken yaşta ebeveynlik, psikiyatrik rahatsızlıklar ve madde kullanımı gibi ebeveynle ilişkili faktörler; sosyal desteğin olmaması, aile ortamı ve yakın eş şiddeti gibi aile ile ilişkili faktörler; çocuğun bireysel özellikleri ve davranış problemleri gibi çocukla ilişkili faktörler; yoksulluk, kaynakların yetersizliği, yaşanılan bölge gibi bağlamsal faktörler olmak üzere dörde ayrılabilir (Schelbe ve Geiger, 2017). Tanımlanan risk faktörlerinin çoğu birbiriyle ilişkilidir ve birlikte ortaya çıkar; ancak araştırmaların çoğu, çoklu risk faktörlerinin karmaşık etkileşimine bakmak yerine belirli risk faktörlerini izole olarak incelemiştir (Schelbe ve Geiger, 2017). McCoy ve Keen'e (2014) göre anne babaların ihmal ve istismar geçmişi; güvensiz bağlanma stili, empati eksikliği ve sosyal izolasyon gibi sorunlara yol açarak kişinin ebeveynlik konusunda başarısız olmasına neden olabilir. Örneğin; İstikbal (2020) tarafından annelerle yürütülen çalışma, anne ve çocuğun ilişkisindeki olumsuz deneyimlerin bağlanma ve empati kurma gibi bazı becerilerin gelişimini kısıtladığını ve bu kapasite kısıtlılığının annenin kendi çocuğunu duygusal olarak istismar/ihmal etmesine zemin hazırladığını vurgulamıştır.

Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal yaşantılarının duygu düzenleme ve kişilerarası becerilerin kazanılmasını sekteye uğrattığı bilinmektedir (Dereboy ve diğ, 2018). Cichetti ve Toth (1995)'a göre duygu düzenleme önemli gelişimsel görevlerden biridir ve çocukluk döneminde çocuk ve bakım veren arasında kurulan ilişki üzerinden gelişir. İstismar ve ihmale maruz kalmak çocuk ile bakım veren arasında ciddi bir ilişki bozulması anlamına geldiğinden, çocuğun duygu düzenleme kapasitesinde ve kişilerarası ilişkileri kavramsallaştırma biçiminde bozulmalara neden olur (Cichetti ve Toth, 1995). Bir diğer yönden bakıldığında ise duygu düzenleme güçlüğü yaşayan ebeveynlerin çocuklarını istismar ve ihmal etme oranının daha yüksek olduğu görülmektedir (Lavi ve diğ, 2021; Miragoli ve diğ, 2020). Çocuk istismar ve ihmaliin duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkili olduğu ve duygu düzenleme güçlüğüne de istismar ve ihmal potansiyeli ile ilişkili olduğu

düşünüldüğünde duygu düzenleme güçlüğü'nün istismarın nesiller arası aktarımında bir öneme sahip olduğu düşünülebilir.

Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal yaşantıları güvensiz bağlanma stillerinin oluşumuna yol açmakla birlikte, istismar geçmişi bildiren bireyler romantik partnerlerine de güvensiz bağlanır ve çatışma durumlarında yıkıcı davranışlara başvurma riskleri daha yüksektir (Stroyon ve Janoff-Bulman, 1997). Romantik ilişki içinde yıkıcı davranışların varlığı ise ebeveynlerin çocuğu istismar ve ihmal etmesi adına risk teşkil etmektedir. Mevcut çalışmalar, ebeveynlerin ilişkisinde olumsuz sonuçların (şiddet ve işlevsel olmayan çatışma çözüm yolları gibi) istismarın nesiller arası aktarımında önemli faktörler olduğunu ortaya koymuştur (Langevin ve diğ, 2019). Bununla birlikte, partnerlerin birbirlerine karşı destekleyici davranışları, ortak ebeveynlik ilişkilerini güçlendirmekle birlikte istismarcı ebeveynlik döngüsünün kırılmasına aracı olmaktadır (Conger ve diğ, 2013).

1.4 Duygu Düzenleme Güçlüğü

Bu bölümde öncelikle duygu, duygu düzenleme ve duygu düzenleme güçlüğü kavramları tanıtılacaktır. Duygu düzenleme güçlüğü'nün çocuk istismarı ve ihmali ile ilişkisine ve istismarın nesiller arası aktarımında oynadığı role ilişkin literatür özetlenecektir.

1.4.1 Duygu ve duygu düzenlemenin tanımı

Duygular insanın deneyimlerini anlamlandırmasında ve çevresiyle kurduğu ilişkide önemli bir rol oynar. Duygu, kişinin bir şeye yaklaşma veya bir şeyden uzaklaşma yönündeki davranışını etkileyen fizyolojik, psikolojik ve davranışsal tepkileri kapsar. Duygular olumlu/olumsuz veya negatif/pozitif olarak sınıflandırılabilir (Oatley, Johnson, 1987; akt. Aksu, 2023). Duygular, hayatta kalma konusundaki önemli işlevleri nedeniyle gelişen biyolojik yetenekler olarak görülmektedir. Duygular bir tür radar ve hızlı tepki sistemidir. Deneyimi değerlendirmemizi ve duruma göre hareket etmemizi sağlayan araçlardır. Kısaca duyguların, durumların hızlı bir şekilde değerlendirilmesini ve olumlu koşulları sürdürmeyi ve olumsuz koşullarla başa

çıkmaq için hazırlıklı olmayı sağlayan, biyolojik olarak donatılmış süreçler olduğu varsayılmaktadır (Cole ve diğ, 2004).

Duygu düzenleme ise duyguların hissedildiği, deneyimlendiği ve ifade edildiği yoğunluk ve atfedilen olumlu/olumsuz değer üzerinde kontrol sahibi olmak olarak tanımlanabilir (Dvir ve diğ, 2014). Duygu düzenleme, kişinin duygu üretme sürecini etkilemek için örtük veya açık bir şekilde harekete geçmesiyle ortaya çıkar (Gross ve Jazaieheri, 2014). Gross ve Jazaieheri (2014) duygu düzenlemenin üç temel özelliğine değinmiştir. Bunların birincisi, duygu düzenleme süreçlerinin hem pozitif hem de negatif duyguların yoğunluğunun artırılması veya azaltılmasına yönelik olabilmesidir. İkinci ise duygu düzenlemenin hem bilinçli hem de bilinçsiz, otomatik şekilde olabilmesidir. Üçüncü olarak ise herhangi bir duygu düzenleme biçiminin daha iyi veya daha kötü olduğunun söylenemeyeceği belirtilmiştir.

1.4.2 Duygu düzenleme stratejileri

Duygu düzenleme stratejileri beş farklı boyuttan oluşmaktadır (Gross ve Thompson, 2007). Durum seçimi, durum değişikliği, dikkatin yayılması ve bilişsel değişim öncül odaklı duygu düzenleme stratejileri olarak adlandırılırken; tepkinin ayarlanması tepki odaklı duygu düzenleme stratejisi olarak sınıflandırılır (Gross, 2002).

Durum seçimi; olumlu duygulara yol açacağını umduğumuz bir durumun yaşanma ihtimalini arttıran eylemlerde bulunmak veya olumsuz duygulara yol açacağını bildiğimiz bir durumun yaşanma ihtimalini azaltan eylemlerde bulunmaktır. Kötü geçen bir iş gününün ardından komedi filmi izlemek örnek verilebilir. Durum seçimi, kişinin geçmişteki duygusal deneyimlerine dair fikir sahibi olmasını gerektirir. Ayrıca, insanlar çoğunlukla eşlerinin, çocuklarının ve yakınlarının duygularını düzenlemek adına bu yolla müdahalede bulunmaktadır. Bu tür bir dışsal duygu düzenleme yaşam boyu önemli olmakla birlikte çocukluk döneminde kritiktir. Çünkü çocuklar içinde bulundukları koşullara dair daha az söz sahibidir (Gross ve Thompson, 2007).

Durum değişikliği; kişinin duyguların etkisini azaltmak amacıyla çevrenin dış özelliklerini değiştirme girişimlerini ifade eder (Gross ve Jazaieheri, 2014). Durum değişikliği, fiziksel bir durumun, duygusal etkisini değiştirmek için, sadece durumdan kaçmadan durumun bazı yönlerini değiştirmeyi içerir (Gross ve

Thompson, 2007). Durum değişikliğini kaçınmadan ayırmak önemlidir çünkü kaçınma zorlayıcı durumlara maruz kalmayı engeller, dolayısıyla öğrenmeyi ve uzun vadeli adaptasyonu engeller ve psikopatolojilerle pozitif yönde ilişkilendirilir. Aksine, durum değişikliği (veya problem çözme) psikopatolojilerle negatif yönde ilişkilidir (Aldao ve diğ, 2010; akt. Bockstaele ve diğ, 2020).

Dikkatin yayılması; kişinin durumu değiştiremeyeceği koşullarda dikkatini başka yöne çekmesi ve başka bir duruma konsantre olması yoluyla duygu düzenlemesidir. Rahatsız edici bir diyalog esnasında kişinin etrafındaki objeleri incelemesi örnek verilebilir (Gross, 2002). Durum seçimi ve durum değişikliği kişinin içinde bulunduğu duruma direkt müdahalesini içerirken, dikkat dağıtma duygunun durum üzerinde herhangi bir müdahalede bulunulmadan düzenlenmesidir (Gross ve Thompson, 2017).

Bilişsel değişim; içinde bulunduğumuz durumu değerlendirme şeklimizi, durum hakkındaki düşüncelerimizi veya durumun ortaya çıkardığı talepleri yönetme kapasitemizi değiştirerek, duygusal önemini değiştirmek anlamına gelir (Gross ve Thompson, 2017). Bilişsel değişim, mevcut duruma ne tür bir anlam ykleyeceğinizi seçmektir. Kötü geçen bir sınavın ardından sınavı insan olarak değerinin bir ölçüsü olarak görmek yerine kişinin kendine “bunun sadece bir sınav” olduğunu hatırlatması örnek verilebilir (Gross, 2002).

Tepkinin ayarlanması; duygu ortaya çıktıktan sonraki stratejileri ifade eder. Sınavdan düşük not alan bir kişinin diğer arkadaşlarının yanında utancını gizlemesi örnek verilebilir (Gross, 2002). Duygunun ortaya çıkmasından sonra davranışsal, fizyolojik ve deneyimsel tepkilerde değişiklik yapılmasına yönelik stratejileri içerir (Gross ve Thompson, 2017).

1.4.3 Duygu düzenleme güçlüğünün tanımı

Duygu düzenleme güçlüğü, duygusal tepkilere yönelik farkındalığın eksik olması, duygusal tepkileri kabul edememe, etkili duygu düzenleme stratejilerini kullanamama, olumsuz duygular yaşarken dürtüleri kontrol etmede zorlanma ve olumsuz duygular yaşarken hedefe yönelik davranışlarda bulunmada zorlanma ile karakterizedir (Gratz ve Roemer, 2004). Duygu düzenleme güçlüğü, duygu düzenleme stratejilerinin yeni bir durum karşısında dönüştürülerek kullanılamaması

veya durum karşında uygun olmayan bir duygu düzenleme stratejisinin denenmesi şeklinde de açığa çıkabilir (Gross, 2015). Duygu düzenleme becerilerinin etkili kullanımı bireylerin işlevselliğinde ve iyi oluşunda etkili olduğu gibi (Extremere ve Rey,2015) duygu düzenlemede yaşanan güçlükler bireyin iyi oluşunu olumsuz yönde etkiler (Saxena, Dubey ve Pandey, 2011). Alanyazındaki çalışmalar duygu düzenleme güçlüğünün psikopatolojiler ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Tull ve diğ, 2007; Mennin ve diğ, 2002; Dereboy ve diğ,2018; Elmas ve diğ, 2016).

1.4.4 Duygu düzenleme güçlüğü ve çocuk istismar ve ihmali

Duygu düzenleme, güvenli bağlanma kurulmasından önemli ölçüde etkilenen gelişim görevlerinden biri olarak görülmektedir (Bilge ve Sezgin, 2020). Yaşamın erken dönemlerinde gelişen duygu düzenleme becerileri, bakım verenin duyarlılığı ve akran etkileşimleri sayesinde edinilir. Bakım verenin rolü yalnızca çocuğun hayatta kalmasına yönelik ihtiyaçlarını giderme konusunda değil, bedensel öz farkındalığın ve öz düzenlemenin gelişimi için de kritiktir (Dvir ve diğ, 2014). Duygu düzenleme becerilerinin kazanılması konusunda önemli bir dönem olan çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmali, uygun duygu düzenleme becerilerinin ve kişiler arası becerilerin kazanılmasını sekteye uğratar (Dereboy ve diğ, 2018; Jennissen ve diğ, 2016; Kim ve Cicchetti, 2010).

Duygu teorisyenleri, çocuğun hem kişisel (örn. bireysel refah, öz düzenleme) hem de kişiler arası (örn. önemli sosyal ilişkilerin sürdürülmesi, ebeveyn yardımının alınması) hedeflere ulaşmasına yardımcı olmada duygunun oynadığı işlevsel rolü vurgulamıştır (Shipman ve Zeman, 2001). Sağlıklı duygusal gelişim çocuğun hem psikolojik hem de fiziksel sağlığı için gereklidir. Duygusal gelişime yönelik araştırmalar üç kategorideki becerilerin gelişimine odaklanmıştır: (1) başkalarının duygu ifadelerini tanıma ve uygun duygusal ifadeler üretme yeteneğini içeren duygu kodlama ve kod çözme; (2) duygusal ifadenin nedenlerini ve sonuçlarını ve başkalarının duygusal ifadelerine verilen tepkileri anlamayı içeren duygusal anlayış ve (3) duygusal ifadeyi ve duygusal deneyimi düzenleme yeteneğini içeren duygu düzenleme (Shipman ve diğ, 2000). Bu kategorilerdeki becerilerin ebeveyn-çocuk ilişkisi içinde geliştiği gösterilmiştir (Parke ve diğerleri, 1992; Bilge ve Sezgin,

2020). Morris ve meslektaşlarına (2007) göre duygu düzenlemenin gelişiminde aile bağlamı üç yoldan etkilidir. Öncelikle, çocuklar gözlem yoluyla duygu düzenlemeyi öğrenir. İkincisi, duygu sosyalleştirmeye ilgili ebeveynlik uygulamaları ve davranışları duygu düzenlemeyi etkiler. Üçüncü olarak ise duygu düzenleme bağlanma ilişkisinin kalitesine, ebeveynlik tarzlarına, ailenin ifade gücüne ve evlilik ilişkisinin duygusal kalitesine yansıyan, ailenin duygusal ikliminden etkilenir.

Duygusal ifadelerine destekleyici bir yanıt bekleyen çocukların duygularını ifade etme olasılıkları daha yüksekken, olumsuz bir yanıt bekleyen çocukların, duygusal ifadelerini gizleme olasılıkları daha yüksektir (Shipman ve Zeman, 2001). Kültürel açıdan uygun duygu düzenleme becerilerinin gelişimi çocuğun sosyal çevresine karşı başarılı bir şekilde uyum göstermesine olanak sağlarken, duygu düzenleme becerilerindeki aksaklıklar çocuğun ilerleyen gelişim basamaklarında başarısızlık riskiyle karşı karşıya kalmasına yol açabilir (Rogosh ve diğerleri, 1995). İstismar ve ihmal mağduru çocuklarla ve çocukluğunda istismar ve ihmale maruz kalan yetişkinlerle yürütülen çalışmalar, istismar ve ihmalin duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkisini ortaya koymaktadır (Bradley ve diğ, 2011; Kim ve Cicchetti, 2010; Burns ve diğ, 2010; Maughan ve Cicchetti, 2002; Cloitre, 2005; Dereboy ve diğ, 2018; Bakar Kahraman ve Kızılay Çankaya, 2020; Akcan ve Burçak Taşören, 2020).

Alink ve diğ. (2009) tarafından yürütülen çalışmada istismara uğramış ve uğramamış çocukların duygu düzenleme becerileri incelenmiştir. Çalışma bulgularına göre istismar mağduru çocukların duygu düzenleme becerileri daha zayıf bulunmuştur. Araştırmacılar, istismar maruziyetinin işlevsel olmayan duygu düzenleme paternlerinin gelişimi adına önemli bir risk olduğuna vurgu yapmıştır. Shipman ve Zeman (2001) tarafından yürütülen çalışmada çocuklarına yönelik kötü muamelede bulunan anneler, kötü muamelede bulunmayan annelere kıyasla çocuklarının duygusal ifadelerini daha az anladıklarını ve çocukların duygusal açıdan uyarıcı durumlarla başa çıkmalarına yardımcı olmak için daha az etkili stratejiler kullandıklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak alan yazındaki çalışmalar, istismar ve ihmalin daha düşük düzeyde duygu düzenleme becerilerine sahip olma ve zayıf duygusal farkındalık ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Dvir ve diğ, 2014; Shipman ve diğ, 2000; Alpay ve diğ, 2007).

1.4.4 Duygu düzenleme güçlüğü ve istismar ve ihmalin nesiller arası aktarımı

Çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesinde risk faktörlerinin belirlenmesi kritik bir öneme sahiptir. Çocuk istismarı konusunda önemli risk faktörlerinden biri olan istismar ve ihmalin nesiller arası aktarımına ilişkin bulgular değişiklik gösterebilmektedir (Rodriguez ve diğ, 2021; Berlin ve diğ, 2011; Assinks ve diğ, 2018; Milner ve diğ, 2010). Bulgulardaki bu çeşitliliğin nedeninin nesiller arası aktarım olasılığını etkileyebilecek aracı değişkenler olduğu düşünülmektedir. Bazı teorisyenler tarafından duygu düzenlemede yaşanan güçlüklerin istismar ve ihmalin nesiller arası aktarım riskini arttırabilecek bir faktör olduğu varsayılmaktadır (Rodriguez ve diğ, 2021; Smith ve diğ, 2014). Çocuğunu istismar ve ihmal eden ebeveynlerin duygu düzenlemede güçlükler yaşadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Lavi ve diğ, 2021; Miragoli ve diğ, 2020; Marziali ve diğ, 2003; Smith ve diğ, 2014; Wang, 2021;). Bununla birlikte, çocuğunu tekrarlayan şekilde istismar eden ebeveynlerde depresyon gibi düzenlenemeyen duygularla karakterize psikopatolojilerin görülme oranı daha yüksektir (Kelley ve diğ, 2015; Dixon ve diğ, 2005). Rodriguez ve meslektaşları (2021) tarafından 3-5 yaş arası çocuğu olan annelerle yürütülen çalışmada, annelerin çocukluk çağı travmaları geçmişinin duygu düzenleme güçlükleri ile ilişkili olduğu ve duygu düzenleme güçlüklerinin çocuğa yönelik istismar davranışının sürdürülmesinde önemli bir mekanizma olduğu ortaya konmuştur. Rodriguez ve meslektaşlarına göre çocuklarına yönelik kötü muamele sergileyen ebeveynlerin bu davranışı çocuklarına zarar verme kastıyla yapmıyor olabileceklerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Araştırmacılara göre çocukluğunda kötü muameleye maruz kalmış ebeveynler, stres yaratan durumlar karşısında duygularıyla nasıl baş edeceğini bilemediklerinden bir ebeveyn olarak da çocuklarının davranışları ve talepleri karşısında agresif bir tutumla karşılık verebilir. Afrikalı-Amerikalı 83 anne ile yürütülen diğer bir araştırma ise annenin maruz kaldığı istismar deneyimi ile daha sonraki çocuk istismarı potansiyeli arasındaki ilişkiye annenin duygu düzenlemede yaşadığı zorluğun ve olumsuz duygulanımının aracılık ettiğini göstermiştir (Smith ve diğ, 2014). Sonuç olarak, ebeveynlerin duygularını düzenlemede yaşadığı güçlükler, istismar ve ihmal döngüsünün sürdürülmesini veya döngünün kırılmasını açıklamada önemli mekanizmalardan biri olabilir.

1.5 Romantik İlişkilerde Çatışma Çözümü

Bu bölümde çatışma ve çatışma çözüm stilleri tanımlanacaktır. Ardından, ebeveynlerin romantik ilişkisindeki çatışma çözümü stillerinin çocuk istismar ve ihmalinin nesilleri arası aktarımında oynadığı rol açıklanacaktır.

1.5.1 Çatışma çözüm stillerinin tanımı

Çatışma, en az iki insan arasındaki anlaşmazlığın veya anlaşmazlık algısının sonucunda açığa çıkar (Richter ve Finn, 2021). İnsanlar pek çok açıdan birbirinden farklıdır ve bu nedenle bir araya geldiklerinde çatışma çıkması kaçınılmazdır (Dutch ve diğ., 1993). Tüm yakın ilişkilerin kaçınılmaz bir parçası olan çatışma, romantik ilişkiler için de kaçınılmazdır.

İnsanlar çatışma algıladıklarında genellikle durumu değiştirmek ister. Bireyin çatışmayı ortadan kaldırmak için kullandığı kalıplaşmış eylemler çatışma çözüm stili olarak adlandırılır (Hoche ve Wilmot, 1991). Çatışma çözüm stratejileri, ortaya çıkan sonuçların ne kadar işlevsel veya işlevsiz olduğuna bağlı olarak yapıcı veya yıkıcı olabilir (Delatorre ve Wagner, 2019). Yapıcı stratejiler genellikle konuşmaya açık olmayı, partnerin bakış açısını kabul etmeyi ve sorunu çözme kararlılığını içerir. Yıkıcı stratejiler ise düşmanca ve rekabetçi davranışları ve geri çekilmeyi içerir (Rubenstein ve Feldman, 1993). Hoijat (2000) çatışma çözümüne yönelik davranışları iki kategoriye ayırmıştır: etkinlik ve değer. Etkinlik aktif veya pasif davranmayı ifade ederken; değer yapıcı veya yıkıcı davranışları ifade eder. Bu bağlamda çatışma çözümüne yönelik davranışın topolojisi dörde ayrılmıştır. Bunlar: pozitif aktif (sorunu adil bir biçimde çözmek için aktif şekilde harekette bulunmak), pozitif pasif (aktif olarak bir çözüm peşinde koşmadan adil bir çözüm istemek), negatif aktif (aktif biçimde adil olmayan çözümler talep etmek) ve negatif pasiftir (çatışmayla baş etmede pasif kalmak ve adil bir çözüm peşinde de olmamak). Thomas (1976) ise rekabet etme, iş birliğinde bulunma, uzlaştırıcı tarz, kaçınma ve uyum sağlama olmak üzere beş çeşit çatışma çözüm stili önermiştir. Ülkemizde Özen ve diğ., (2016) tarafından yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre ise olumlu çatışma çözümü, olumsuz çatışma çözümü, boyun eğme ve geri çekilme olmak üzere dört çatışma çözüm stili bulunmuştur.

Romantik ilişkide açığa çıkan çatışmaların yönetilebilmesi hem ruhsal hem de fiziksel sağlık için önem arz etmektedir (Fincam, 2003; Bookwala, 2005). Evlilikte açığa çıkan çatışmaların işlevsel stratejilerle çözülmemesi uzun vadede depresif semptomlar, yeme bozuklukları ve alkolizm ile ilişkili bulunmuştur (Choi ve Marks, 2018; Fincam, 2003; Whisman ve diğ, 2006; Whisman ve diğ, 2012).

1.5.2 Çatışma çözüm stilleri ve çocuk istismar ve ihmali

Çocukluk çağı istismar ve ihmalinin biyolojik, psikolojik, bilişsel ve sosyal işlevselliğe zarar verebildiği bilinmektedir (D'Andrea ve diğ, 2012; akt. Fitzgerald, 2021). Bağlanma kuramına göre (Bowlby, 1969) bakım verenle erken dönemdeki etkileşimler sosyal dünyaya ilişkin içsel çalışma modellerini şekillendirir. Bu zihinsel temsiller çocukların gelecekteki algılarını, beklentilerini, başkalarına ve kendilerine ilişkin tutumlarını etkiler ve nispeten sabit kalır. Örneğin; Weinfield ve diğ. (2000) çocukluğunda istismara maruz kalmış bireylerin güvensiz bağlanma geliştirdiğini ve bu bağlanma stiline yetişkinlikte de sürdürüldüğünü bulmuştur. Başka bir çalışmada ise çocukluğunda istismara maruz kalmış yetişkinlerin %76'sının güvensiz bağlanma stillerine sahip olduğu bulunmuştur (Muller ve diğ, 2000).

Kişiler arası ilişkiler çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmalden güçlü bir şekilde etkilenir (Colman ve Widom, 2004) çünkü çocuklar daha önce başkalarını bir acı ve reddedilme kaynağı olarak ya da ihtiyaçlarını karşılamak için duygusal veya fiziksel olarak var olmayan kişiler olarak deneyimlemişlerdir (Fitzgerald, 2021). Yaşamın erken dönemlerinde kişiler arası olumsuz deneyimlerin bireyin yetişkinlikte kişiler arası ilişkilerinde uygun yetişkin rolleri üstlenmesinde gelişimsel bir etki ediyor olabileceği düşünülmektedir (Godbout ve diğ, 2009). Kötü muameleye maruz kalan çocuklar yaş aldıkça ve kişilerarası çeşitli etkileşimlere girdikçe, erken gelişimde oluşan kendilerine, başkalarına ve sosyal etkileşimlere ilişkin uyumsuz, örtülü inançları devreye girebilir ve bu uyumsuz inançlar, ilişkisel işlevlerini olumsuz yönde etkilemeye devam edebilir (Cicchetti ve Toth, 2015). Çocuklukta kötü muameleye maruz kalmış olmanın evlilikte olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (DiLillo, 2001; akt. Godbout ve diğ, 2009). Çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalan bireylerin kalmayanlara kıyasla boşanma oranlarının iki kat daha fazla olduğu bulunmuştur (Whisman, 2006).

Alan yazındaki bulgulara göre, çocuklukta kötü muameleye maruz kalmış olmak romantik ilişkilerde daha yüksek düzeyde çatışma ve işlevsel olmayan çatışma çözüm stratejileri ile ilişkilidir (Fitzgerald, 2021; Handley ve diğ., 2019; Belt ve Abidin, 1996; Messam-Moore ve Coates, 2007; Knapp ve diğ., 2017; Walker ve diğ., 2011; Stroyon ve Janoff-Bulman, 1997; Kim ve diğ., 2009). Knapp ve meslektaşları (2017) tarafından çocukluğunda cinsel istismara maruz kalmış kadınlarla yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre istismar mağduru olan kadınların olmayanlara göre ilişki doyumu daha düşük olduğu, işlevsel olmayan çatışma çözüm stratejilerinin ise istismar maruziyeti ve ilişki doyumu arasında aracı rolünün olduğu bulunmuştur. Stroyon ve Janoff-Bulman'ın (1997) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışma ise istismar ve ihmal geçmişinin yıkıcı çatışma çözüm stillerinin en güçlü yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur. Stroyon ve Janoff-Bulman'a göre çocuklukta istismar deneyimleri kişinin çatışma ve anlaşmazlık durumlarıyla nasıl baş edeceğini öğrenmesi için ortam sağlar; fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalarak büyüyen bireyler çatışma durumlarında çocukken öğrendikleri yöntemlere sıklıkla başvurabilirler. Balcom'a (1996) göre ise travma geçmişi olan çiftlerde çatışma esnasında travma tepkileri ortaya çıkabilir. Örneğin iletişim, çocuk bakımı, problem çözme ve çatışma çözümü becerileri az gelişmiş olabilir veya travma tepkilerinin baskısı altında bu beceriler ortadan kaybolabilir, böylece işlevsiz çatışma çözüm yöntemlerine zemin oluşur. Türkiye örneğinde ise Kütük Yılmaz (2021) tarafından istismar ve ihmalin çatışma çözüm yöntemleri ile ilişkisi incelenmiştir. Sonuçlar, istismar ve ihmalin işlevsiz çatışma çözüm stillerinin kullanımı ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

1.5.3 Çatışma çözüm stilleri ve çocuk istismar ve ihmalinin nesiller arası aktarımı

Aile; evlilik, ebeveyn-çocuk ve kardeş alt sistemlerinden oluşan, her biri diğerlerini etkileyen ve birbirinden etkilenen bir sosyal sistem olarak karakterize edilir (Belsky, 1980; Erel ve Burman, 1995). Evlilik ilişkisi ise aile dayanışmasının temeli ve aile yaşamının kalitesini belirleyen temel unsur olarak görülür (Erel ve Burman, 1995). Evlilikte yaşanan çatışmalar; zayıf ebeveynlik pratikleri, çocukta uyum problemleri, kardeşler arası çatışma ve ebeveyn-çocuk çatışması gibi önemli sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Fitzgerald, 2021). Evlilikte yaşanan sık, yoğun, fiziksel,

durumlarında yıkıcı davranışlara başvurma riskleri daha yüksektir (Stroyon ve Janoff-Bulman, 1997). Romantik ilişki içinde yıkıcı davranışların varlığı ise ebeveynlerin çocuğu istismar ve ihmal etmesi adına risk teşkil etmektedir. Mevcut çalışmalar, ebeveynlerin ilişkisinde olumsuz sonuçların (şiddet ve işlevsel olmayan çatışma çözüm yolları gibi) istismarın nesiller arası aktarımında önemli faktörler olduğunu ortaya koymuştur (Langevin ve diğ, 2019; Labella ve diğ, 2019).

Bununla birlikte, partnerlerin birbirlerine karşı destekleyici davranışları, ortak ebeveynlik ilişkilerini güçlendirmekle birlikte istismarcı ebeveynlik döngüsünün kırılmasına aracı olmaktadır (Conger ve diğ, 2013; Egeland ve diğ, 1988). Conger ve meslektaşları (2013) Amerika’da yürütülen Aile Geçişleri Projesi’nden aldıkları veri ile istismarcı ebeveynliğin kuşaklar arası geçişini incelemiştir. Araştırma sonuçları partnerler arasında romantik ilişki doyumunun ve ikinci kuşak ile pozitif iletişimin, ikinci kuşağın üçüncü kuşağa daha az sert ebeveynlik yapması ile sonuçlandığını göstermiştir. Birleşik Krallık’ta 1.116 aile ile yürütülen boylamsal bir çalışmada ise istismar veya ihmal öyküsü olan annelerde çocuğun fiziksel kötü muameleye maruz kalma olasılığı, böyle bir geçmişi olmayan annelere göre üç ila beş kat daha fazla olduğu bulunmuştur (Jaffee ve diğ, 2013). Diğer taraftan, eşleriyle sağlıklı ilişkiler bildiren annelerin istismar döngüsünü sürdürme olasılığının anlamlı ölçüde daha düşük olduğu bulunmuştur. (Jaffee ve diğ 2013). Araştırmalardan elde edilen bu bulgular, ebeveynlerin çocukluk dönemi olumsuz yaşam olaylarının eşler arası iletişim sürecini etkilediğini ve istismar döngüsünün sürdürülmesinde önemli bir risk faktörü olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin çocukluk döneminde maruz kaldıkları istismar ve ihmal yaşantıları kendi çocuğunu istismar ve ihmal etmesi adına risk oluşturmakla birlikte, partnerler arasında kurulan destekleyici ilişkinin döngünün kırılmasına olanak sağladığı ve işlevsel olmayan çatışma çözüm yollarına başvurulmuş ilişkinin ise istismar döngüsünün sürdürülmesinde rol oynadığı düşünülmektedir. Ebeveynin olumsuz yaşam olaylarının, ebeveynlerin iletişim süreçleriyle ilişkisinin detaylı incelenmesi dolayısıyla da ebeveyn istismar farkındalığı ilişkisinin aydınlatılması istismar döngüsünün kırılması açısından da önemlidir.

1.6 İstismar ve İhmal Farkındalığı

İstismar ve ihmal farkındalığı, ebeveynlerin istismar ve ihmalin ne olduğu ve istismarı nasıl tanımladıkları konusunda ne kadar bilinçli oldukları şeklinde tanımlanabilir (Ünal ve Boz, 2020). Çocuk istismar ve ihmalinin nesiller arası aktarımının ortadan kaldırılabilmesi için ebeveynlerin istismara yönelik farkındalıklarının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. İstismar ve ihmal konusunda yürütülen araştırmaların en önemli zorluklarından biri yeterli değerlendirme aracına sahip olunmamasıdır. Konu hakkında doğru bilgiler edinmedeki zorluk ise bunun en önemli nedenidir. Ebeveynlerin hangi davranışları istismar ve ihmal davranışı olarak değerlendirdiği istismar ve ihmal potansiyeli hakkında dolaylı yoldan bilgi sunmaktadır (Newberger ve Cook, 1983).

Ebeveynlerin istismar ve ihmal farkındalığına yönelik birçok çalışma yürütülmüştür (Sofuoğlu ve diğ, 2016; Hendaus ve diğ, 2020; Newberger ve Cook, 1983; Bozcan ve diğ, 2019; Yüzügüldü ve Ülküer, 2023; Alisinanoğlu ve Bağcı, 2023; Devi ve Yadav, 2016; Keser ve diğ, 2010; Akgün ve Çetin, 2020; Uslu, Kapçı, Yıldırım ve Öney, 2010). Ülkemizde yakın tarihte yürütülen çalışmaların çoğu ebeveynlerin istismar ve ihmale yönelik farkındalıklarının orta düzeyde olduğunu göstermiştir (Akgün ve Çetin, 2020; Bozcan ve diğ, 2019). Ailenin gelir düzeyi ve eğitim durumu arttıkça ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin farkındalık düzeyleri artmaktadır (Alisinanoğlu ve Bağcı, 2013; Uslu ve diğ, 2010; Sofuoğlu ve diğ, 2016; Özer, 2014). Annelerin farkındalık düzeyinin daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar olmasına karşın (Uslu ve diğ, 2010; Ünal, 2017) anne ve babaların farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmayan çalışmalar da mevcuttur (Alisinanoğlu ve Bağcı, 2013; Meraki ve Çalık Var, 2019). Özer (2014) tarafından ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı konusunda bilinç düzeylerine ilişkin yürütülen tez çalışmasının sonuçları ebeveynlerin %38'inin çocuk cinsel istismarına ilişkin hiçbir bilgi edinmediğini gösterirken bu oran babalar için %57 bulunmuştur. Sofuoğlu, Sarıyer ve Ataman (2016) tarafından yürütülen çalışma çocuğa kötü muamelenin yaygın olduğunu ve önemli bir sağlık sorunu olduğunu ancak ebeveynlerin bu durumun önemi konusunda bilgi eksikliği olduğunu göstermiştir. Çocuk ve ebeveyn bildirimleri karşılaştırıldığında, ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali eksik bildirme, olumlu ebeveynlik davranışlarını ise fazla bildirme

eğiliminde oldukları görülmüştür (Sofuoğlu ve diğ, 2016). Bu sonuçlardan hareketle, ebeveynlerin istismarcı davranışlarının ya farkında olmadıkları ya da kasıtlı olarak hafife aldıkları söylenebilir.

1.6.1 İhmal/istismar farkındalığı ve istismar ve ihmal/istismarın nesiller arası aktarımı

Newberger ve Cook (1983), istismarcı ebeveyn davranışını açıklamak için bilişsel gelişim modelini öne sürmüştür. Bu model ebeveyn farkındalığının dört düzeyini içerir: (a) ebeveyn olarak benlik algısı, (b) geleneksel çocuk normlarının farkındalığı, (c) çocuğun bakış açısının farkındalığı ve (d) ebeveyn-çocuk etkileşim sisteminin farkındalığı. Newberger ve Cook'un modeli, çocukluk döneminde ve gelişen ebeveyn-çocuk ilişkisinde ebeveynlerin benlik ve çocuk hakkındaki düşüncelerinin nasıl geliştiğini (veya gelişemediğini) anlamaya odaklanır. Newberger ve Cook'a göre ebeveyn düşüncesi ve ebeveyn davranışı arasında ilişki bulunmaktadır. Çocuğunu istismar eden ebeveynlerin çocuğa yönelik istismar edici davranışların ve bakım eksikliğinin etkilerine yönelik farkındalıklarının düşük olduğu belirtilmiştir. Ebeveynlerin istismar farkındalığının yüksek olması ise ebeveyn çocuk arasındaki ilişkinin olumlu özelliklerle karakterize olduğunu göstermiştir (Kılıç, 2020). İstismar ve ihmal farkındalığını arttırmaya yönelik çalışmalar, ebeveynlerin istismar ve ihmal edici davranışlarında azalma ile ilişkilendirilmiştir (Thomas ve Zimmer-Gembeck, 2011). Bununla birlikte, ebeveynin istismar farkındalığının düşük olması istismar potansiyelinin yüksek olmasına işaret edebilmektedir (Newberger ve Cook, 1983).

Keser, Odabaş ve Elibüyük (2010) tarafından ebeveynlerle yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin %17'sinin istismar; %39'unun ise ihmal geçmişi bulunmaktadır. Ayrıca, katılımcıların çocuk istismarını destekleyebilecek nitelikte bazı olumsuz tutumlara sahip oldukları bulgulanmıştır. Örneğin; ebeveynlerin %10'u tarafından çocuğun aşağılanması duygusal istismar olarak değerlendirilmemiş; %15'i ise bazı çocukların dövülmeyi hak ettiğini düşündüğünü belirtmiştir. Şöyle ki, anne babaların kendi ebeveynlerinden görmüş oldukları ceza yöntemlerini yararlı buldukları, çocukları üzerinde uygulamaya devam ettikleri ve çocuk istismarı ve ihmalinin etkileri hakkında düşük düzeyde farkındalık sahibi oldukları söylenebilir (Kutlu ve diğ, 2007; Kaytez ve Deleş, 2020). Kendi olumsuz çocukluk deneyimlerini

içselleştiren kişi, bir çocuğun ihtiyaçlarına yönelik farkındalıktan yoksun olabilir (Sidebotham ve Golding, 2001). Benzer şekilde, çocukluk döneminde istismara uğradığını bildiren annelerin istismar farkındalığının daha düşük olduğu bulunmuştur (Kaytez ve Deleş, 2020).

Yukarıda kuramsal bilgilerden hareketle çocuk istismar ve ihmalinin nesiller arası aktarımında ebeveynlerin kendi çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme becerilerinin ve romantik ilişkide sürdürdükleri çatışma çözüm stillerinin etkileri açıklanmıştır. Çocuk istismar ve ihmalinin hangi koşullar altında nesiller arası sürdürülmeye devam ettiği ve nesiller arası aktarım oranlarındaki farklı bulgular önemli bir tartışma konusudur. Alan yazında çocuk istismar ve ihmalinin nesiller arası aktarımına ilişkin çalışmalar bulunmasına karşın nesiller arası aktarımın altında yatan mekanizmaları aydınlatmayı istismar ve ihmal farkındalığı bağlamında hedefleyen çalışmalar kısıtlıdır. Özellikle Türkiye örneğinde ebeveynlerin istismar ve ihmal farkındalığına ilişkin çalışmalar olmasına karşın istismar ve ihmal farkındalığının ebeveynlerin istismar ve ihmal geçmişi, duygu düzenleme gücü ve çatışma çözüm yöntemleri ile ilişkilerinin incelendiği çalışmalar yürütülmediği gözlenmiştir.

1.7 Araştırmanın Amacı

İnsanlık tarihi kadar eski olan çocuk istismarı ve ihmali, günümüzde hala önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışmalar her yıl milyonlarca çocuğun istismar ve ihmale uğradığını ve istismar/ihmalin ne denli yıkıcı sonuçları olduğunu gözler önüne sermektedir (DSÖ, 1999; Stoltenborgh ve diğ, 2013). Global düzeyde bir sorun olan çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesi için istismar/ihmalin nesiller arası aktarımının önüne geçilebilmesi büyük önem taşımaktadır. Nesiller arası aktarım çalışmalarında bulgularan farklı düzeydeki aktarım oranları ancak aracı mekanizmaların aydınlatılması ile anlaşılabilir. Ancak, istismar/ihmal üzerine yürütülen çalışmalarda yeterli değerlendirme aracının olmayışı ve sosyal istenirlik nedeniyle ebeveynlerin doğru yanıtlar vermeme ihtimali önemli bir sorundur. Bu nedenle istismar/ihmal potansiyeli adına önemli bir veri sunan istismar/ihmal farkındalığı ile çalışılacaktır (Newberger ve Cook, 1983). Mevcut tez çalışmasının amacı ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları geçmişinin ebeveynlerin duygu

düzenleme becerileri, ebeveynlerin kendi ilişkilerinde çatışma çözme yöntemleri ve ebeveynlerin istismar farkındalığı arasındaki ilişkilerin araştırılmasıdır. Araştırma kapsamında aşağıda yer alan sorulara yanıt aranacaktır.

- 1- Ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları (duygusal, fiziksel, cinsel istismar) ile duygu düzenleme güçlüğü, çatışma çözme stilleri ve ebeveyn ihmal/istismar farkındalığı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2- Ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları duygu düzenleme güçlüğüne yordar mı?
- 3- Duygu düzenleme güçlüğü ebeveyn istismar farkındalığını yordar mı?
- 4- Ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları ebeveynlerin istismar farkındalığını yordar mı?
- 5- Ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları ile ebeveynleri istismar farkındalıkları arasında duygu düzenleme güçlüğüne aracılık rolü var mıdır?
- 6- Ebeveyn çocukluk çağı travmaları olumlu çatışma çözümünü yordar mı?
- 7- Olumlu çatışma çözümü ebeveyn istismar farkındalığını yordar mı?
- 8- Ebeveyn çocukluk çağı travmaları ile ebeveyn istismar farkındalığı arasında olumlu çatışma çözümünün aracılık rolü var mıdır?
- 9- Ebeveyn çocukluk çağı travmaları olumsuz çatışma çözümünü yordar mı?
- 10- Olumsuz çatışma çözümü ebeveyn istismar farkındalığını yordar mı?
- 11- Ebeveyn çocukluk çağı travmaları ile ebeveyn istismar farkındalığı arasında olumsuz çatışma çözümünün aracılık rolü var mıdır?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın örneklemini ve araştırmada kullanılan veri toplama araçları tanıtılacaktır.

2.1. Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır. Katılımcıların 18 yaş üzerinde olması, 3-6 yaş arası çocuğunun olması, araştırmaya katılmada gönüllü olma ve ölçme araçlarını eksiksiz doldurma araştırmaya dahil etme ölçütleridir. Mevcut araştırma kapsamında kartopu örnekleme (snowball sampling) yöntemi kullanılmıştır (Goodman, 1961; Johnson, 2014) Toplamda 494 kişi ölçme araçlarını eksiksiz şekilde doldurarak araştırmaya katılım sağlamıştır. Yapılan uç değer analizi sonucunda 45 katılımcı analiz sonuçlarının etkilenmemesi adına veri setinden çıkartılmıştır. Yapılan işlem sonrasında 449 katılımcı ile analizler yürütülmüştür. Katılımcılara ait sosyodemografik özellikler Çizelge 2.1’de sunulmuştur.

449 katılımcının 398’i (%88,6) kadın 51’i (%11,4) erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Eğitim durumu açısından incelendiğinde ise katılımcıların %0,9’u okur-yazar, %3,6’sı ilk okul mezunu, %8,9’u ortaokul mezunu, %22,7’si lise mezunu, %2,9’u üniversite öğrencisi, %45,9’u üniversite mezunu ve %15,1 lisansüstü mezunudur. Katılımcıların 380’i (%84,6) devam eden romantik bir ilişkisi olduğunu belirtirken 69’u (%15,4) devam eden romantik bir ilişkisi olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, katılımcıların yaşları 20-59 arasında değişkenlik göstermiş olup ortalama yaş 33.04 bulunmuştur ($S = 5.663$).

Çizelge 2.1: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri.

Katılımcı Karakteristikleri		N	%	$\bar{x}$	S
Cinsiyet	Kadın	398	88.6		
	Erkek	51	11.4		
Öğrenim Durumu	Okur-yazar	4	.9		
	İlkokul	16	3.6		
	Mezunu				
	Ortaokul	40	8.9		
	Mezunu				
	Lise	102	22.7		
	Mezunu				
	Üniversite Öğrencisi	13	2.9		
	Üniversite	206	45.9		
	Mezunu				
	Lisansüstü	68	15.1		
Romantik ilişki	Var	380	84.6		
	Yok	69	15.4		
Yaş				33.04	5.663

2.2 Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik bilgilerini saptayabilmek için Demografik Bilgi Formu, ebeveynlerin çocukluk döneminde maruz kaldığı travmatik yaşantıların ölçülmesi amacıyla Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), katılımcıların duygu düzenlemede yaşadığı güçlükleri ölçmek için Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ-Kısa Form), romantik ilişkideki çatışma çözüm stillerini ölçmek için Romantik İlişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği ve ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeyini ölçmek için ise Ebeveynlerin Çocuk İstismar ve İhmal Farkındalık Ölçeği (EÇİİFÖ) kullanılmıştır.

2.2.1 Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu ve romantik ilişki durumları hakkında bilgi toplayabilmek adına demografik bilgi formu hazırlanmıştır.

2.2.2 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bernstein ve diğ. (1994) tarafından geliştirilmiş olan çocukluk çağı travmaları ölçeğinin, 28 maddeden oluşan ilk versiyonunun geçerlik güvenirlik çalışması Şar ve diğ. (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin gözden geçirilerek genişletilmiş versiyonu 33 maddeye çıkartılmış olup, ölçeğe aşırı koruma-kontrol boyutu eklenmiştir. Genişletilmiş versiyonu Şar ve diğ. (2020) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçek; cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve aşırı koruma-kontrol olmak üzere altı faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş bu versiyonunda da 5'li Likert tipinde 1 (Hiçbir Zaman) ve 5 (Çok sık) şeklinde değerlendirme yapılmaktadır. Altı alt ölçek puanının toplamı, ölçek toplam puanı vermektedir. Ölçeğin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş versiyonunun iç tutarlılığını gösteren Cronbach Alfa değeri 0.87 bulunmuştur. Alt ölçeklerin Cronbach Alfa değeri sırasıyla duygusal istismar 0.95, duygusal ihmal 0.94, fiziksel istismar 0.94, cinsel istismar 0.89, fiziksel ihmal için 0.92, aşırı koruma ve kontrol alt ölçeği için 0.91'dir.

2.2.3 Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği

Özen ve diğ. (2016) tarafından geliştirilen ölçek 25 maddeden ve dört alt ölçekten oluşan 5'li Likert tipinde 1 (Hiç Katılmıyorum) ve 5 (Çok katılıyorum) şeklinde değerlendirme yapılan bir ölçektir. Ölçeğin alt ölçekleri olumlu çatışma çözme stilleri, olumsuz çatışma çözme stilleri, boyun eğme ve geri çekilmedir. Ölçek puanlaması alt boyutlar üzerinden yapılmakta olup ölçekten toplam puan elde edilmemektedir. Bu projede ölçeğin olumlu çatışma çözme ve olumsuz çatışma çözme stilleri olmak üzere iki alt boyutu kullanılacaktır. Olumsuz çatışma çözme stilleri alt ölçeğinin Cronbach Alfa değeri .81, olumlu çatışma çözme stilleri için .77'dir. Ölçekten yüksek puan almak, ilgili çatışma çözme stiline daha sık kullanıldığı anlama gelmektedir.

2.2.4 Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form

Bjureberg ve diğ. (2016) tarafından geliştirilen ölçek, Yiğit ve Güzel Yiğit (2019) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçek 5'li Likert Tipinde %0-10 (Hemen hemen hiç) ve %91-100 (Hemen hemen her zaman) şeklinde değerlendirme yapılan,

16 maddeden oluşan bir ölçektir. Duygu düzenlemedeki güçlük düzeyinin tespiti için geliştirilen ölçek açıklık, amaçlar, dürtü, stratejiler ve kabul etmeme şeklinde alt ölçeklerden oluşmaktadır. Alt ölçeklerin toplamı, ölçeğin toplam puanını verir. Ölçeğin bütünü için Cronbach Alfa değeri 0.92'dir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği, güçlüğün fazla olduğu anlamına gelmektedir.

2.2.5 Ebeveyn Çocuk İstismar ve İhmal Farkındalık Ölçeği

Ünal ve Boz (2020) tarafından geliştirilen ölçek, 45 maddeden ve 5 alt ölçekten oluşan 5'li Likert tipinde 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ve 5 (Kesinlikle katılıyorum) şeklinde değerlendirme yapılan bir ölçektir. İhmal ve istismar farkındalığının tespiti için geliştirilen ölçek; duygusal istismar farkındalık, fiziksel istismar farkındalık, ihmal farkındalık, cinsel istismar farkındalık ve genel bilgiler farkındalık olmak üzere beş alt ölçekten oluşmaktadır. Cronbach Alfa değerleri; Ölçeğin tümü için 0.81, genel bilgiler 0.66, fiziksel istismar 0.80, duygusal istismar 0.86, cinsel istismar 0.797, ihmal 0.904'tür. Ölçekten alınan toplam puanın yüksekliği, ihmal ve istismar farkındalığın yüksek olduğunu göstermektedir.

2.3 İşlem

Bursa Teknik Üniversitesi Fen, Mühendislik ve Sosyal Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 13.02.2023 tarih ve E-69707128-050.02.04-96087 sayılı yazı ile etik kurul izni alınmıştır. Etik Kurul izni alındıktan sonra ölçekler katılımcılarla internet ortamında Google Forms arayüzü aracılığıyla paylaşılmıştır. Katılımcılar Bilgilendirilmiş Onam Formu'nu okuduktan sonra araştırmaya katılmayı kabul edenler ölçekleri yanıtlamıştır. Bilgilendirilmiş Onam Formu kapsamında katılımcılar araştırmanın hangi amaçlarla yürütüldüğü ve elde edilecek verilerin ne gibi amaçlarla kullanılacağı konusunda aydınlatılmıştır. Veri toplama aşamasından sonra yürütülen analizler SPSS 25 paket programı ve AMOS 26 programı üzerinden yapılmıştır.

2.4 İstatistiksel Analiz

Mevcut tez çalışması kapsamında elde edilen verilerin betimsel istatistikleri ve anlamlılık analizleri SPSS 25 (Statistical Package for the Social Sciences) programı

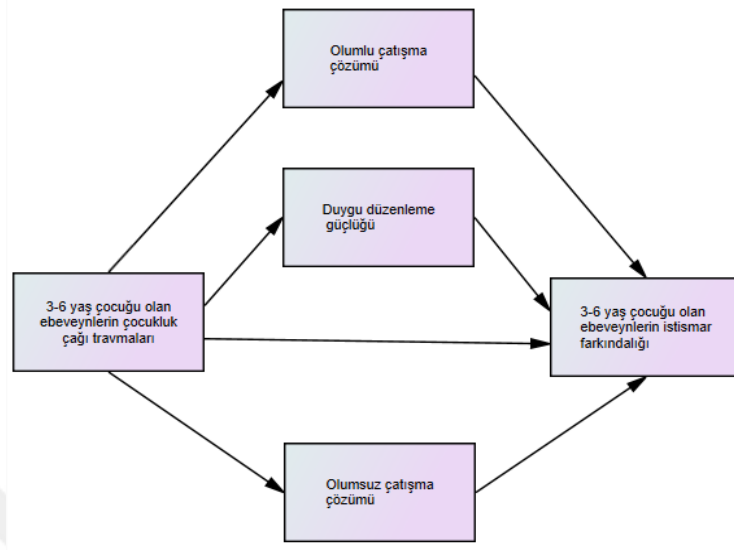
aracılığıyla yapılmıştır. Aritmetik ortalama, yüzde, standart sapma gibi betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırma dahilinde çocukluk çağı travmaları, duygu düzenleme güçlüğü, çatışma çözümü ve istismar ve ihmal farkındalığı arasında kurulan model yapısal eşitlik modellemesi ile sınanmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi AMOS 26 (Analysis of Moment Structure) programı aracılığıyla yapılmıştır.

Araştırmada çocukluk çağı travmaları ölçeğinden alınan puanlar bağımsız (egzojen) değişken; duygu düzenleme güçlüğü ölçeğinden alınan puanlar, çatışma çözümü stili ölçeğinden alınan puanlar ve ebeveyn istismar farkındalığı ölçeğinden alınan puanlar bağımlı (endojen) değişkenlerdir.

İlk etapta uç değerler incelenmiş ve değişkenlerden elde edilen toplam puanların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2.00 ve -2.00 arasında olması gerekmektedir (George ve Mallery, 2010; HahsVaughn ve Lomax, 2013); Bryne (2010) ise çarpıklığın -2 ile +2 arasında ve basıklığın -7 ile +7 arasında olması durumunda verilerin normal kabul edildiğini savunmuştur. Ölçek toplam puanlarından yapılan analizler sonucunda Duygu Düzenleme Güçlüğü, Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği ve Ebeveynlerin İstismar ve İhmal Ölçeği için çarpıklık ve basıklık değerleri kabul edilebilir sınırdan hesaplanmıştır. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde ise her alt boyut için yapılan analizler sonucunda çarpıklık ve basıklık değerleri duygusal istismar alt ölçeği için 1.713 ve 2.969; fiziksel istismar alt ölçeği için 3.790 ve 17.308 ve cinsel istismar alt ölçeği için 3.242 ve 12.196 olarak hesaplanmıştır. Uç değer analizi sonrasında 45 katılımcının verisi veri setinden çıkartılmıştır. Yapılan işlem sonrasında duygusal istismar için 1.368 ve 1.280; fiziksel istismar için 1.779 ve 2.046 olarak saptanmıştır. Uç değerler çıkartıldığında dahi çarpıklık ve basıklık değerleri kabul edilebilir aralıkta olmadığı için cinsel istismar boyutu analizlere dahil edilmemiştir (Çizelge 2.2).

Mevcut tez çalışmasında model analizinde yapısal eşitlik modellemesinin özel durumlarından biri olan yol (Path) analizi (Bayram, 2016; Meydan ve Şeşen, 2015) kullanılmıştır. Analiz kapsamında çocukluk çağı travmaları; fiziksel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal şeklinde 4 ayrı model

oluşturularak incelenmesi planlanmıştır. Yol analizi yapılan model Şekil 2.1’de sunulmuştur.

Şekil 2.1: Mevcut tez çalışması kapsamında test edilen yol analizi.

Çizelge 2.2: Araştırmada kullanılan ölçeklerin çarpıklık ve basıklık katsayıları.

Değişkenler	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Duygusal İstismar	7.2004	2.72962	1.368	1.280
Fiziksel İstismar	5.4454	.83307	1.779	2.046
Cinsel İstismar	5.7884	1.88917	3.083	11.553
Duygusal İhmal	10.6904	4.00557	.577	-.165
Fiziksel İhmal	7.9310	3.04903	1.445	2.973
Olumsuz Çatışma Çözümü	17.7261	7.05009	.550	-.108
Olumlu Çatışma Çözümü	26.5367	4.63865	-.554	.743
Duygu Düzenleme Güçlüğü	33.8931	12.91757	.963	.984
Ebeveyn İstismar ve İhmal Farkındalığı	3.8459	.36201	-.313	.139

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma soruları kapsamında yürütülen istatistiksel analizlerin bulguları sunulmuştur. Analizler SPSS 25 ve AMOS 26 paket programları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

3.1 Araştırma Değişkenlerinin Betimsel İstatistiklerine Dair Bulgular

Araştırmanın değişkenlerine ait ortalama ($\bar{x}$) ve standart sapma (ss) değerleri, iç tutarlılık (Cronbach Alfa) katsayıları Çizelge 3.1.'de verilmiştir.

Çizelge 3.1: Araştırma değişkenlerine ait betimsel istatistikler.

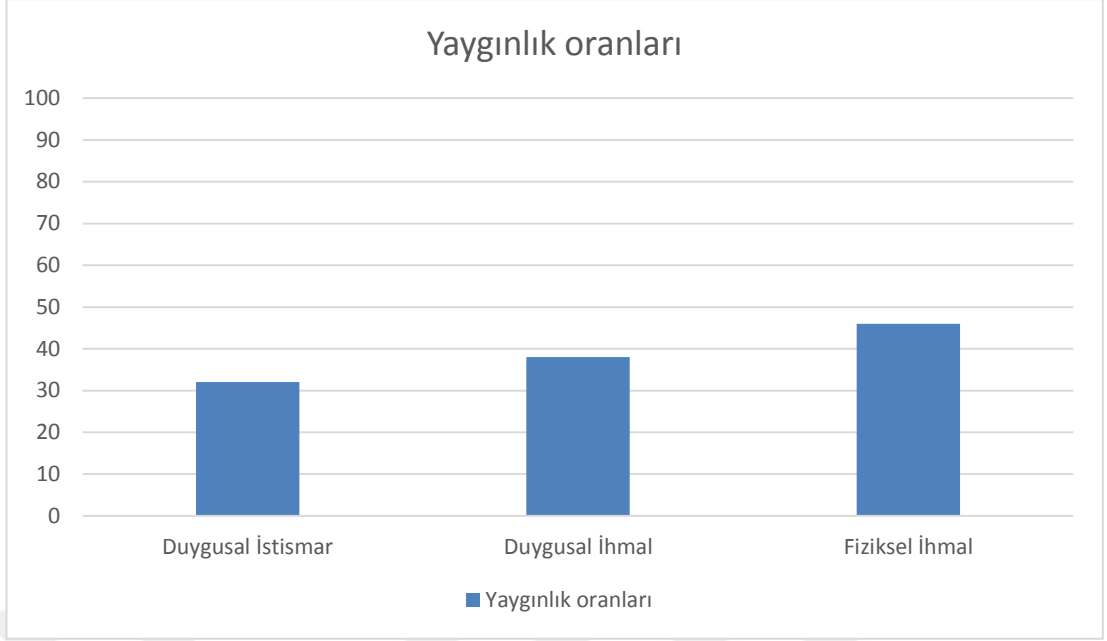
Değişkenler	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss	Cronbach Alfa Katsayısı
Duygusal İstismar	4.00	17.00	7.2004	2.72962	.75
Fiziksel İstismar	5.00	8.00	5.4454	.83307	.29
Duygusal İhmal	5.00	25.00	10.6904	4.00557	.83
Fiziksel İhmal	5.00	23.00	7.9310	3.04903	.79
Olumsuz Çatışma Çözümü	7.00	41.00	17.7261	7.05009	.82
Olumlu Çatışma Çözümü	10.00	36.00	26.5367	4.63865	.67
Duygu Düzenleme Güçlüğü	16.00	74.00	33.8931	12.91757	.94
Ebeveyn İstismar ve İhmal Farkındalığı	3.8459	4.80	.36201	.36201	.83

Çizelge 3.1'de çocukluk çağı travmalarının alt ölçekleri olan duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal toplam puanları, romantik ilişkilerde çatışma çözüm stilleri ölçeğinin alt boyutları olan olumsuz çatışma çözümü ve olumlu çatışma çözümü toplam puanları, duygu düzenleme güçlüğü toplam puanları, ebeveyn istismar ve ihmal farkındalık ölçeğinin ortalama puanlarına ait ortalama, standart sapma, maksimum ve minimum değerler ve Cronbach Alfa katsayıları verilmiştir. Duygusal istismar için ortalama $\bar{x} = 7.2004$, fiziksel istismar

için ortalama $\bar{x} = 5.4454$, duygusal ihmal için $\bar{x} = 10.6904$, fiziksel ihmal için ortalama $\bar{x} = 7.9310$ bulunmuştur. Çatışma çözümü alt ölçek puanları; olumsuz çatışma çözümü için ortalama $\bar{x} = 17.7261$, olumlu çatışma çözümü için ortalama $\bar{x} = 26.5367$ bulunmuştur. Duygu düzenleme güçlüğü ölçeği için ortalama $\bar{x} = 33.8931$ olarak saptanmıştır. Ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığı ölçeğinin ortalama puanı 3.8459 bulunmuştur. Cronbach Alfa katsayılarına bakıldığında ise Duygusal istismar için .75, fiziksel istismar için .29, duygusal ihmal için .83, fiziksel ihmal için .79, olumsuz çatışma çözümü için .82, olumlu çatışma çözümü için .67, duygu düzenleme güçlüğü için .94 ve ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığı için .83 bulunmuştur. Fiziksel istismar alt ölçeğinin Alfa katsayısının kabul edilebilir değer olan .70'in çok altında olması nedeniyle fiziksel istismar değişkeni analizlere dahil edilmemiştir (Cortina, 1993).

3.2 Ebeveynlerin Çocukluk Döneminde İstismar ve İhmal Maruz Kalma Oranı

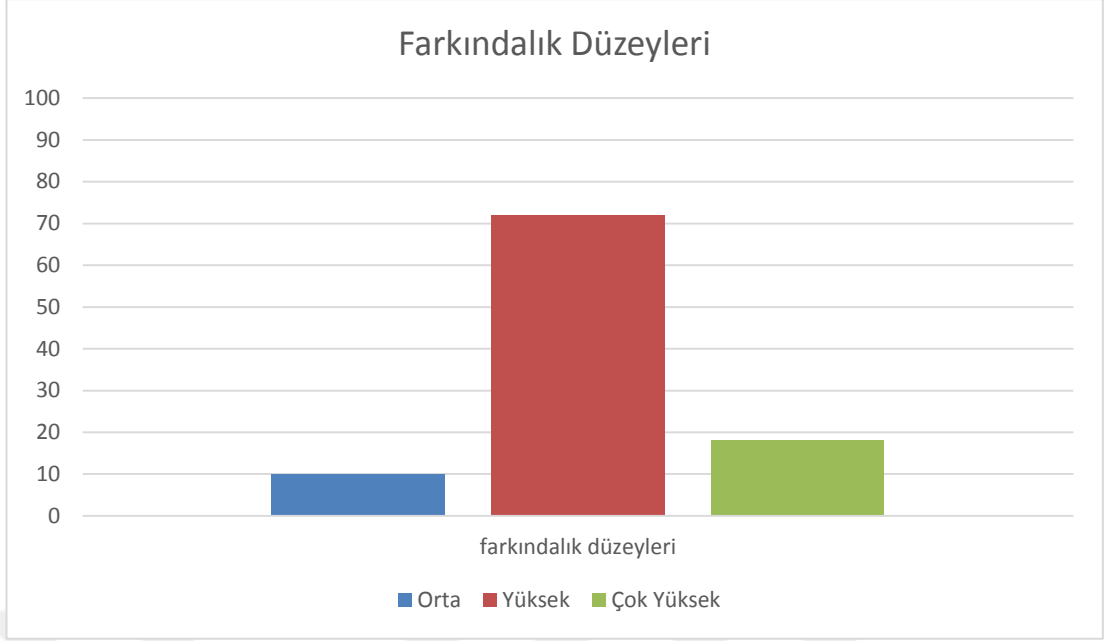
Ebeveynlerin çocukluğunda maruz kaldığı istismar ve ihmal yaşantılarının sıklığını belirlemek amacıyla Şar ve meslektaşlarının (2012) uyarlama çalışmasındaki kesme puanları kullanılmıştır. Duygusal istismar için kesme puanı 7, fiziksel ihmal için 7 ve duygusal ihmal için 12 alınmıştır. Yaygınlık oranları Şekil 3.1'de sunulmuştur. Ebeveynlerin %32,5'i ($n = 146$) duygusal istismara maruz kalmıştır. İhmale uğrama oranlarına bakıldığında ise ebeveynlerin %38,08'inin ($n = 171$) duygusal ihmal, %46,32'sinin ($n = 208$) fiziksel ihmal yaşantısı olduğu bulunmuştur.

Şekil 3.1: Ebeveynlerin istismar ve ihmal yaşantılarının yaygınlık oranları.

3.3 Ebeveynlerin İstismar ve İhmal Farkındalık Düzeyi

Ebeveynlerin istismar ve ihmal farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla Ünal ve Boz (2020) tarafından geliştirilen ölçeğe göre 1,00-1,79 çok düşük; 1,80-2,59 düşük; 2,60-3,39 orta; 3,40-4,19 yüksek; 4,20-5,00 çok yüksek düzey farkındalık olarak ifade edilmektedir. Mevcut çalışma kapsamında çok düşük ve düşük düzeyde puan alan katılımcı bulunmamaktadır. Farkındalık oranları Şekil 3.2’de sunulmuştur. Ebeveynlerin %10,2’si ($n = 46$) orta düzeyde; %71,9’u ($n = 323$) yüksek düzeyde; %17,8’i ($n = 80$) ise çok yüksek düzeyde farkındalık sahibidir.

Şekil 3.2: Ebeveynlerin çocuk istismar ve ihmali farkındalık düzeyleri.

3.4 Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları

Ebeveynlerin duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmâl ve fiziksel ihmâl alt ölçek puanları ile, duygu düzenleme güçlüğü, çatışma çözümü ve istismar ihmâl farkındalığı puanları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Çizelge 3.2’de verilmiştir.

Çizelge 3.4’te görüldüğü üzere duygusal istismarın olumsuz çatışma çözümü ($r = .293, p < .01$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($r = .398, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. İhmâl değişkenleri açısından bakıldığında ise duygusal ihmâlin olumsuz çatışma çözümü ($r = .222, p < .01$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($r = .302, p < .01$) ile pozitif yönde, olumlu çatışma çözümü ($r = -.165, p < .01$) ve istismar ve ihmâl farkındalığı ($r = -.117, p < .05$) ile negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Fiziksel ihmâlin ise olumlu çatışma çözümü ($r = -.139, p < .01$) ve ihmâl ve istismar farkındalığı ($r = -.257, p < .01$) ile negatif yönde duygu düzenleme güçlüğü ($r = .123, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Çatışma çözüm stillerine bakıldığında ise olumsuz çatışma çözümünün duygu düzenleme güçlüğü ($r = .473, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu; olumlu çatışma çözümünün ise duygu düzenleme güçlüğü ($r = -.094, p < .05$) ile negatif,

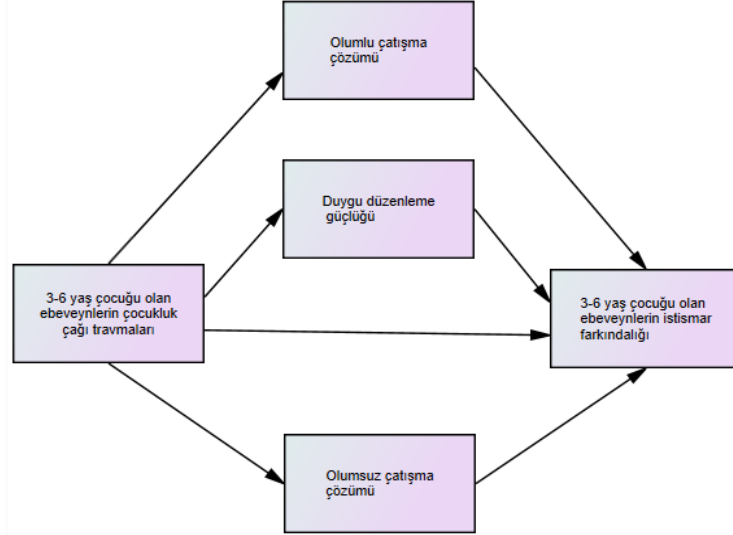
istismar ve ihmal farkındalığı ($r = .212, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur

Çizelge 3.2: Değişkenler arası korelasyon analizi sonuçları.

	1	2	3	4	5	6	7
1.Duygusal İstismar	1	.602**	.292**	.293**	-0.77	.398**	.034
2.Duygusal İhmal	.602**	1	.579**	.222**	-.165**	.302**	-.117*
3.Fiziksel İhmal	.292**	.579**	1	.021	-.139**	.123**	-.257**
4.Olumsuz Çatışma Çözümü	.293**	.222**	.021	1	-.091	.473**	-.081
5.Olumlu Çatışma Çözümü	-0.77	-.165**	-.139**	-.091	1	-.094*	.212**
6.Duygu Düzenleme Güçlüğü	.398**	.302**	.123**	.473**	-.094*	1	-0.15
7.İstismar İhmal Farkındalığı	.034	-.117*	-.257**	-0.81	.212**	-0.15	1

3.5 Yol Analizi

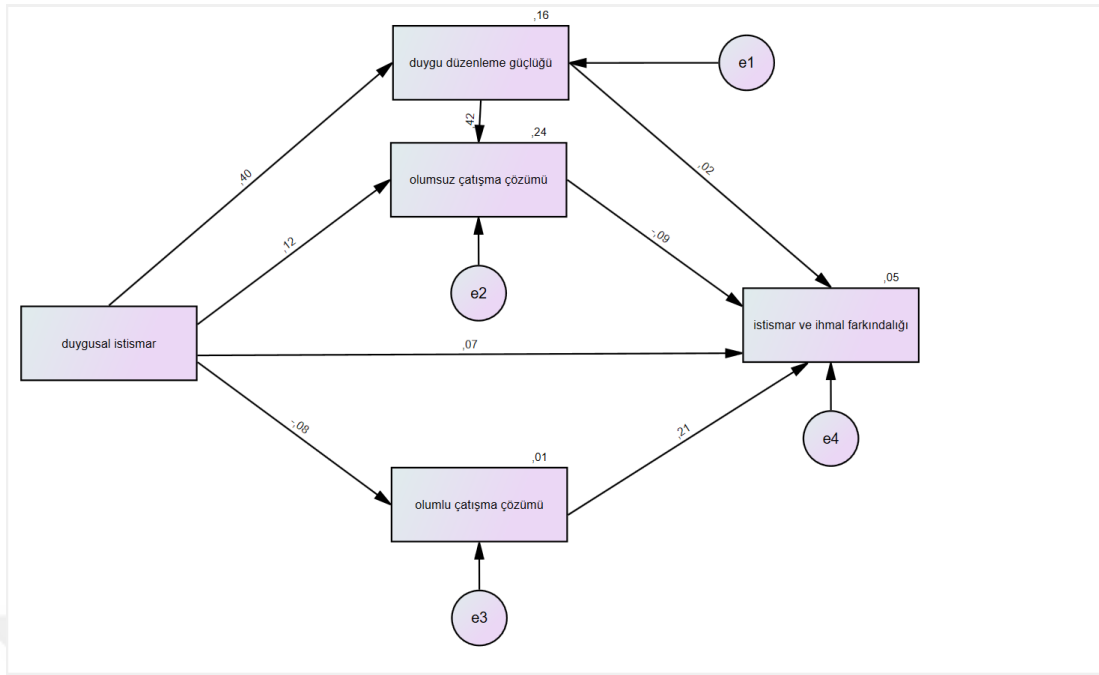
Yol analizi birden çok bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki dolaylı ve doğrudan etkilerin test edilmesini sağlar. Kuramsal bilgiden yola çıkarak oluşturulan modeli test etmeye yarar (Land, 1969). Mevcut tez çalışması kapsamında çocukluk çağı travmaları; duygusal istismar, fiziksel ve duygusal ihmal şeklinde 3 ayrı model ile incelenmiştir. Çocukluk çağı travmaları ölçeğinden alınan puanlar bağımsız (egzojen) değişken; duygu düzenleme güçlüğü ölçeğinden alınan puanlar, çatışma çözümü stili ölçeğinden alınan puanlar ve ebeveyn istismar farkındalığı ölçeğinden alınan puanlar bağımlı (endojen) değişkenlerdir. Test edilen model Şekil 3.3'te sunulmuştur. Yol analizleri AMOS 26 paket programı ile yapılmıştır.

Şekil 3.3: Test edilen model.

3.5.1 Duygusal istismar değişkeni ile yol analizi

Duygusal istismar değişkeni ile yapılan yol analizi sonuçlarının iyi uyum göstermediği bulunmuştur ($\chi^2/df= 28.071$, $CFI=.62$, $GFI=.93$, $AGFI=.67$, $SRMR=.96$, $RMSEA=.24$). AMOS tarafından önerilen modifikasyon indeksleri doğrultusunda olumsuz çatışma çözümü ve duygu düzenleme güçlüğü değişkenleri arasında mevcut kuramsal alt yapı da göz önüne alınarak regresyon bağlantısı oluşturulmuştur. Final model şekil 3.4’te sunulmuştur.

Şekil 3.4: Final model.

Final model için yapılan analiz sonuçları incelendiğinde modelin mükemmel uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu görülmektedir ($\chi^2/df = 1.576$, $CFI=.99$, $GFI=.99$, $AGFI=.97$, $SRMR=.02$, $RMSEA=.03$). Modele ilişkin uyum indeksi aralıkları Çizelge 3.3'te verilmiştir.

Çizelge 3.3: Modele ilişkin uyum indeksi aralıkları (Schermelleh-Engel ve diğ, 2003).

	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Mevcut Model
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$	1.098
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq .95$	.99
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$	.99
AGFI	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI \leq .90$	.97
RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$	.03
SRMR	$.00 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$	.02

Çizelge 3.4'de yer alan analiz sonuçlarına göre duygusal istismar, duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .398$, $p < .001$) ve olumsuz çatışma çözümünü ($\beta = .124$, $p < .01$) pozitif yönde yordamaktadır. Duygu düzenleme güçlüğü ise olumsuz çatışma çözümünü ($\beta = .424$, $p < .001$) pozitif yönde yordamaktadır. Olumlu çatışma

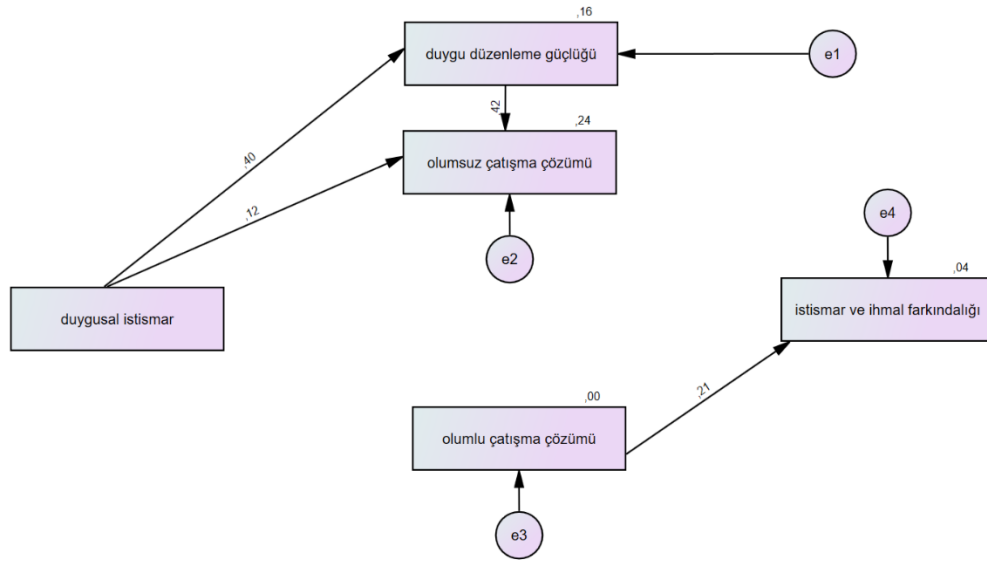
çözümünün ise istismar ve ihmal farkındalığını ($\beta = .210, p < .001$) pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Ancak, duygu istismar ve olumlu çatışma çözümü, duygu düzenleme güçlüğü ve ebeveyn istismar/ihmal farkındalığı, olumsuz çatışma çözümü ve istismar/ihmal farkındalığı ve duygusal istismar ve istismar/ihmal farkındalığı arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı ilişki bulunmamıştır. Anlamlı yolların gösterildiği model şekil 3.5'te yer almaktadır.

Çizelge 3.4: Değişkenler arası ilişkilere dair regresyon katsayıları.

			β	Standart Hata	Kritik Oran	p
Duygu Düzenleme Güçlüğü	←	Duygusal İstismar	,398***	,205	9,170	***
Olumsuz Çatışma Çözümü	←	Duygu Düzenleme Güçlüğü	,424***	,025	9,426	***
Olumsuz Çatışma Çözümü	←	Duygusal İstismar	,124**	,116	2,758	,006
Olumlu Çatışma Çözümü	←	Duygusal İstismar	-,077	,080	-1,640	,101
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Duygu Düzenleme Güçlüğü	,021	,002	,379	,705
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Olumsuz Çatışma Çözümü	-,092	,003	-1,741	0,82
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Duygusal İstismar	,074	,006	1,544	,123
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Olumlu Çatışma Çözümü	,210***	,004	4,560	***

Not: β = Standardize Edilmiş Regresyon Yüğü

** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Şekil 3.5: Duygusal istismar yol analizinde anlamlı ilişkilerin gösterildiği model.

Duygusal istismar değişkeni ile yürütülen yol analizinin içerdiği dolaylı ilişkilere bakıldığında ise üç adet dolaylı ilişki olduğu görülmektedir. Aracılık etkisinin analiz edilmesine ilişkin Baron ve Kenny'nin nedensellik yaklaşımı ve çağdaşım yaklaşım olmak üzere iki yaklaşım bulunmakla birlikte, Baron ve Kenny'nin yöntemi ciddi eleştiriler almaktadır (Gürbüz, 2021). Bu nedenle mevcut tez çalışmasında çağdaş yaklaşım temel alınmıştır. Dolaylı, doğrudan ve toplam etkilerin anlamlılığı için bootstrapping (5000 tekrar örnek) kullanılarak %95 yanlılık düzeltmeli CI ile test edilmiş ve $p < .05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir (Gürbüz 2021). Toplam, doğrudan ve dolaylı ilişkilere dair bulgular Çizelge 3.5'te sunulmuştur. Duygusal istismar ve olumsuz çatışma çözümü arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü aracılık etmektedir ($\beta = .169$, $SE = .029$, $95\%CI [.121, .224]$). İkinci olarak ise duygusal istismar ve istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü, olumlu ve olumsuz çatışma çözümünün aracılık etkisi bulunmaktadır ($\beta = -.035$, $SE = .022$, $95\%CI [-.069, -.002]$). Diğer dolaylı ilişkiye bakıldığında ise duygu düzenleme güçlüğü ile istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide olumsuz çatışma çözümünün aracılık ettiği görülmektedir ($\beta = -.082$, $SE = .023$, $95\%CI [-.082, -.005]$).

Çizelge 3.5: Toplam, doğrudan ve dolaylı etkilere dair bulgular.

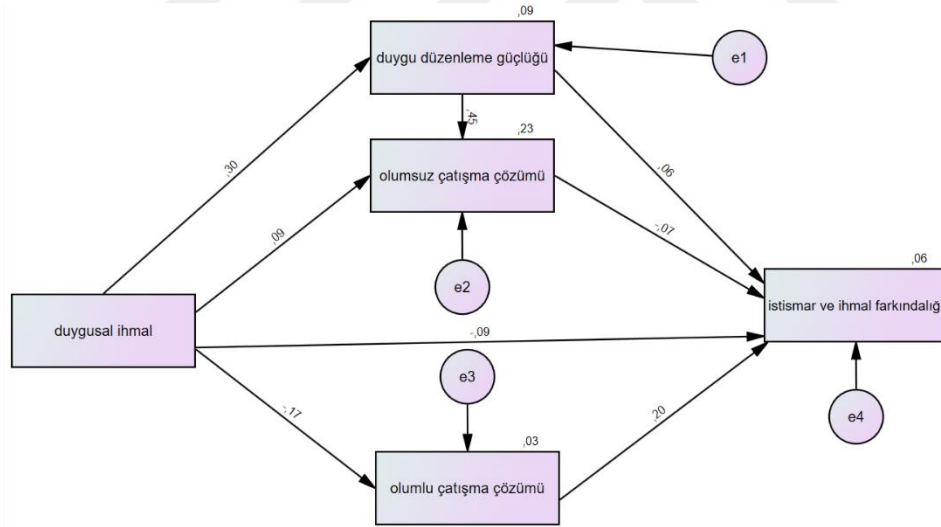
			Toplam Etki	Yanlılık Düzeltilmeli %95 Güven Aralığı	Direkt Etki	Yanlılık Düzeltilmeli %95 Güven Aralığı	Dolaylı Etki	Yanlılık Düzeltilmeli %95 Güven Aralığı
Duygusal İstismar	→	Duygu Düzenleme Güçlüğü	.398	(.315, .481)	.315	(.315, .481)	-	-
Duygusal İstismar	→	Olumlu Çatışma Çözümü	-.077	(-.148, -.003)	-.148	(-.148, -.003)	-	-
Duygusal İstismar	→	Olumsuz Çatışma Çözümü	.034	(.215, .364)	.028	(.128, .197)	.169	(.121, .224)
Duygusal İstismar	→	İstismar ve İhmal Farkındalığı	.424	(-.047, .104)	-.014	(-.014, -.134)	-.035	(-.069, -.002)
Duygu Düzenleme Güçlüğü	→	Olumsuz Çatışma Çözümü	.424	(.342, .498)	.342	(.342, .488)	-	-
Duygu Düzenleme Güçlüğü	→	İstismar ve İhmal Farkındalığı	-.018	(-.094, -.056)	-.066	(-.066, .097)	-.082	(-.082, -.005)
Olumlu Çatışma Çözümü	→	İstismar ve İhmal Farkındalığı	.211	(.129, .269)	.129	(.129, .269)	-	-
Olumsuz Çatışma Çözümü	→	İstismar ve İhmal Farkındalığı	-.092	(-.186, -.001)	-	-	-	-

3.5.2 Duygusal ihmal değişkeni ile yol analizi

Duygusal ihmal değişkeni ile yapılan yol analizi sonuçları modelin mükemmel uyum iyiliği değerlerine sahip olduğunu göstermektedir. ($\chi^2/df = 0.844$, $CFI=1.00$, $GFI=.99$, $AGFI=.98$, $SRMR=.01$, $RMSEA=.00$). Modele ilişkin uyum indeksi aralıkları Çizelge 3.5.3.1’de verilmiştir. Model Şekil 3.6’da yer almaktadır.

Çizelge 3.6: Modele ilişkin uyum indeksi aralıkları (Schermelleh-Engel ve diğ, 2003).

	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Mevcut Model
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$	0.844
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq .95$	.99
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$	1.00
AGFI	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI \leq .90$	.98
RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$	.00
SRMR	$.00 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$	.01

Şekil 3.6: Duygusal ihmal değişkeni ile yol analizi.

Değişkenler arası ilişkilere ait regresyon katsayıları Çizelge 3.7’de sunulmuştur. Sonuçlara göre duygusal ihmal, duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .302$, $p < .001$) ve olumsuz çatışma çözümünü ($\beta = .087$, $p < .05$) pozitif yönde yordamaktadır. Bununla

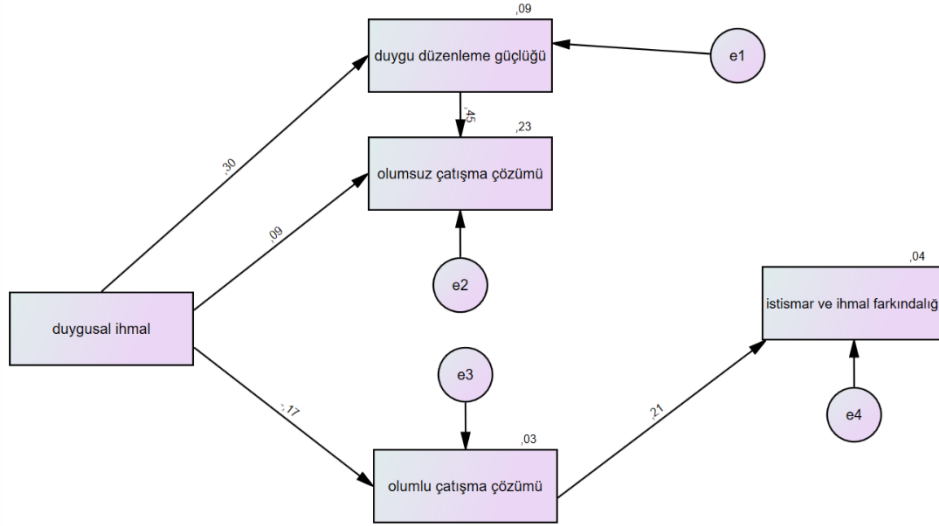
birlikte duygusal ihmalin olumlu çatışma çözümünü ($\beta = -.165, p < .001$) negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Duygu düzenleme güçlüğü ise olumsuz çatışma çözümünü ($\beta = .447, p < .001$) pozitif yönde yordamaktadır. Olumlu çatışma çözümü ise ebeveynlerin istismar/ihmal farkındalığını ($\beta = .197, p < .001$) pozitif yönde yordamaktadır. Ancak, duygu düzenleme güçlüğü, olumsuz çatışma çözümü, duygusal ihmal ve istismar/ihmal farkındalığı arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Anlamlı çıkan yolların gösterildiği model Şekil 3.7’ de sunulmuştur.

Çizelge 3.7: Değişkenler arası ilişkilere dair regresyon katsayıları.

			β	Standart Hata	Kritik Oran	p
Duygu Düzenleme Güçlüğü	←	Duygusal İhmal	,302***	,145	6.693	***
Olumsuz Çatışma Çözümü	←	Duygusal İhmal	,087*	,076	2,010	,044*
Olumlu Çatışma Çözümü	←	Duygusal İhmal	-,165***	,054	-3,551	***
Olumsuz Çatışma Çözümü	←	Duygu Düzenleme Güçlüğü	,447***	,024	10,285	***
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Olumsuz Çatışma Çözümü	-,074	,003	-1,420	,155
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Duygu Düzenleme Güçlüğü	,065	,001	1,210	,226
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Duygusal İhmal	-,087	,004	-1,777	,076
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Olumlu Çatışma Çözümü	,197	,004	4,233	***

Not: β = Standardize Edilmiş Regresyon Yüğü

** $p < 0.01$, *** $p < 0,001$

Şekil 3.7: Duygusal ihmal yol analizinde anlamlı yolların gösterildiği model.

Duygusal ihmal değişkeni ile yürütülen yol analizinin içerdiği dolaylı ilişkilere bakıldığında iki adet dolaylı ilişki olduğu görülmektedir. Duygusal ihmal ve olumsuz çatışma çözümü arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü aracılık etmektedir ($\beta = .135$, $SE = .026$, $95\%CI [.095, .179]$). İkinci olarak ise duygusal ihmal ve istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide olumlu çatışma çözümü aracılık etmektedir ($\beta = -.030$, $SE = .019$, $95\%CI [.064, .002]$). Dolaylı, doğrudan ve toplam etkilerin anlamlılığı için bootstrapping (5000 tekrar örnek) kullanılarak %95 yanlılık düzeltilmeli CI ile test edilmiş ve $p < .05$, anlamlı olarak kabul edilmiştir (Gürbüz 2021). Toplam, doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin bulgular Çizelge 3.8’de sunulmuştur.

Çizelge 3.8: Toplam, doğrudan ve dolaylı etkilere dair bulgular.

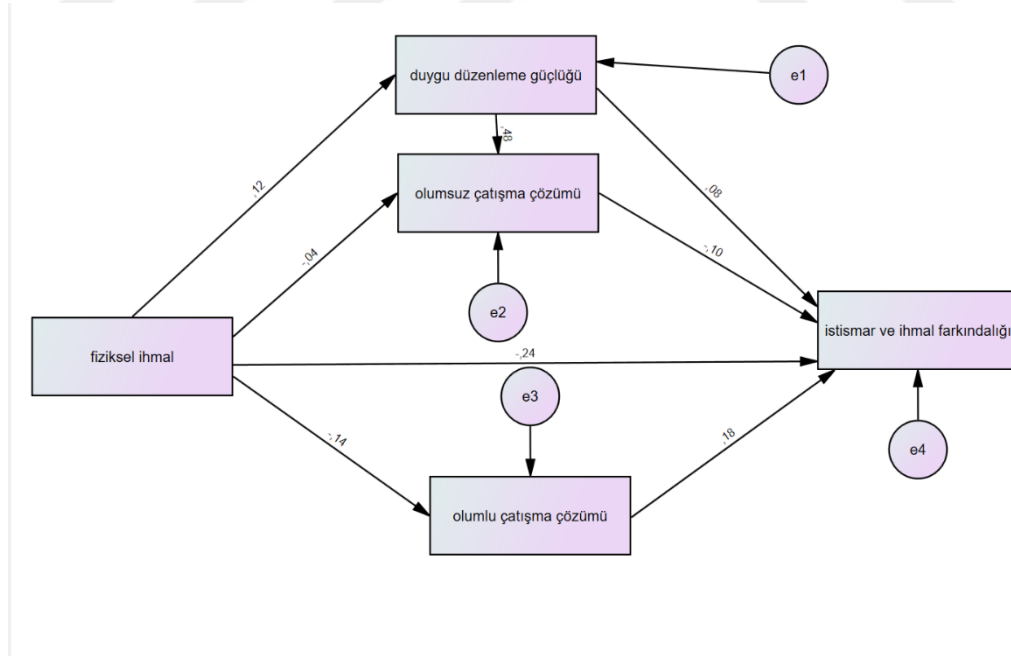
			Toplam Etki	Yanlılık Düzeltilmeli %95 Güven Aralığı	Direkt Etki	Yanlılık Düzeltilmeli %95 Güven Aralığı	Dolaylı Etki	Yanlılık Düzeltilmeli %95 Güven Aralığı
Duygusal İhmal	→	Duygu Düzenleme Güçlüğü	.302	(.217, .370)	.302	(.701, 1,222)	-	-
Duygusal İhmal	→	Olumlu Çatışma Çözümü	-.165	(-.238, -.089)	-.165	(-.278, -.109)	-	-
Duygusal İhmal	→	Olumsuz Çatışma Çözümü	.222	(.144, .294)	.087	(.032, .309)	.135	(.092, .178)
Duygusal İhmal	→	İstismar ve İhmal	-.117	(-.206, -.048)	-.087	(-.015, .000)	-.030	(-.064, -.002)
Duygu Düzenleme Güçlüğü	→	Farkındalığı Olumsuz Çatışma Çözümü	.447	(.365, .512)	.447	(.195, .280)	-	-
Duygu Düzenleme Güçlüğü	→	İstismar ve İhmal	.032	(-.037, .110)	.065	(-.001, .004)	-.033	(-.080, .003)
Olumlu Çatışma Çözümü	→	Farkındalığı İstismar ve İhmal	.197	(.116, .262)	.197	(.008, .020)	-	-
Olumsuz Çatışma Çözümü	→	Farkındalığı İstismar ve İhmal	-.074	(-.162, .022)	-.074	(-.009, .001)	-	-

3.5.3 Fiziksel ihmal değişkeni ile yol analizi

Fiziksel ihmal değişkeni ile yapılan yol analizi sonuçları modelin mükemmel uyum iyiliği değerlerine sahip olduğunu göstermektedir. ($\chi^2/df = 2.147$, $CFI=.98$, $GFI=.99$, $AGFI=.97$, $SRMR=.03$, $RMSEA=.05$). Modele ilişkin uyum indeksi aralıkları Çizelge 3.9’da verilmiştir. Model Şekil 3.8’de yer almaktadır.

Çizelge 3.9: Modele ilişkin uyum indeksi aralıkları (Schermmelleh-Engel ve diğ, 2003).

	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Mevcut Model
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$	2.147
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq .95$	.99
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$	.98
AGFI	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI \leq .90$	.97
RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$	.05
SRMR	$.00 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$	.03

Şekil 3.8: Fiziksel ihmal değişkeni ile yol analizi.

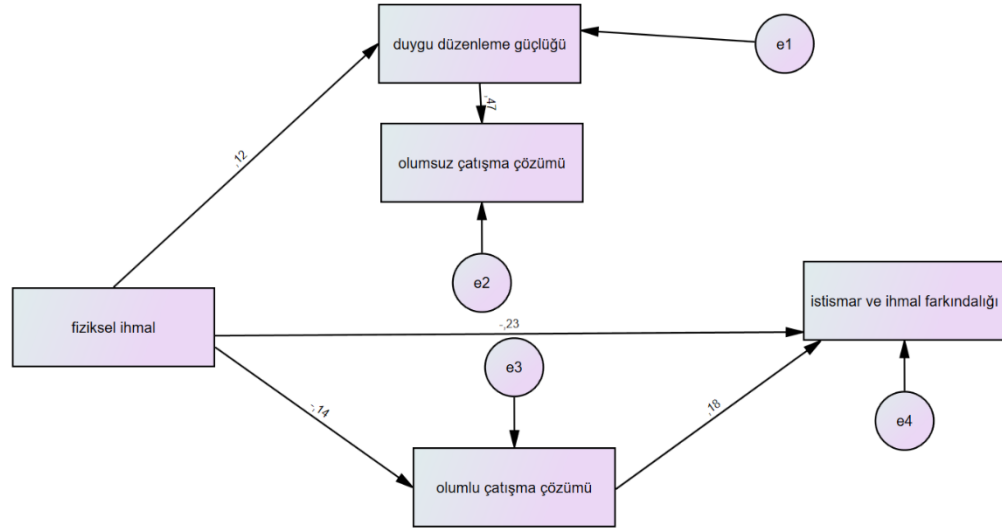
Değişkenler arası ilişkilere ait regresyon katsayıları Çizelge 3.10'da sunulmuştur. Sonuçlara göre fiziksel ihmal, duygu düzenleme güçlüğü ($\beta = .123, p < .01$) pozitif yönde, olumlu çatışma çözümünü ($\beta = -.139, p < .01$) ise negatif yönde yordamaktadır. Duygu düzenleme güçlüğü ise olumsuz çatışma çözümünü ($\beta = .478, p < .001$) pozitif yönde yordamaktadır. Ayrıca, fiziksel ihmal ebeveyn istismar/ihmal farkındalığını çözümünü ($\beta = -.240, p < .001$) negatif yönde yordarken; olumlu çatışma çözümü ebeveyn istismar/ihmal farkındalığını çözümünü ($\beta = .177, p < .001$) pozitif yönde yordamaktadır. Ancak, fiziksel ihmalin olumsuz çatışma çözümü ile; duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz çatışma çözümünün ise istismar/ihmal farkındalığı ile $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. Anlamlı çıkan ilişkilerin gösterildiği model Şekil 3.9'da yer almaktadır.

Çizelge 3.10: Değişkenler arası ilişkilere dair regresyon katsayıları.

			β	Standart Hata	Kritik Oran	p
Duygu Düzenleme Güçlüğü	←	Fiziksel İhmal	,123**	,199	2,630	,009**
Olumsuz Çatışma Çözümü	←	Fiziksel İhmal	-,038	,097	-917	,359
Olumlu Çatışma Çözümü	←	Fiziksel İhmal	-,139**	,071	-2,973	,003**
Olumsuz Çatışma Çözümü	←	Duygu Düzenleme Güçlüğü	,478***	,023	11,406	***
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Duygu Düzenleme Güçlüğü	,077	,001	1,496	,135
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Olumsuz Çatışma Çözümü	-,096	,003	-1,893	,058
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Fiziksel İhmal	-,240	,005	-5,272	***
İstismar ve İhmal Farkındalığı	←	Olumlu Çatışma Çözümü	,177	,004	3,926	***

Not: β = Standardize Edilmiş Regresyon Yüğü

** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Şekil 3.9: Fiziksel ihmal yol analizinde anlamlı yolların gösterildiği model.

Fiziksel ihmal değişkeni ile yürütülen yol analizinin içerdiği dolaylı ilişkilere bakıldığında iki adet dolaylı ilişki olduğu görülmektedir. Dolaylı, doğrudan ve toplam etkilerin anlamlılığı için bootstrapping (5000 tekrar örnek) kullanılarak %95 yanlılık düzeltmeli CI ile test edilmiş ve $p < .05$, anlamlı olarak kabul edilmiştir (Gülbüz 2021). Dolaylı, doğrudan ve toplam etkilere ilişkin bulgular Çizelge 3.11’de gösterilmiştir. Fiziksel ihmal ve olumsuz çatışma çözümü arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü aracılık etmektedir ($\beta = .059$, $SE = .022$, $95\%CI [.019, .093]$). İkinci olarak ise, duygu düzenleme güçlüğü ve istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide olumsuz çatışma çözümünün aracı etkisi bulunmaktadır ($\beta = -.046$, $SE = .025$, $95\%CI [-.091, -.004]$).

Çizelge 3.11: Toplam, direkt ve dolaylı ilişkilere dair bulgular.

			Toplam Etki	Yanlılık Düzeltilmeli %95 Güven Aralığı	Direkt Etki	Yanlılık Düzeltilmeli %95 Güven Aralığı	Dolaylı Etki	Yanlılık Düzeltilmeli %95 Güven Aralığı
Fiziksel İhmal	→	Duygu Düzenleme Güçlüğü	.123	(.047, .194)	.123	(.047, .194)	-	-
Fiziksel İhmal	→	Olumlu Çatışma Çözümü	-.139	(-.227, -.076)	-.139	(-.227, -.076)	-	-
Fiziksel İhmal	→	Olumsuz Çatışma Çözümü	.021	(-.056, .100)	-.038	(-.109, .039)	.059	(.019, .093)
Fiziksel İhmal	→	İstismar ve İhmal Farkındalığı	.257	(-.318, -.375)	-.240	(-.307, -.165)	-.017	(-.036, .002)
Duygu Düzenleme Güçlüğü	→	Olumsuz Çatışma Çözümü	.478	(.394, .538)	.478	(.394, .538)	-	-
Duygu Düzenleme Güçlüğü	→	İstismar ve İhmal Farkındalığı	.031	(-.039, .095)	.077	(-.014, .144)	-.046	(-.091, -.004)
Olumlu Çatışma Çözümü	→	İstismar ve İhmal Farkındalığı	.177	(.100, .237)	.177	(.100, .237)	-	-
Olumsuz Çatışma Çözümü	→	İstismar ve İhmal Farkındalığı	-.096	(-.190, -.008)	-.096	(-.190, -.008)	-	-

4. TARTIŞMA

Mevcut çalışmanın amacı ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları geçmişinin ebeveynlerin duygu düzenleme becerileri, ebeveynlerin kendi ilişkilerinde çatışma çözme yöntemleri ve ebeveynlerin istismar farkındalığı arasındaki ilişkilerin araştırılmasıdır. Bu bölümde elde edilen bulgular alan yazın ışığında tartışılacaktır.

4.1. Ebeveynlerin Çocukluk Döneminde İstismar ve İhmale Maruz Kalma Oranlarından Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmaya katılan ebeveynlerin %32,5'i duygusal istismara maruz kalmıştır. İhmale uğrama oranlarına bakıldığında ise ebeveynlerin %38,08'inin duygusal ihmal, %46,32'sinin fiziksel ihmal yaşantısı olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin istismar ve ihmal yaşantılarının alan yazınla tutarlı şekilde (Akyüz ve diğ, 2005; Oral ve diğ, 2014; Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg, Alink ve van IJzendoorn, 2015) oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Kızıltepe (2021) tarafından yürütülen çalışmanın sonuçları annelerin %57'sinin ergenlerin ise %63'ünün en az bir ihmal veya istismar türüne maruz kaldıklarını göstermiştir. Türkiye'de yapılan bir başka çalışmanın sonuçlarına göre ise istismar ve ihmal deneyimleri sıklığı %42 ve %70 arasında bulunmuştur (Oral ve diğ, 2014).

İstismar ve ihmalin alt türlere göre yaygınlık oranları incelendiğinde duygusal istismarın en yaygın karşılaşılan tür olduğu görülmektedir (Oral ve diğ, 2014; Bilgen ve Karasu, 2017; Güler ve diğ, 2002; Stoltenborgh ve diğ, 2015). Behl ve diğ. (2003) çocuk istismarı ve ihmali üzerine 1977 ve 1998 yılları arasında yapılan 2090 makaleyi incelemiş ve makalelerin yalnızca %4,2'sininin duygusal istismarı ele aldığını bulmuşlardır. Duygusal istismara yönelik farkındalığın ve bu alandaki çalışmaların daha ağır ilerliyor oluşu günümüzde hala en sık görülen istismar türünün duygusal istismar olmasına yol açıyor olabilir (Behl ve diğ, 2003).

Çocuk istismar ve ihmalinin tüm alt türlerine bakıldığında ise fiziksel ihmalin en çok yaşantılanan tür olduğu görülmektedir. Bu sıralamayı ise duygusal ihmal takip etmektedir. Alan yazında en sık görülen istismar/ihmal türünün fiziksel ihmal olduğunu gösteren çalışmalar bulunmakla birlikte (Kızıltepe, 2021; Zhang ve diğ, 2020; Wang ve diğ, 2020) duygusal ihmali daha sık görüldüğünü gösteren çalışmalar da (Fu, 2018; Pignatelli ve diğ, 2017) mevcuttur. Fiziksel ihmali daha yaygın görülmesinde düşük sosyo-ekonomik düzey, zayıf çevresel koşullar gibi faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir (Parkinson ve diğ, 2017; Avdibegović ve Brkić, 2020).

4.2 Ebeveynlerin İstismar ve İhmal Farkındalık Düzeyine İlişkin Bulguların

Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin %10,2'si orta düzeyde; %71,9'u yüksek düzeyde; %17,8'i ise çok yüksek düzeyde farkındalık sahibidir. Mevcut çalışma bulgularına göre ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocuk istismarı ve ihmali konusunda yüksek düzeyde farkındalık sahibidir. Ülkemizde yakın zamanda ebeveynlerin istismar ve ihmal farkındalıklarına yönelik yürütülen araştırmaların çoğu anne-babaların orta düzeyde farkındalık sahibi olduğunu göstermektedir (Akgün ve Çetin, 2020; Büber ve Taylan, 2023; Bozcan ve diğ, 2019; Kaytez ve Deleş, 2020). Ancak, Ünal (2017) tarafından yürütülen çalışmada ebeveynlerin farkındalıkları düşük-orta düzeyde çıkmıştır. Bu farklılığın örneklemden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, ailenin gelir düzeyi ve eğitim durumu arttıkça ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilişkin farkındalık düzeylerinin arttığı bilinmektedir (Alisinanoğlu ve Bağcı, 2013; Uslu ve diğ, 2010; Sofuğlu ve diğ, 2016; Özer, 2014). Günümüzde ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilişkin farkındalığının orta/yüksek düzeyde olmasının son yıllarda medya kanalları aracılığıyla istismar ve ihmal vakalarının daha görünür kılınması, akademik anlamda ihmal ve istismarın yaygınlığını ve etkilerini gösteren çalışmaların artması ve artan eğitim düzeyleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ülkemizde çocuk istismar ve ihmali ile ilişkin yapılan çalışmaların %93,75'i son on yıl içinde yürütülmüştür (Bakır ve Kapucu, 2017).

4.3 Yol Analizlerinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Bu bölümde çocukluk çağı travmaları (duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal) duygu düzenleme güçlüğü, olumlu ve olumsuz çatışma çözümü ve ebeveynlerin istismar/ihmal farkındalığı değişkenleri ile yürütülen üç yol analizinden elde edilen bulgular tartışılacaktır.

4.3.1 Duygusal istismar değişkeni ile yol analizinin bulgularının tartışılması

Duygusal istismar değişkeni ile yapılan yol analizinin sonuçlarına bakıldığında uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir aralıkta olmadığı görülmüştür. Bu nedenle AMOS paket programı tarafından önerilen bir modifikasyon indeksi uygulanarak duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz çatışma çözümü arasına bir yol eklenmiştir. Uygulanan modifikasyon sonrasında modelin uyum iyiliği değerlerinin mükemmel uyum gösterdiği görülmüştür. Yapılan bu ilişkilendirmenin alan yazınla uyumlu olduğu görülmektedir. Duygu düzenleme güçlüğü'nün romantik ilişkide olumsuz çatışma çözüm stillerinin kullanımı ile ilişkili olduğunu gösteren birçok çalışma mevcuttur (Bloch ve diğ., 2014; Low ve diğ., 2019; Kim ve diğ., 2009).

Mevcut modeldeki değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisi araştırma soruları kapsamında incelenmiştir. .10'un altındaki değerler küçük, .30 civarı değerler orta ve .50'nin üzerindeki değerler yüksek düzeyde etki olarak kabul edilmektedir (Kline, 2001).

Duygusal istismarın duygu düzenleme güçlüğü'nü orta düzeyde ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde de görülmektedir ki duygusal istismar ve duygu düzenleme güçlüğü arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır (Burns ve diğ., 2010; Berzenski, 2019; Gratz ve diğ., 2009; Dereboy ve diğ., 2018; Christ ve diğ., 2019). Christ ve meslektaşları (2019) tarafından çocuk istismarının duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkilerini incelemek üzere yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre duygusal istismarın duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkisinin fiziksel ve cinsel istismarın duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkisinden daha güçlüdür. Mevcut çalışmada ise duygusal istismarın duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkisinin fiziksel ihmal ve duygusal ihmalden daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu sonuçların, çocukluk döneminde gelişen duygu düzenleme

yeteneklerinin; ebeveynlerin aşağılayıcı veya küçümseyici davranışları tarafından doğrudan zedelenmesi ile açıklanabileceği düşünülmektedir (Christ ve diğ., 2019).

Duygusal istismarın olumsuz çatışma çözümünü pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Bu bulgunun alan yazındaki araştırmalarla uyumlu olduğu görülmektedir (Riggs, 2010; Crawford ve Wright, 2007; Nicholas ve Bieber, 1996; Kütük Yılmaz, 2021; Kim ve diğ., 2009; Messam-Moore ve Coates, 2007). Yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkilerin niteliğinin çocukluk döneminde bakım verenle kurulan ilişkiden etkilendiği bilinmektedir (Sroufe ve Egeland, 2005). Collins ve Sroufe'ye (1999) göre kişinin ilişki içerisinde yakınlık kurabilmesi için yakın ilişkilerin doğasında bulunan yoğun duyguları tolere edebilmesi önemlidir. Çocukluk dönemindeki bakım verme ilişkileri empatiyi öğrenmek için bir temel oluşturur ve kişinin öz değer ve öz yeterliliğinin gelişimi üzerinden yakınlık kurma kapasitesine katkıda bulunur (Collins ve Sroufe, 1999). Ancak, duygusal açıdan istismarcı bir ilişki yaşayan çocuklar, güvensiz bağlanma ve duygu düzenleme güçlükleri nedeniyle kişilerarası bağlamlarda dezavantaja sahip olurlar (Riggs, 2010). Bununla birlikte, duygusal istismara maruz kalmanın, kişinin kendisine, çevresine ve sosyal ilişkilere dair olumsuz inançlar geliştirmesine yol açtığı ve bu inançların yetişkinlik döneminde kurulan ilişkileri olumsuz etkilediği düşünülmektedir (Cicchetti ve Toth, 2015). Örneğin, çocukluğunda duygusal istismara maruz kalmış kişiler partnerlerinin sözlü ve sözsüz mesajlarını sıklıkla yanlış yorumlayabilir ve bu nedenle sözlü ve fiziksel saldırganlık gösterebilirler (Creasey ve diğ., 1999). Balcom (1996) ise istismar ve ihmal geçmişi olan çiftlerin çatışmalı durumlar esnasında travma tepkilerinin tetiklenebileceğine ve bu tetiklenmenin işlevsiz çatışma çözüm stillerine zemin hazırlayabileceğine vurgu yapmıştır.

Ancak, duygusal istismarın olumlu çatışma çözümü ile ilişkisine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmamıştır. Alan yazına bakıldığında çalışmaların duygusal istismar ve olumsuz çatışma çözüm stili üzerine yoğunlaştığı, olumlu çatışma çözüm stilleri üzerinde durulmadığı görülmektedir (Fitzgerald, 2021; Handley ve diğ., 2019; Belt ve Abidin, 1996; Messam-Moore ve Coates, 2007; Knapp ve diğ., 2017; Walker ve diğ., 2011; Stroyon ve Janoff-Bulman, 1997; Kim ve diğ., 2009). Mevcut örneklem özelliklerine bakıldığında ise duygusal

istismar puanlarının düşük olduğu gör÷lmektedir. Aynı zamanda olumsuz çatışma çözüm puanlarının yüksek olması duygusal istismarın olumlu çatışma çözümünü yordama gücünün düşük olmasına yol açmış olabilir. Daha büyük bir örneklem üzerinde yürütülecek bir çalışmada anlamlı ilişki bulunabileceğı düşün÷lmüştür.

Duygusal istismarın, duygu düzenleme güçlüğüne ve olumsuz çatışma çözümünün ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığı ile ilişkisi incelendiğinde ise istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında çocukluk döneminde istismar ve ihmale maruz kalan ebeveynlerin istismar ve ihmal farkındalığının daha düşük olduğunu (Kutlu ve diğ., 2007; Kaytez ve Deleş, 2020; Sidebotham ve Golding, 2001) duygu düzenleme güçlüğü (Rodriguez ve diğ., 2021; Smith ve diğ., 2014; Wang, 2021) ve romantik ilişkide olumsuz çatışma çözümünün (Langevin ve diğ., 2019; Labella ve diğ., 2019) ise istismar ve ihmali nesiller arası aktarımında risk faktörü olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Ancak, mevcut araştırmada duygusal istismar, duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz çatışma çözümünün istismar ve ihmal farkındalığı ile doğrudan ilişkisi bulunmamıştır. Bununla birlikte, duygusal istismar ve istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü, olumlu ve olumsuz çatışma çözümünün aracılık etkisi bulunmuştur. Ayrıca, duygu düzenleme güçlüğü ile istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide olumsuz çatışma çözümünün aracılık ettiğı gör÷lmektedir. Diğer bir deyişle, duygusal istismar yaşantısı arttıkça duygu düzenleme ve olumsuz çatışma çözümünün aracılığıyla istismar ve ihmal farkındalığı azalmaktadır. Duygu düzenleme güçlüğü düzeyi arttığında ise, olumsuz çatışma çözümü aracılığıyla istismar ve ihmal farkındalığı azalmaktadır. Aracılık etkilerine bakıldığında sonuçların araştırma hipotezlerini desteklediğı gör÷lmektedir. Alan yazındaki bulgulara bakıldığında da duygu düzenleme güçlüğüne ve olumsuz çatışma çözüm stillerinin istismar ve ihmali nesiller arası aktarımında önemli risk faktörlerinden olduğı gör÷lmektedir (Smith ve diğ., 2014; Langevin ve diğ., 2019; Labella ve diğ., 2019). Bununla birlikte, mevcut çalışma bulguları olumsuz çatışma çözümünün istismar ve ihmal farkındalığı üzerindeki etkisinde duygu düzenleme güçlüğüne aracı rolünü ortaya koymuştur.

Olumlu çatışma çözümünün ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığı ile ilişkisine bakıldığında ise, olumlu çatışma çözümünün istismar ve ihmal farkındalığını pozitif

yönde yordadığı görülmüştür. Alan yazında bakıldığında bu bulgunun mevcut araştırmalarla tutarlı olduğu görülmüştür (Conger ve diğ., 2013; Egeland ve diğ., 1988). Erel ve Burman'a göre (1995) evlilik ilişkisindeki ruh hali ebeveyn-çocuk ilişkisine de aktarılmaktadır. Çatışma ve anlaşmazlıkların sağlıklı yollarla çözüldüğü bir evlilik ilişkisinin yarattığı etki ebeveynlerin tutarlı ve optimal ebeveynlik uygulamasına zemin hazırlar. Çocuk istismar ve ihmalinin nesiller arası aktarım döngüsünün kırılmasında partnerlerin birbirine karşı destekleyici tutumları ve çatışmaları olumlu yollarla çözmelerinin etkili olduğu bilinmektedir (Jaffee ve diğ. 2013).

Bunun dışında, mevcut modele bakıldığında bir adet dolaylı ilişki daha olduğu görülmektedir. Duygusal istismar ve olumsuz çatışma çözümü arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü aracılık etmektedir. Alan yazındaki çalışmalara bakıldığında duygu düzenleme güçlüğüne romantik ilişkilerdeki olumsuz çatışma çözümüyle ilişkili olduğu görülmektedir (Bloch ve diğ., 2014; Low ve diğ., 2019). Çatışmalı durumlar yoğun duyguların açığa çıkmasına yol açar ve duyguların düzenlenemediği durumda ise olumsuz, yıkıcı yollara başvurulmasına zemin sağlayabilir. Her ne kadar duygunun deneyimlenmesi ve düzenlenmesi genellikle kişisel bir olgu olarak görülse de kişiler arası ilişkilerde duygu düzenlemenin rolü giderek daha fazla kabul görmektedir (Diamond ve Aspinwall, 2003; akt. Laurent ve Aspinwall, 2007). Önemli gelişimsel görevlerden biri olan duygu düzenleme becerilerinin çocukluk döneminde bakım veren ile kurulan ilişki üzerinden geliştiği söylenir (Parke ve diğ., 1992). Duygu düzenleme becerileri adına önemli bir dönem olduğu bilinen çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal, uygun duygu düzenleme becerilerinin ve kazanılmasını sekteye uğratar ve yetişkinlik dönemindeki ilişkileri olumsuz etkiler (Dereboy ve diğ., 2018; Jennissen ve diğ., 2016; Kim ve Cicchetti, 2010).

4.3.2 Duygusal ihmal değişkeni ile yapılan yol analizi bulgularının tartışılması

Duygusal ihmal değişkeni ile yapılan yol analizine bakıldığında modelin iyi uyum gösterdiği görülmüştür ve modeldeki değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisi araştırma soruları kapsamında incelenmiştir.

Duygusal ihmalin duygu düzenleme güçlüğüne pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Duygu düzenleme becerilerinin bakım veren ve çocuk arasındaki doğrudan iletişim, model olma, destek ve sıcaklık ifadeleri ile öğrenildiği bilinmektedir (Kim ve Cicchetti, 2010). Duygusal istismarda olduğu gibi duygusal ihmalin de duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Vajda ve Láng, 2014; Kim ve Cicchetti, 2010; Maughan ve Cicchetti, 2002; Cloitre, 2005). Mevcut araştırma bulgusunun literatür bilgileriyle uyumlu olduğu görülmektedir. O'Mahen ve meslektaşları (2014) tarafından yapılan çalışmaya göre duygusal ihmal işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejilerinden kaçınma ile; duygusal istismar ise ruminasyon ile ilişkili bulunmuştur. Duygusal açıdan ulaşılamayan bakımverenlere sahip çocuklar, birincil bakıcılara tepki verme ve onlarla ilgilenme eksikliği ile karakterize edilen kaçınan bağlanma stili geliştirme açısından daha büyük risk altındadır (Pauli-Pott ve Mertesacker, 2009). O'Mahen ve meslektaşlarının araştırma sonuçlarına göre de çocuklukta duygusal ihmalin aynı şekilde pasif bir yöntem olan kaçınma ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, duygusal istismar ve ihmalin duygu düzenleme güçlüğü adına diğer istismar ve ihmal türlerine göre daha büyük bir risk faktörü olduğu bilinmektedir (Christ ve diğ., 2019; O'Mahen ve diğ., 2014).

Duygusal ihmalin romantik ilişkide çatışma çözüm stilleri ile ilişkisi incelendiğinde ise duygusal ihmalin olumsuz çatışma çözümünü pozitif yönde yordadığı ve olumlu çatışma çözümünü negatif yönde yordadığı görülmektedir. Mevcut bulgunun alan yazınla tutarlı olduğu görülmektedir (Crawford ve Wright, 2007; Stroyon ve Janoff-Bulman, 1997; Rogosch ve Cicchetti, 2019). Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal yaşantılarının yetişkinlikte kurulan ilişkilerin niteliğini olumsuz etkilediği ve yıkıcı sonuçlara yol açabildiği bilinmektedir (Kütük Yılmaz, 2021; Cicchetti ve Toth, 2015; DiLillo, 2001). Duygusal istismar ve duygusal ihmale ilişkin bulgular kıyaslandığında duygusal istismarın olumsuz çatışma çözümü ile ilişkisinin daha güçlü olduğu görülmektedir. Duygusal ihmalin kaçınan bağlanma stili ile ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda (Pauli-Pott ve Mertesacker, 2009) duygusal ihmale maruz kalan kişilerin romantik ilişki içinde açığa çıkan çatışmalar karşısında aktif olarak olumsuz yollara başvurmak yerine daha kaçınan ve pasif bir tutum sergileme ihtimalinin bu farklılığı açıklayabileceği düşünülmüştür. Bu

nedenle, duygusal ihmal yaşantısı yüksek olan kişiler romantik ilişkilerinde olumlu çatışma çözüm stillerine daha az başvuruyor olabilir.

Duygusal ihmalin, duygu düzenleme güçlüğünün ve olumsuz çatışma çözümünün ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığı ile ilişkisi incelendiğinde ise anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmamıştır. Ancak, modeldeki dolaylı ilişkilere bakıldığında duygusal ihmal ve istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide olumlu çatışma çözümünün aracılık ettiği görölmektedir. Diğer bir deyişle olumlu çatışma çözümü aracılığıyla istismar ve ihmal farkındalığı artmaktadır. Mevcut araştırma bulgularına göre romantik ilişki içindeki pozitif iklim, ebeveynlerin istismar ve ihmal geçmişinin, istismar farkındalığı üzerindeki olumsuz etkilerini kırmaktadır. Benzer şekilde, partnerlerin ilişkideki olumlu davranışlarının istismarcı ebeveynlik döngüsünün kırılmasına katkı sunduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Conger ve diğ, 2013; Egeland ve diğ, 1988).

Modeldeki dolaylı ilişkilere bakıldığında ise bir adet dolaylı ilişki daha olduğu görölmektedir. Duygusal ihmal ve olumsuz çatışma çözümü arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü aracılık etmektedir. Duygusal istismarda olduğu gibi duygusal ihmalin de çocukluk döneminde gelişen duygu düzenleme becerilerini olumsuz etkilediği, güvenli bağlanma ilişkilerinin kurulması adına risk oluşturduğu ve yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkileri olumsuz etkilediği söylenebilir (Dereboy ve diğ, 2018; Jennissen ve diğ, 2016; Kim ve Cicchetti, 2010).

4.3.3 Fiziksel ihmal değişkeni ile yapılan yol analizi bulgularının tartışılması

Fiziksel ihmal değişkeni ile yapılan yol analizine bakıldığında modelin iyi uyum gösterdiği görölmüştür ve modeldeki değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisi araştırma soruları kapsamında incelenmiştir.

Fiziksel ihmalin duygu düzenleme güçlüğünü pozitif yönde yordadığı görölmektedir. Fiziksel ihmalin duygu düzenleme güçlüğü ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulgusu alan yazınla tutarlıdır (Zhang ve diğ, 2020; Vajda ve Láng, 2014; Kim ve Cicchetti, 2010). Çocuğun fiziksel açıdan ihmal edildiği bir ortamda bakım verenlerinden modelleme yoluyla duygu düzenleme becerilerini edinebileceği bir ortamın sağlanma ihtimalinin oldukça düşük olduğu düşünölmektedir. Bunun dışında, duygusal istismar ve duygusal ihmal ile kıyaslandığında fiziksel ihmalin duygu düzenleme

güçlüğü ile ilişkisinin daha zayıf olduğu görülmektedir. Bu bulgu da alan yazınla tutarlıdır ve duygusal istismarın duygu düzenleme güçlüğü adına diğer istismar ve ihmal türlerine göre en büyük risk faktörü olduğu görülmektedir (Christ ve diğ., 2019).

Fiziksel ihmalin olumsuz çatışma çözümü ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamış, olumlu çatışma çözümünü ise negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Bu bulguların duygusal ihmal ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Duygusal ihmalin olumsuz çatışma çözümü ile ilişkisi anlamlı ancak düşük düzeydedir. Hem fiziksel ihmalin hem de duygusal ihmalin olumlu çatışma çözümü ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, ihmal mağdurlarının aktif şekilde yıkıcı ve olumsuz çatışma çözüm yollarına başvurmak yerine geri çekilmek, boyun eğmek gibi pasif olumsuz çatışma yollarına başvuruyor olabileceğini ve olumlu, yapıcı yollardan kaçındıklarını göstermektedir. İhmal mağdurlarının yetişkinlik döneminde kurdukları ilişkilerin kaçınan bağlanma örüntüleri ile karakterize olduğu düşünüldüğünde (Finzi ve diğ, 2001; Crittenden ve Ainsworth, 1989; Çelebi ve Polat, 2019) bu bulgunun alan yazınla tutarlı olduğu söylenebilir.

Duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz çatışma çözümünün ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığı ile ilişkisi bulunmamıştır. Duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal değişkenleri ile analiz edilen modellerin üçünde de duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz çatışma çözümü ve ihmal istismar farkındalığı arasında direkt anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Duygusal istismar ve duygusal ihmal değişkenleri ile yol analizlerinin tartışıldığı bölümlerde de belirtildiği üzere bu bulguların örneklem özelliklerinden (örneğin eğitim düzeyinin yüksek oluşu ve büyük çoğunluğun istismar ve ihmal farkındalığının yüksek oluşu) kaynaklandığı düşünülmüştür. Ancak, modeldeki dolaylı ilişkilere bakıldığında duygu düzenleme güçlüğü ve istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide olumsuz çatışma çözümünün aracı etkisi bulunduğu görülmektedir. Bu bulgunun yayılma hipotezini desteklediği görülmektedir. Ebeveynlerin duygu düzenlemede yaşadığı güçlükler romantik ilişkide olumsuz, yıkıcı çatışma çözüm yöntemlerine yol açıyor ve romantik ilişkideki negatif iklim, ebeveynliği olumsuz etkiliyor olabilir.

Fiziksel ihmalin ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığını negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Bir başka deyişle, çocukluğunda fiziksel açıdan ihmal edilmiş

ebeveynlerin çocuk istismar ve ihmali konusundaki farkındalık düzeyleri daha düşüktür. Duygusal istismar ve duygusal ihmalin ebeveyn istismar ve ihmali farkındalığı ile anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmazken, fiziksel ihmalin negatif yönlü bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Fiziksel ihmal geçmişini ölçen bulgular “Yeterli yemeğim olurdu.” “İhtiyacım olduğunda doktora giderdim.” Gibi ifadeleri içermektedir ve ebeveynlerin ekonomik açıdan zayıf olmaları nedeniyle de yerine getirilememiş olabilecek durumlardır. Bu nedenle yetişkinler yaşadıkları fiziksel ihmali zihnen olağanlaştırmış olabilirler. Böylece ihmal yaşantısı yeniden çerçevelendirilerek gerekçelendirilmiş olur ve yaşantının şiddetli algılanması engellenir. Bu gerekçelendirmenin ise bireyin ihmale maruz kaldığının farkındalığını azaltmış olabileceği düşünülmüştür.

Modeldeki dolaylı ilişkilere bakıldığında ise bir adet dolaylı daha ilişki olduğu görülmektedir. Fiziksel ihmal ve olumsuz çatışma çözümü arasındaki ilişkide duygu düzenleme gücü aracılık etmektedir. Duygusal istismar ve duygusal ihmalde olduğu gibi fiziksel ihmalin de çocukluk döneminde ebeveynle kurulan ilişkilerden büyük oranda etkilenen duygu düzenleme gücünü olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Simon ve diğ, 2024; Jennissen ve diğ, 2016; Zhang ve diğ, 2021). Fiziksel ihmal yaşantısı etkisiyle işlevsel duygu düzenleme becerilerinin edinilememesi ise romantik ilişki içindeki çatışma çözüm stillerini olumsuz etkiler (Rellini ve diğ, 2012; Dereboy ve diğ, 2018).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları geçmişinin ebeveynlerin duygu düzenleme becerileri, ebeveynlerin kendi ilişkilerinde çatışma çözme yöntemleri ve istismar/ihmal farkındalıkları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonuçları aşağıda sıralanmıştır.

Sonuçlara göre, katılımcılar arasında duygusal istismarın yaygınlık oranı %32,5, duygusal ihmalin yaygınlık oranı %38,08 ve fiziksel ihmalin yaygınlık oranı %46,32 olarak bulunmuştur. Katılımcıların çocuk istismar ve ihmali konusunda %10,2'si orta düzeyde; %71,9'u yüksek düzeyde; %17,8'i ise çok yüksek düzeyde farkındalık sahibi olduğu bulunmuştur.

Duygusal istismarın duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz çatışma çözümünü pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Duygusal istismarın olumlu çatışma çözümü ile anlamlı düzeyde ilişkisi olmadığı bulunmuştur. Duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz çatışma çözümünün istismar ve ihmal farkındalığı ile ilişkisi bulunmamıştır. Duygusal istismarın, istismar ve ihmal farkındalığı ile ilişkisi bulunmamıştır. Olumlu çatışma çözümünün, istismar ve ihmal farkındalığını pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Dolaylı ilişkilere bakıldığında ise, duygusal istismar ve olumsuz çatışma çözümü arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü aracılık ettiği bulunmuştur. Duygusal istismar ve istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü, olumlu ve olumsuz çatışma çözümünün aracılık ettiği bulunmuştur. Duygu düzenleme güçlüğü ile istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide olumsuz çatışma çözümünün aracılık ettiği bulunmuştur.

Duygusal ihmale ilişkin verilere bakıldığında ise duygusal ihmalin duygu düzenleme güçlüğü pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Duygusal ihmalin olumsuz çatışma çözümünü pozitif yönde yordadığı, olumlu çatışma çözümünü ise negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Duygusal ihmalin, ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığı ile anlamlı düzeyde bir ilişkisi bulunmamıştır. Duygusal ihmal ve olumsuz çatışma çözümü arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü aracılık ettiği bulunmuştur.

Duygusal ihmal ve istismar ve ihmal farkındalığı arasındaki ilişkide olumlu çatışma çözümü aracılık ettiği bulunmuştur.

Fiziksel ihmale ilişkin bulgulara bakıldığında ise fiziksel ihmalin duygu düzenleme güçlüğüne pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Fiziksel ihmalin olumsuz çatışma çözümü ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamış, olumlu çatışma çözümünü ise negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Fiziksel ihmalin ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığını negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Fiziksel ihmal ve olumsuz çatışma çözümü arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü aracılık etmektedir.

5.1 Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Araştırmanın önemli sınırlılıklarından biri öz-bildirime dayalı veri toplama araçlarının kullanılmasıdır. Katılımcıların çocukluk çağı istismar ve ihmal mağduriyetlerine ilişkin verilerin çevrim içi bir anket formuyla toplanmasının bildirim oranlarını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Cinsel istismar alt ölçeğinin çarpıklık ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir sınırların çok üzerinde olması ve fiziksel istismar alt ölçeğinin güvenilirlik değerinin düşük çıkması bu değişkenlerin analize dahil edilememesine neden olmuştur.

Bunun dışında, ebeveyn istismar ve ihmal farkındalığı ölçeğinin 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynler üzerinde geliştirilmiş olması verinin yalnızca 3-6 yaş arası çocuk sahibi anne babalara genellenebilir olmasına neden olmuştur.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığının ise anketlerin Google Forms üzerinden çevrim içi doldurulmasına karşın katılımcıların büyük çoğunluğunun İstanbul ve Bursa illerinden araştırmaya dahil olmasıdır. Örnekleme bakıldığında katılımcıların yaklaşık yarısının (%45,9) üniversite mezunu olduğu ve büyük çoğunluğun istismar ve ihmal konusunda (%71,9) yüksek düzeyde farkındalık sahibi olduğu görülmektedir. İstismar ve ihmal farkındalığı konusunda eğitim düzeyinin önemli bir faktör olduğu göz önünde bulundurulduğunda gelecek çalışmalarda kırsal kesimde ve eğitim düzeyi daha düşük ebeveynlerle çalışmanın alan yazına katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Bununla birlikte, sahada çalışan psikologların diğer uygulamacıların çocuk istismarı ve ihmali konusunda ebeveynlerin geçmiş istismar ve ihmal yaşantılarını risk faktörü

olarak göz önünde bulundurmaları ve istismar ve ihmalin nesiller arası aktarımı konusunda bilgilenmeleri önem arz etmektedir. Ayrıca, uzmanların çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi ve nesiller arası aktarım döngüsünün kırılması adına partnerlerin romantik ilişkisinin iyileştirilmesinin de önemli bir rolü olduğunu dikkate almaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, T. R., Handley, E. D., Manly, J. T., Cicchetti, D. ve Toth, S. L.** (2019). Intimate partner violence as a mechanism underlying the intergenerational transmission of maltreatment among economically disadvantaged mothers and their adolescent daughters. *Development and Psychopathology*, 31(1), 83–93.
- Akcan, G. ve Taşören, A. B.** (2020). Genç Yetişkinlerde Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları, Öz-Şefkat ve Duygu Düzenleme Becerileri Depresyon Belirtilerini Yordar mı? *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 37 (2), 59-80
- Akgün, R. ve Çetin, H.** (2020). 4-6 yaş arası çocuğu olan ebeveyn tutumlarının ve istismar farkındalıklarının belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (5), 42-61.
- Aksu, A.** (2023). *The prediction level of childhood traumas and self-compassion level on emotion regulation difficulties*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Akyuz, G., Sar, V., Kugu, N. ve Doğan, O.** (2005). Reported childhood trauma, attempted suicide and self-mutilative behavior among women in the general population. *European psychiatry: the journal of the Association of European Psychiatrists*, 20(3), 268–273.
- Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S., ve Schweizer, S.** (2010). Emotionregulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 30, 217–237. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.11.004>
- Alisinanoğlu, F. ve Bağcı, S.** (2023). Erken çocukluk dönemindeki çocukların ebeveynlerinin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyleri. *Edebiyat Dilbilim Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 63-78.
- Alpay, E. H., Aydın, A. ve Bellur, Z.** (2017). The mediating role of the emotion regulation difficulties on the relationship between childhood traumas, post traumatic stress symptoms and depression. *Turkish Journal of Clinical Psychiatry*, 20(3), 218-226
- APSAC.** (1995). Psychosocial evaluation of suspected psychological maltreatment in children and adolescents. Practice Guidelines. American Professional Society on the Abuse of Children.
- Armfield, J. M., Gnanamanickam, E. S., Johnston, D. W., Preen, D. B., Brown, D. S., Nguyen, H. ve Segal, L.** (2021). Intergenerational transmission

of child maltreatment in South Australia, 1986–2017: a retrospective cohort study. *The Lancet Public Health*, 6(7), e450-e461.

- Aslan S.H., Alparslan Z.N.** (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği'nin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10(2):275–85.
- Assink, M., Spruit, A., Schuts, M., Lindauer, R., van der Put, C. E. ve Stams, G. J. J.** (2018). The intergenerational transmission of child maltreatment: A three-level meta-analysis, *Child abuse ve neglect*, 84, 131-145
- Avdibegović, E. ve Brkić, M.** (2020). Child neglect-causes and consequences. *Psychiatria Danubina*, 32(suppl. 3), 337-342.
- Ay Yüzügüldü, M. ve Ülküer, N.** (2023). Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları ile çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi ve farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 23 (1), 1-21.
- Bakar Kahkraman, B. ve Kızılay Çankaya, P.** (2020). Kendine zarar verme davranışı olan erişkinlerde çocukluk çağı travmaları, duygu düzenleme güçlüğü ve başa çıkma tutumları. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(4).
- Bakır, E. ve Kapucu, S.** (2017). Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye’de yapılan araştırmalara yansımaları: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.
- Balcom, D.** (1996). The Interpersonal Dynamics and Treatment of Dual Trauma Couples. *Journal of Marital and Family Therapy*, 22(4), 431–442. doi:10.1111/j.1752-0606.1996.tb00218.x
- Bandura, A.** (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Barnett, D. Manly, J. T., ve Cicchetti, D.** (1991). Continuing toward an operational definition of psychological maltreatment, *Development and Psychopathology*, 3(1), 19–29
- Barrett, B.** (2010). Childhood sexual abuse and adulthood parenting: The mediating role of intimate partner violence. *Journal of Aggression, Maltreatment ve Trauma*, 19(3), 323-346.
- Bartlett, J. D. ve Easterbrooks, M. A.** (2012). Links between physical abuse in childhood and child neglect among adolescent mothers. *Children and Youth Services Review*, 34(11), 2164–2169.
- Bartlett, J. D. Kotake, C., Fauth, R., ve Easterbrooks, M. A.** (2017). Intergenerational transmission of child abuse and neglect: Do maltreatment type, perpetrator, and substantiation status matter?. *Child abuse ve neglect*, 63, 84-94.
- Bayram, N.** (2010). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş (Amos Uygulamaları)* (1. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Behl, L. E. Conyngham, H. A., ve May, P. F.** (2003). Trends in child maltreatment literature. *Child Abuse ve Neglect*, 27(2), 215–229

- Belsky, J.** (1980). *Child maltreatment: an ecological integration*. American psychologist, 35(4), 320
- Belsky, J. Conger, R., ve Capaldi, D. M.** (2009). The intergenerational transmission of parenting: Introduction to the special section. *Developmental Psychology*, 45(5), 1201–1204. doi:10.1037/a0016245
- Belt, W. ve Abidin, R. R.** (1996). The relation of childhood abuse and early parenting experiences to current marital quality in a nonclinical sample. *Child Abuse ve Neglect*, 20(11), 1019–1030. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(96\)00092-0](https://doi.org/10.1016/0145-2134(96)00092-0)
- Bennett, S. Farrington, D. P., ve Huesmann, L. R.** (2005). Explaining gender differences in crime and violence: The importance of social cognitive skills. *Aggression and Violent Behavior*, 10(3), 263–288.
- Berlin, L. J. Appleyard, K. ve Dodge, K. A.** (2011). Intergenerational Continuity in Child Maltreatment: Mediating Mechanisms and Implications for Prevention. *Child Development*, 82(1), 162–176.
- Berzenski, S. R.** (2019). Distinct emotion regulation skills explain psychopathology and problems in social relationships following childhood emotional abuse and neglect. *Development and psychopathology*, 31(2), 483–496.
- Bilge, Y. ve Sezgin, E.** (2020). Anne ve çocuk duygu düzenleme arasındaki ilişkide annenin kişilik özelliklerinin ve bağlanma stillerinin aracı rolü. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(3), 310-318.
- Bilgen, F. G. ve Karasu, F.** (2017). “Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışları” *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 22-34.
- Bloch, L., Haase, C. M. ve Levenson, R. W.** (2014). Emotion regulation predicts marital satisfaction: More than a wives’ tale. *Emotion*, 14(1), 130.
- Bowlby, J.** (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bozcan, E. Ü., Berkmen, B., Koran, N. ve Tatlıcalı, E.** (2019). 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların Ebeveynlerinin İstismara Yönelik Farkındalığı. *Folklor/Edebiyat*, 25(97), 494-508.
- Bradley, B., DeFife, J. A., Guarnaccia, C., Phifer, J., Fani, N., Ressler, K. J. ve Westen, D.** (2011). Emotion dysregulation and negative affect: association with psychiatric symptoms. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 72(5), 685–691. <https://doi.org/10.4088/JCP.10m06409blu>
- Briere, J. N. ve Scott, C.** (2016). *Travma terapisinin ilkeleri belirtiler, değerlendirme ve tedavi için bir kılavuz* (2. Baskı). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G. ve Salzinger, S.** (1998). A longitudinal analysis of risk factors for child maltreatment: Findings of a 17-year prospective study of officially recorded and self-reported child abuse and neglect. *Child Abuse ve Neglect*, 22(11), 1065–1078

- Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G. ve Salzinger, S.** (1998). A longitudinal analysis of risk factors for child maltreatment: findings of a 17-year prospective study of officially recorded and self-reported child abuse and neglect. *Child abuse ve neglect*, 22(11), 1065–1078.
- Burns E.E, Jackson J.L, Harding H.G.** (2010). Child maltreatment, emotion regulation, and posttraumatic stress: the impact of emotional abuse. *Journal of Aggression Maltreatment ve Trauma*, 19(8), 801-819.
- Büber, Ö. ve Taylan, H. H.** (2023). Çocuk İhmal ve İstismarında Ebeveynlerin Farkındalık Düzeyleri. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 3(1), 89-111.
- Bülbül, F., Çakır, Ü., Ülkü, C., Üre, I., Karabatak, O. ve Alpak, G.** (2013). “Yineleyen ve ilk atak depresyonda çocukluk çağı ruhsal travmalarının yeri”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2), 93-9.
- Byrne, B.M.** (2010). *Structural Equation Modeling With AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming, Second Edition (2nd ed.)*. Routledge.
- Can, G., Beyazıt, U.** (2018). Çocuk istismarı potansiyelini yordayan faktörlerin incelenmesi, *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 8(1), 87-99.
- Chen, Y., Haines, J., Charlton, B. M., ve VanderWeele, T. J.** (2019). Positive parenting improves multiple aspects of health and well-being in young adulthood. *Nature Human Behaviour*, 3(7), 684-691.
- Choi, H. ve Marks, N. F.** (2008). Marital conflict, depressive symptoms, and functional impairment. *Journal of Marriage and Family*, 70(2), 377-390.
- Christ, C., De Waal, M. M., Dekker, J. J., van Kuijk, I., Van Schaik, D. J., Kikkert, M. J. ve Messman-Moore, T. L.** (2019). Linking childhood emotional abuse and depressive symptoms: The role of emotion dysregulation and interpersonal problems. *PloS one*, 14(2), e0211882.
- Cicchetti, D. ve Toth, S. L.** (1995). A developmental psychopathology perspective on child abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child ve Adolescent Psychiatry*, 34(5), 541–565
- Cicchetti, D. ve Toth, S. L.** (2015). Child maltreatment. In M. E. Lamb ve R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology and developmental science: Socioemotional processes* (pp. 513–563). John Wiley ve Sons, Inc.. <https://doi.org/10.1002/9781118963418.childpsy313>
- Cloitre, M., Miranda, R., Stovall-McClough, K. C., ve Han, H.** (2005). Beyond PTSD: Emotion regulation and interpersonal problems as predictors of functional impairment in survivors of childhood abuse. *Behavior Therapy*, 36(2), 119-124.
- Collins, W. A. ve Sroufe, L. A.** (1999). Capacity for intimate relationships: A developmental construction. In W. Furman, B. B. Brown, ve C. Feiring (Eds.), *The development of romantic relationships in adolescence* (pp. 125–147). New York: Cambridge University Press

- Colman, R. A. ve Widom, C. S.** (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: A prospective study. *Child Abuse ve Neglect*, 28(11), 1133–1151. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.02.005>
- Colman, R. A. ve Widom, C. S.** (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: A prospective study. *Child Abuse ve Neglect*, 28(11), 1133–1151. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.02.005>
- Conger, R. D., Schofield, T. J., Neppl, T. K. ve Merrick, M. T.** (2013). Disrupting intergenerational continuity in harsh and abusive parenting: The importance of a nurturing relationship with a romantic partner. *Journal of Adolescent Health*, 53(4, Suppl), S11–S17. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.03.014>
- Cort, N. A., Toth, S. L., Cerulli, C. ve Rogosch, F.** (2011). Maternal Intergenerational Transmission of Childhood Multitype Maltreatment. *Journal of Aggression, Maltreatment ve Trauma*, 20(1), 20–39.
- Cortina, J. M.** (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 98.
- Craig, C. D. ve Sprang, G.** (2007). Trauma exposure and child abuse potential: Investigating the cycle of violence. *American journal of orthopsychiatry*, 77(2), 296-305.
- Crawford, E. ve Wright, M. O.** (2007). The impact of childhood psychological maltreatment on interpersonal schemas and subsequent experiences of relationship aggression. *Journal of Emotional Abuse*, 7, 93–116.
- Creasey, G. Kershaw, K., ve Boston, A.** (1999). Conflict management with friends and romantic partners: The role of attachment and negative mood regulation expectancies. *Journal of Youth and Adolescence*, 28, 523–543.
- Crick, N. R. ve Dodge, K. A.** (1996). Social information-processing mechanisms in reactive and proactive aggression. *Child Development*, 67, 993 – 1002
- Crittenden, P. M. ve Ainsworth, M. D. S.** (1989). Child maltreatment and attachment theory. In *Handbook of Child Maltreatment*. Cambridge University Press, Cambridge, pp. 432–463.
- Çalışkan, Z., Evgin, D., Musalli, E., Akşit, B., Durgun, Ö. N., ve Türe, N.** (2019). Annelerin çocuklarına yönelik istismar-ihmal davranışları ve etkileyen faktörler, *Güncel Pediatri*, 17(3), 387-399.
- D’Andrea, W., Ford, J., Stolbach, B., Spinazzola, J. ve van der Kolk, B. A.** (2012). Understanding interpersonal trauma in children: Why we need a developmentally appropriate trauma diagnosis. *American Journal of Orthopsychiatry*, 82(2), 187–200. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2012.01154.x>
- Delatorre, M. Z. ve Wagner, A.** (2019). How do couples disagree? An analysis of conflict resolution profiles and the quality of romantic relationships. *Revista Colombiana de Psicología*, 28(2), 91–108. <https://doi.org/10.15446/rcp.v28n2.72265>

- Deniz, D.** (2017). “Suç İşleyen Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları ve Dissosiyatif Yaşantıların Sıklığı”, *Türkiye Klinikleri*, 14(2):34-47
- Devi, A. M. ve Yadav, R.** (2016). Knowledge regarding child abuse among parents. *International Journal of Advances in Nursing Management*, 4(3), 191-193.
- DiLillo, D.** (2001). Interpersonal functioning among women reporting a history of childhood sexual abuse: Empirical findings and methodological issues. *Clinical Psychology Review*, 21(4), 553–576. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(99\)00072-0](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(99)00072-0)
- DiLillo, D., Lewis, T. ve Di Loreto-Colgan, A.** (2007). Child maltreatment history and subsequent romantic relationships: Exploring a psychological route to dyadic difficulties. *Journal of Aggression, Maltreatment ve Trauma*, 15, 19–36.
- Dixon, L., Browne, K. ve Hamilton- Giachritsis, C.** (2005). Risk factors of parents abused as children: a mediational analysis of the intergenerational continuity of child maltreatment (Part I). *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(1), 47–57
- Dixon, L., Browne, K. ve Hamilton-Giachritsis, C.** (2005a). Risk factors of parents abused as children: a mediational analysis of the intergenerational continuity of child maltreatment (Part I). *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(1), 47–57.
- Dixon, L., Browne, K. ve Hamilton-Giachritsis, C.** (2009). Patterns of risk and protective factors in the intergenerational cycle of maltreatment. *Journal of Family Violence*, 24, 111–122
- DSÖ** (1999). *Report of the Consultation on Child Abuse Prevention*, 29-31 March 1999, WHO, Geneva.
- Dubowitz, H., Kim, J., Black, M. M., Weisbart, C., Semiatin, J. ve Magder, L. S.** (2011). Identifying children at high risk for a child maltreatment report. *Child Abuse and Neglect*, 35, 96–104.
- Dvir, Y., Ford, J. D., Hill, M. ve Frazier, J. A.** (2014). Childhood Maltreatment, Emotional Dysregulation, and Psychiatric Comorbidities. *Harvard Review of Psychiatry*, 22(3), 149–161.
- Elmas, H. G., Cesur, G. ve Oral, E. T.** (2016). Aleksitimi ve patolojik kumar: Duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27(1), 17-24
- Else-Quest, N. M., Hyde, J. S., Goldsmith, H. H. ve Van Hulle, C. A.** (2006). Gender differences in temperament: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 132(1), 33–72
- Engle, P. L. ve Lhotska, L.** (1999). The Role of Care in Programmatic Actions for Nutrition: Designing Programmes Involving Care. *Food and Nutrition Bulletin*, 20(1), 121–135.

- Erel, O. ve Burman, B.** (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118(1), 108–132. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.108>
- Ezen, M. ve Açıkgöz, A.** (2017). Çocukların örselenmesine annelerin örselenme yaşantısının etkisi, *Kocaeli Tıp Dergisi*, 6(3), 13-21.
- Fincham, F. D.** (2003). Marital Conflict: Correlates, Structure, and Context. *Current Directions in Psychological Science*, 12(1), 23-27. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.01215>
- Finkelhor, D., Moore, D. Hamby, S.L. ve Straus, M.A.** (1997). Sexually abused children in a national survey of parents: methodological issues. *Child Abuse and Neglect*, 21(1), 1-9.
- Finzi, R., Ram, A., Har-Even, D., Shnit, D. ve Weizman, A.** (2001). Attachment styles and aggression in physically abused and neglected children. *Journal of youth and adolescence*, 30, 769-786.
- Fitzgerald, M.** (2021). Developmental Pathways from Childhood Maltreatment to Young Adult Romantic Relationship Functioning. *Journal of Trauma ve Dissociation*, 1–17. doi:10.1080/15299732.2020.1869653
- Friedrich, W. N. ve Boriskin, J. A.** (1976). The role of the child in abuse: A review of the literature. *American Journal of Orthopsychiatry*, 46(4), 580–590.
- Fu, H., Feng, T., Qin, J., Wang, T., Wu, X., Cai, Y., Lan, L., Yang, T.** (2018). Reported prevalence of childhood maltreatment among Chinese college students: A systematic review and meta-analysis. *PloS one*, 13(10).
- Fulu, E., Miedema, S., Roselli, T., McCook, S., Chan, K. L., Haardörfer, R. ve Johnson, S.** (2017). Pathways between childhood trauma, intimate partner violence, and harsh parenting: findings from the UN Multi-country Study on Men and Violence in Asia and the Pacific. *The Lancet Global Health*, 5(5), e512-e522.
- George, D. ve Mallery, P.** (2010) *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference 17.0 Update*. 10th Edition, Pearson, Boston.
- Glaser, D.** (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): a conceptual framework, *Child abuse ve neglect*, 26(6-7), 697–714
- Godbout, N. Dutton, D. G., Lussier, Y., ve Sabourin, S.** (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationships*, 16(3), 365–384. doi:10.1111/j.1475-6811.2009.01228.x
- Goodman, L. A.** (1961). *Snowball sampling*. The annals of mathematical statistics, 148-170.
- Gottman, J. M., Katz, L. F. ve Hooven, C.** (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 243–268. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.3.243>

- Gratz, K. L. ve Roemer, L.** (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26, 41-54.
- Graziano, P. A., Reavis, R. D., Keane, S. P. ve Calkins, S. D.** (2007). The Role of Emotion Regulation and Children's Early Academic Success. *Journal of school psychology*, 45(1), 3–19.
- Gross, J. J.** (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39(3), 281-291.
- Gross, J. J. ve Jazaieri, H.** (2014). Emotion, Emotion Regulation, and Psychopathology. *Clinical Psychological Science*, 2(4), 387–401. doi:10.1177/2167702614536164
- Grych, J. H. ve Fincham, F. D.** (Eds.). (2001). *Interparental conflict and child development: Theory, research, and applications*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511527838>
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S.** (2002). “Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihtimal davranışı ve bunu etkileyen faktörler”, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Gürbüz, S.** (2021). *Aracı ve Düzenleyici Etki Analizleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Hahs-Vaughn, D.L. ve Lomax, R.** (2012). *An Introduction to Statistical Concepts: Third Edition* (3rd ed.). Routledge.
- Handley, E. D., Russotti, J., Rogosch, F. A. ve Cicchetti, D.** (2019). Developmental cascades from child maltreatment to negative friend and romantic interactions in emerging adulthood. *Development and Psychopathology*, 31(5), 1649–1659. <https://doi.org/10.1017/S095457941900124X>
- Hendaus, M. A., Al-Khuzaei, A. M., Samarah, O., Hamad, S. G., Selim, B. A. ve El Ansari, W.** (2020). Child abuse and neglect in a rapidly developing country: Parents' perspectives. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 9(6), 3053.
- Heyman, R. E. ve Slep, A. M. S.** (2002). Do child abuse and interparental violence lead to adulthood family violence? *Journal of Marriage and Family*, 64(4), 864–870. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00864.x>
- Hocker, J. L. ve Wilmot, W. W.** (1991). *Interpersonal conflict*. Dubuque, IA: Brown.
- Hojjat, M.** (2000). Sex differences and perceptions of conflict in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(4-5), 598-617.
- Jaffee, S. R., Bowes, L., Ouellet-Morin, I., Fisher, H. L., Moffitt, T. E., Merrick, M. T. ve Arseneault, L.** (2013). Safe, stable, nurturing relationships break the intergenerational cycle of abuse: a prospective nationally representative cohort of children in the United Kingdom. *The Journal*

of adolescent health. *Official Publication of the Society for Adolescent Medicine*, 53(4 Suppl), S4–S10.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.04.007>

- Jain A. M.** (1999). Emergency department evaluation of child abuse. *Emergency medicine clinics of North America*, 17(3), 575–v.
- Jennissen, S., Holl, J., Mai, H., Wolff, S. ve Barnow, S.** (2016). Emotion dysregulation mediates the relationship between child maltreatment and psychopathology: A structural equation model. *Child Abuse ve Neglect*, 62, 51–62.
- Johnson, T. P.** (2014). *Snowball sampling: introduction*. Wiley StatsRef: statistics reference online.
- Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökcalp, A. S.** (2004). “Çocuk istismarı”, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-51.
- Kaufman, J. ve Zigler, E.** (1987). Do abused children become abusive parents? *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(2), 186–192.
- Kelley, M. L., Lawrence, H. R., Milletich, R. J., Hollis, B. F. ve Henson, J. M.** (2015). Modeling risk for child abuse and harsh parenting in families with depressed and substance-abusing parents. *Child abuse ve neglect*, 43, 42-52
- Kempe, C., Silverman, F.N. ve Steele, B.F..** (1962) The battered child syndrome. *Journal of the American Medicinal Association*, 181, 105-112.
- Keser, N., Odabaş, E. ve Elibüyük, S.** (2010). The Evaluation of Parents’ Knowledge About Child Abuse. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*.;4(3):150-7.
- Kılıç, M.** (2020). *Ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik farkındalık düzeyinin ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Kızıltepe, R.** (2021). *Çocuk istismarı ve ihmalinin kuşaklararası aktarımının Ekolojik-Etkileşimsel Model çerçevesinde incelenmesi*. Doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal
- Kim J, Cicchetti D.** (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *J Child Psychol Psychiatry* 2010;51:706–16.
- Kim, H. K., Pears, K. C., Capaldi, D. M. ve Owen, L. D.** (2009). Emotion dysregulation in the intergenerational transmission of romantic relationship conflict. *Journal of Family Psychology*, 23(4), 585.
- Kim, J., Talbot, N. L. ve Cicchetti, D.** (2009). Childhood abuse and current interpersonal conflict: The role of shame. *Child Abuse ve Neglect*, 33(6), 362–371. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.10.003>
- Kline, R. B.** (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). Guilford Press.

- Knapp, A. E., Knapp, D. J., Brown, C. C. ve Larson, J. H.** (2017). Conflict Resolution Styles as Mediators of Female Child Sexual Abuse Experience and Heterosexual Couple Relationship Satisfaction and Stability in Adulthood. *Journal of child sexual abuse*, 26(1), 58–77. <https://doi.org/10.1080/10538712.2016.1262931>
- Korbin, J. E.** (1986). Childhood histories of women imprisoned for fatal child maltreatment. *Child Abuse ve Neglect*, 10(3), 331–338. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(86\)90008-6](https://doi.org/10.1016/0145-2134(86)90008-6)
- Korbin, J. E.** (1986). Childhood histories of women imprisoned for fatal child maltreatment. *Child Abuse ve Neglect*, 10, 331–338. doi:10.1016/0145-2134(86)90008-6
- Krishnakumar, A. ve Buehler, C.** (2000). Interparental conflict and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 49(1), 25–44. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2000.00025.x>
- Kroll, P D, Stock, D. F ve James, M. E.** (1985). “The behavior of adult alcoholic men abused as children”, *Journal of Nervous and Mental Disease*, 173, 689-693
- Kutlu, L., Batmaz, M., Bozkurt, G., Genctürk, N. ve Gül, A.** (2007). Annelere cocukluklarında uygulanan ceza yöntemleri ile çocuklarına uyguladıkları ceza yöntemleri arasındaki ilişki/The relation between punishment methods applied to mothers in their own childhood and punishment methods applying to their children. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (1), 22.
- Kütük Yılmaz, P.** (2021). *Genç yetişkinlerde çatışma çözüm stilleri, çocukluk çağı travmaları ve yakın ilişkiler: karma bir araştırma.* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Labella, M. H., Johnson, W. F., Martin, J., Ruiz, S. K., Shankman, J. L., Englund, M. M., Collins, W. A., Roisman, G. I. ve Simpson, J. A.** (2017). Multiple dimensions of childhood abuse and neglect prospectively predict poorer adult romantic functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44, 238–251.
- Labella, M. H., Raby, K. L., Martin, J. ve Roisman, G. I.** (2019). Romantic functioning mediates prospective associations between childhood abuse and neglect and parenting outcomes in adulthood. *Development and Psychopathology*, 31(1), 95–111. <https://doi.org/10.1017/S095457941800158X>
- Lakhdar, M. P. A., Nathwani, A. A., Ali, N. A., Farooq, S., Azam, S. I., Khaliq, A. ve Kadir, M. M.** (2019). “Intergenerational transmission of child maltreatment: Predictors of child emotional maltreatment among 11 to 17 years old children residing in communities of Karachi, Pakistan”, *Child Abuse ve Neglect*, 91, 109-115.

- Lavi, I., Ozer, E. J., Katz, L. F. ve Gross, J. J.** (2021). The role of parental emotion reactivity and regulation in child maltreatment and maltreatment risk: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, 90, 102099.
- Lee, S., ve Lee, D. K.** (2018). What is the proper way to apply the multiple comparison test? *Korean Journal of Anesthesiology*, 71(5), 353–360.
- Leifer, M., Kilbane, T. ve Kalick, S.** (2004). Vulnerability or resilience to intergenerational sexual abuse: *The role of maternal factors*. *Child Maltreatment*, 9(1), 78–91. <https://doi.org/10.1177/1077559503261181>
- DeMause, L.** (1974). “The Evolution of Childhood”. Bulunduğu Eser: Lloyd deMause, *The History of Childhood*, New York, Psychohistory Press, 1974, s.1.
- Low, R. S. T., Overall, N. C., Cross, E. J. ve Henderson, A. M. E.** (2019). Emotion regulation, conflict resolution, and spillover on subsequent family functioning. *Emotion*, 19(7), 1162–1182.
- Malinosky-Rummell, R. ve Hansen, D. J.** (1993). “Long-term consequences of childhood physical abuse”, *Psychological bulletin*, 114(1), 68.
- Marziali, E., Damianakis, T. ve Trocmé, N.** (2003). Nature and consequences of personality problems in maltreating caregivers. *Families in Society*, 84(4), 530–538.
- Maughan, A. ve Cicchetti, D.** (2002). Impact of Child Maltreatment and Inter-Adult Violence on Children’s Emotion Regulation Abilities and Socio-Emotional Adjustment. *Child Development*, 73, 1525-1542. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00488>
- Mennin, D. S., Heimberg, R. G., Turk, C. L. ve Fresco, D. M.** (2002). Applying an emotion regulation framework to integrative approaches to generalized anxiety disorder. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 9(1), 85–90. <https://doi.org/10.1093/clipsy.9.1.85>
- Meraki, S. ve Var, E. Ç.** (2019). Alt-sosyo ekonomik düzeye sahip ailelerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 1-12.
- Messman-Moore, T. L. ve Coates, A. A.** (2007). The Impact of Childhood Psychological Abuse on Adult Interpersonal Conflict. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2), 75–92. doi:10.1300/j135v07n02_05
- Fitzgerald, M.** (2021): Relating from the past or the Present: Relationship Mindfulness as a Mediator Linking Childhood Maltreatment to Adult Relationship Quality, *Journal of Couple ve Relationship Therapy*, DOI: 10.1080/15332691.2021.1926387
- Milner, J. S., Thomsen, C. J., Crouch, J. L., Rabenhorst, M. M., Martens, P. M. ve Dyslin, C. W.** (2010). Do trauma symptoms mediate the relationship between childhood physical abuse and adult child abuse risk? *Child Abuse ve Neglect*, 34, 332–344.

- Miragoli, S., Milani, L., Di Blasio, P. ve Camisasca, E.** (2020). Difficulties in emotion regulation in child abuse potential: Gender differences in parents. *Child Abuse ve Neglect*, 106, 104529.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R.** (2007). The Role of the Family Context in the Development of Emotion Regulation. *Social Development*, 16(2), 361–388. doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x
- Morton, N. ve Browne, K. D.** (1998). Theory and observation of attachment and its relation to child maltreatment: A review. *Child Abuse ve Neglect*, 22(11), 1093–1104. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(98\)00088-X](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(98)00088-X)
- Muller, R. T., Sicoli, L. A. ve Lemieux, K. E.** (2000). Relationship between attachment style and posttraumatic stress symptomatology among adults who report the experience of childhood abuse. *Journal of traumatic stress*, 13(2), 321–332. <https://doi.org/10.1023/A:1007752719557>
- Murray, L. K., Nguyen, A. ve Cohen, J. A.** (2014). Child sexual abuse, *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 23(2), 321-337.
- Narang, D. S. ve Contreras, J. M.** (2000). Dissociation as a mediator between child abuse history and adult abuse potential. *Child Abuse ve Neglect*, 24(5), 653-665
- Newberger, C. M. ve Cook, S. J.** (1983). Parental awareness and child abuse: A cognitive-developmental analysis of urban and rural samples. *American Journal of Orthopsychiatry*, 53(3), 512–524. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1983.tb03395.x>
- Nicholas, K. B. ve Bieber, S. L.** (1996). Parental abusive versus supportive behaviors and their relation to hostility and aggression in young adults. *Child Abuse ve Neglect*, 20, 1195–1211.
- O'Connor, T. G.** (2002). Annotation: The 'effects' of parenting reconsidered: findings, challenges, and applications. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(5), 555–572.
- Oliver, J. E.** (1993). Intergenerational transmission of child abuse: rates, research, and clinical implications. *The American journal of psychiatry*. 150(9), 1315–1324.
- Özer, G.** (2014). *Ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına dair bilinçleri, endişeleri ve aldıkları önlemler* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Paradis, A. ve Boucher, S.** (2010). Child maltreatment history and interpersonal problems in adult couple relationships. *Journal of Aggression, Maltreatment ve Trauma*, 19, 138–158.
- Parkinson S, Bromfiels L, McDougally S. ve Salveron M.** (2017) Child Neglect: Key concepts and risk factors a report to the NSW Department of family and community services office of the senior practitioner. Australian Center for Child Protection.

- Pauli-Pott, U. ve Mertesacker, B.** (2009). Affect expression in mother–infant interaction and subsequent attachment development. *Infant Behavior and Development*, 32(2), 208-215.
- Pelendecioğlu, B. ve Bulut, S.** (2016). Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1) , 49-62.
- Perry, B. D. ve Szalavitz, M.** (2017). *Köpek Gibi Büyütölmüş Çocuk: Bir Çocuk Psikiyatristinin Not Defterinden Sıra Dışı Öyküler* (Turkish Edition) (Facsimile ed.). Koridor Yayıncılık.
- Pignatelli, A. M., Wampers, M., Lorioed, C., Biondi, M. ve Vanderlinden, J.** (2017). Childhood neglect in eating disorders: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Trauma ve Dissociation*, 18(1), 100-115.
- Polusny, M. A. ve Follette, V. M.** (1995). “Long-term correlates of child sexual abuse: Theory and review of the empirical literature”, *Applied ve Preventive Psychology*, 4(3), 143–166
- Puetz, V. B., Parker, D., Kohn, N., Dahmen, B., Verma, R. ve Konrad, K.** (2017). Altered brain network integrity after childhood maltreatment: A structural connectomic DTI-study. *Human brain mapping*, 38(2), 855–868
- Rellini, A. H., Vujanovic, A. A., Gilbert, M. ve Zvolensky, M. J.** (2012). Childhood maltreatment and difficulties in emotion regulation: Associations with sexual and relationship satisfaction among young adult women. *Journal of Sex Research*, 49(5), 434-442.
- Repetti, R. L.** (1987). Individual and common components of the social environment at work and psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(4), 710–720. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.4.710>
- Richter, J. ve Finn, C.** (2021). Transactions between self-esteem and perceived conflict in romantic relationships: A 5-year longitudinal study. *PLoS ONE*, 16(4), Article e0248620. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0248620>
- Riggs, S. A.** (2010). Childhood Emotional Abuse and the Attachment System Across the Life Cycle: What Theory and Research Tell Us. *Journal of Aggression, Maltreatment ve Trauma*, 19(1), 5–51.
- Rubenstein, J. L. ve Feldman, S. S.** (1993). Conflict-resolution behavior in adolescent boys: Antecedents and adaptational correlates. *Journal of Research on Adolescence*, 3(1), 41–66. https://doi.org/10.1207/s15327795jra0301_3
- Sack, W. H. ve Mason, R.** (1980). “Child abuse and conviction of sexual crimes: A preliminary finding. *Law and Human Behavior*”, 4(3), 211–215. <https://doi.org/10.1007/BF01040319>
- Sari, N. ve Büyökünöl, S. N. C.** (1991). A study of the history of child abuse. *Pediatric Surgery International*, 6, 401-406.

- Saxena, P., Dubey, A. ve Pandey, R.** (2011). Role of emotion regulation difficulties in predicting mental health and well-being. *SIS Journal of Projective Psychology ve Mental Health*, 18(2), 147-155.
- Sedlak, A. J.** (1997). Risk Factors for the Occurrence of Child Abuse and Neglect. *Journal of Aggression, Maltreatment ve Trauma*, 1(1), 149–186.
- Sedney, M. A. ve Brooks, B.** (1984). “Factors associated with a history of childhood sexual experience in a nonclinical female population”, *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 23, 215, 218.
- Sidebotham, P. ve Golding, J.** (2001). Child maltreatment in the “Children of the nineties.” *Child Abuse ve Neglect*, 25(9), 1177–1200. doi:10.1016/s0145-2134(01)00261-7
- Simon, E., Raats, M. ve Erens, B.** (2024). Neglecting the impact of childhood neglect: a scoping review of the relation between child neglect and emotion regulation in adulthood. *Child Abuse ve Neglect*, 153, 106802.
- Smith, A. L., Cross, D., Winkler, J., Jovanovic, T. ve Bradley, B.** (2014). Emotional dysregulation and negative affect mediate the relationship between maternal history of child maltreatment and maternal child abuse potential. *Journal of Family Violence*, 29, 483-494.
- Smith, K. E., Landry, S. H. ve Swank, P. R.** (2000). The influence of early patterns of positive parenting on children's preschool outcomes. *Early Education and Development*, 11(2), 147-169.
- Sofuoğlu, Z., Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F. ve Akşit, S.** (2014). Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49(1), 47-56.
- Sofuoğlu, Z., Sarıyer, G. ve Ataman, M. G.** (2016). Child Maltreatment in Turkey: Comparison of Parent and Child Reports. *Central European Journal of Public Health*, 24(3), 217–222. <https://doi.org/10.21101/cejph.a4155>
- Spitz, R. A.** (1945). Hospitalism. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 1(1), 53–74. doi:10.1080/00797308.1945.1182312
- Steele, B. F. ve Pollock, C. B.** (1968). A psychiatric study of parents who abuse infants and small children. In R. E. Heifer ve C. H. Kempe (Eds.), *The battered child*. Chicago: University of Chicago Press,
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J. ve Van Ijzendoorn, M. H.** (2013). The neglect of child neglect: a meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 48, 345-355.
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., Alink, L. R. A. ve van Ijzendoorn, M. H.** (2014). The Prevalence of Child Maltreatment across the Globe: Review of a Series of Meta-Analyses. *Child Abuse Review*, 24(1), 37–50. doi:10.1002/car.2353

- Styron, T. ve Janoff-Bulman, R.** (1997). Childhood attachment and abuse: long-term effects on adult attachment, depression, and conflict resolution. *Child Abuse ve Neglect*, 21(10), 1015–1023. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(97\)00062-8](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(97)00062-8)
- Şar, V., Öztürk, P. E. ve İkikardeş, E.** (2012). Validity and reliability of the Turkish version of Childhood Trauma Questionnaire. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054.
- Şeşen, H. ve Meydan, C.H.** (2015). *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları*. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık
- Teicher, M., Samson, J. ve Anderson, C..** (2016). The effects of childhood maltreatment on brain structure, function and connectivity. *Nat Rev Neuroscience* 17, 652–666.
- Thomas, R. ve Zimmer-Gembeck, M. J.** (2011). Accumulating evidence for parent-child interaction therapy in the prevention of child maltreatment. *Child development*, 82(1), 177–192. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01548.x>
- Tomoda, A., Sheu, Y. S., Rabi, K., Suzuki, H., Navalta, C. P., Polcari, A. ve Teicher, M. H.** (2011). Exposure to parental verbal abuse is associated with increased gray matter volume in superior temporal gyrus. *NeuroImage*, 54 Suppl 1, S280–S286.
- Tull, M. T., Barrett, H. M., McMillan, E. S. ve Roemer, L.** (2007). A preliminary investigation of the relationship between emotion regulation difficulties and posttraumatic stress symptoms. *Behavior Therapy*, 38(3), 303-313.
- Uslu, R. İ., Kapçı, E. G., Yıldırım, R. ve Öney, A. E.** (2010). Sociodemographic characteristics of Turkish parents in relation to their recognition of emotional maltreatment. *Child Abuse and Neglect*, 24, 345–353.
- Usui, N., Ono, Y., Aramaki, R., Berto, S., Konopka, G., Matsuzaki, H. ve Shimada, S.** (2021). Early Life Stress Alters Gene Expression and Cytoarchitecture in the Prefrontal Cortex Leading to Social Impairment and Increased Anxiety. *Frontiers in genetics*, 12, 754198
- Ünal Bozcan, E., Berkmen, B., Koran, N. Tatlıcalı, E.** (2019). 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların Ebeveynlerinin İstismara Yönelik Farkındalığı. *Folklor/Edebiyat*, 25(97), 494-508
- Ünal, H.** (2017). *Ebeveyn çocuk ihmal ve istismar ölçeğinin geliştirilmesi ve uygulanması* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünal, H. ve Boz, M.** (2020). Development of the child neglect and abuse awareness scale for parents and its relationship with various variables. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13(1).
- Vajda, A. ve Láng, A.** (2014). Emotional abuse, neglect in eating disorders and their relationship with emotion regulation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 131, 386-390.

- Valentino, K., Nuttall, A., Comas, M., Borkowski, J. ve Akai, C.** (2012). Intergenerational continuity of child abuse among adolescent mothers: Authoritarian parenting, community violence, and race. *Child Maltreatment*, 17, 172–181.
- Van Bockstaele, B., Atticciati, L., Hiekkaranta, A. P., Larsen, H. ve Verschuere, B.** (2020). Choose change: Situation modification, distraction, and reappraisal in mild versus intense negative situations. *Motivation and Emotion*, 44, 583-596
- Van der Kolk, B. A.** (2003). The neurobiology of childhood trauma and abuse. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 12(2), 293–317. doi:10.1016/s1056-4993(03)00003-8
- Van Egmond, M., Garnefski, N., Jonker, D. ve Kerkhof, A.** (1993). “The relationship between sexual abuse and female suicidal behavior Erratum. Crisis” *The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 14(4), 147.
- Vial, A., van der Put, C., Stams, G. J. J. M., Kossakowski, J. ve Assink, M.** (2020). Exploring the interrelatedness of risk factors for child maltreatment: A network approach. *Child Abuse ve Neglect*, 107, 104622.
- Volling, B. L. ve Belsky, J.** (1991). Multiple determinants of father involvement during infancy in dual-earner and single-earner families. *Journal of Marriage and the Family*, 53(2), 461–474. <https://doi.org/10.2307/352912>
- Walker, S. P., Wachs, T. D., Grantham-McGregor, S., Black, M. M., Nelson, C. A., Huffman, S. L., Baker-Henningham, H., Chang, S. M., Hamadani, J. D., Lozoff, B., Gardner, J. M., Powell, C. A., Rahman, A. ve Richter, L.** (2011). Inequality in early childhood: risk and protective factors for early child development. *Lancet* (London, England), 378(9799), 1325–1338. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(11\)60555-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(11)60555-2)
- Wang, L., Cheng, H., Qu, Y., Zhang, Y., Cui, Q. ve Zou, H.** (2020). The prevalence of child maltreatment among Chinese primary and middle school students: a systematic review and meta-analysis. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 55(9),
- Wang, X.** (2022). Intergenerational effects of childhood maltreatment: The roles of parents’ emotion regulation and mentalization. *Child Abuse ve Neglect*, 128, 104940.
- Weber, D. A. ve Reynolds, C. R.** (2004). Clinical Perspectives on Neurobiological Effects of Psychological Trauma. *Neuropsychology Review*, 14(2), 115 129. doi:10.1023/b:nerv.0000028082.137
- Weinfield, N. S., Sroufe, L. A. ve Egeland, B.** (2000). Attachment from infancy to early adulthood in a high-risk sample: Continuity, discontinuity, and their correlates. *Child Development*, 71(3), 695–702. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00178>

- Whisman, M. A.** (2006). Role of couples relationships in understanding and treating mental disorders. In S. R. H. Beach, M. Z. Wamboldt, N. J. Kaslow, R. E. Heyman, M. B. First, L. G. Underwood, ve D. Reiss (Eds.), *Relational processes and DSM-V: Neuroscience, assessment, prevention, and treatment* (pp. 225–238). American Psychiatric Association.
- Whisman, M. A., Dementyeva, A., Baucom, D. H. ve Bulik, C. M.** (2012). Marital functioning and binge eating disorder in married women. *International Journal of Eating Disorders*, 45(3), 385-389.
- Whisman, M. A., Uebelacker, L. A. ve Bruce, M. L.** (2006). Longitudinal association between marital dissatisfaction and alcohol use disorders in a community sample. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 164–167. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.1.164>
- White, O. G., Hindley, N. ve Jones, D. P.** (2015). Risk factors for child maltreatment recurrence: An updated systematic review. *Medicine, Science and the Law*, 55(4), 259-277.
- Yang, M. Y., Font, S. A., Ketchum, M. ve Kim, Y. K.** (2018). “Intergenerational transmission of child abuse and neglect: Effects of maltreatment type and depressive symptoms”, *Children and Youth Services Review*, 91, 364-371.
- Yargıç, İ., Ersoy, E. ve Batmaz Oflaz, S.** (2012). “Çocukluk çağı travmalarının intihar girişimi ve kendine zarar verme davranışı ile ilişkisi”, *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(4).
- Yates, T. M.** (2007). The Developmental Consequences of Child Emotional Abuse. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2), 9–34
- Yılmaz Irmak, T.** (2008). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler*. (Doktora tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zhang, S., Lin, X., Liu, J., Pan, Y., Zeng, X., Chen, F. ve Wu, J.** (2020). Prevalence of childhood trauma measured by the short form of the Childhood Trauma Questionnaire in people with substance use disorder: A meta-analysis. *Psychiatry Research*, 294, 113524
- Zhang, Y., Zhan, N., Long, M., Xie, D. ve Geng, F.** (2022). Associations of childhood neglect, difficulties in emotion regulation, and psychological distresses to COVID-19 pandemic: An intergenerational analysis. *Child Abuse ve Neglect*, 129, 105674.

EKLER

EK A: Bilgilendirilmiş Onam Formu

EK B: Demografik Bilgi Formu

EK C: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

EK D: Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form

EK E: Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği

EK F: Ebeveyn Çocuk İstismar ve İhmal Farkındalık Ölçeği

EK A: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı, bu çalışma 223K053 no’lu TÜBİTAK 1002 projesi kapsamında yürütülen **“Çocukluk Çağı Travmalarının Ebeveynler Arası Çatışma Çözümü, Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Ebeveyn İstismar Farkındalığı ile İlişkilerinin İncelenmesi”** isimli bir çalışmadır. Çalışmanın amacı; çocukluk çağı travmaları ile ebeveynlerin istismar farkındalığının ilişkisinde çatışma çözümü ve duygu düzenleme güçlüğü’nün rollerinin incelenmesidir.

Bu çalışma için sizden, ekte sunulacak olan çeşitli değerlendirme araçlarını ve demografik bilgi formunu eksiksiz bir şekilde doldurmanız istenmektedir. Değerlendirme araçlarını eksiksiz doldurmanız araştırma kapsamında tespit etmeyi amaçladığımız durumların tespiti açısından oldukça değerlidir. Tahminen bu işlem 15-20 dakikanızı alacaktır. Sizden alınan her türlü kimlik bilgisi gizli tutulacaktır. Sonuçları yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacak olan bu çalışmaya katılımınız tamamen size bağlıdır. Araştırmaya katılımınız durumunda araştırmanın herhangi bir aşamasında çalışmayı bırakabilirsiniz. Araştırma ile ilgili her türlü sorunuz için Dr. Aslı YEŞİL ve Araş. Gör. Aslı Yolcu ile iletişim kurabilirsiniz.

Yukarıdaki bilgileri okudum ve bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında kişisel verilerin işlenmesine dair kanunu biliyorum ve bu kanun kapsamında verilerin işlenmesine onay veriyorum. Yukarıdaki bilgileri okudum ve bu çalışmaya tamamen gönüllü katılıyorum.

() Onaylıyorum

() Onaylamıyorum

EK B: Demografik Bilgi Formu

Cinsiyetiniz:

Yaşınız:

Medeni Durumunuz:

İlişki Durumunuz:

Eğitim Durumunuz:

() Okur-Yazar () İlkokul mezunu () Ortaokul Mezunu () Lise Mezunu

() Üniversite Öğrencisi () Üniversite Mezunu () Lisansüstü

Çocuğunuz var mı?

Varsa Yaşı:

EK C: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

Çocukluğumda ya da ergenliğimde	Hiçbir zaman (1)	Nadiren (2)	Kimi zaman (3)	Sık olarak (4)	Çok Sık (5)
1-Yeterli yemeğim olurdu.					
2- Gündelik bakım ve güvenliğim sağlanıyordu.					
3- Anne ya da babam kendilerine layık olmadığımı ifade ederlerdi.					
4- Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.					
5- Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı.					
6-Üst baş açısından bakımsızdım.					
7- Sevildiğimi hissediyordum.					
8- Anne ya da babam kendimden utanmama neden olurdu.					
9- Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.					
10- Ailemde değiştirmek istediğim şeyler vardı.					

11- Ailemdelikler bana o kadar Şiddetle vuruyorlardı ki vücutumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.					
12- Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.					
13- Anne ya da babam fikirlerimi önemserdi.					
14- Ailemdelikler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.					
15- Fiziksel bakımdan hırpalanmış olduğuma inanıyorum.					
16- Çocukluğum mükemmeldi.					
17-Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövölüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiğİ oluyordu.					
18- Ailemde birisi benden nefret ederdi.					
19- Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.					
20- Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı.					
21- Kendisi ile cinsel ilişki kurmadığım takdirde bana zarar vermekle tehdit eden biri vardı.					
22- Benim ailem dünyanın en iyisiydi.					

23- Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.					
24- Birisi bana cinsel tacizde bulundu.					
25- Ailemdelikler bana karşı suçlayıcıydı.					
26- İhtiyacım olduğunda beni doktora götürececek birisi vardı.					
27- Cinsel istismara uğradığım kanısındayım.					
28- Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.					
29- Ailemdelikler yaşlılarımla ve arkadaşlarımla görüşmemi kısıtlardı.					
30- Ailemdelikler her şeye karıştırdı.					
31- Anne ve babam bir işi kendi başıma yapmama fırsat verirdiler.					
32- Ailemdelikler rahat vermeyecek derecede peşimdeydiler.					
33- Anne ya da babam beni kontrol etmek için kişisel eşyalarımı benden habersiz karıştırdı.					

EK D: Duygu Düzenleme Güçlüğü      -Kısa Form

Aşağıdaki ifadelerin size ne sıklıkla uyduğunu, her ifadenin yanında yer alan 5 dereceli       üzerinden değerlendiriniz. Her bir ifadenin altındaki ifadelerden, size uygunluk yüzdesini de dikkate alarak işaretleyiniz.

1-Hemen hemen hiç (%0-%10) 2-Bazen (%11-%35) 3-Yaklaşık yarı yarıya (%36-%65) 4-çoğu zaman (%66-%90) 5-Hemen hemen her zaman (%91-%100)

	Hemen hemen hiç (%0- %10)	Bazen (%11- %35)	Yaklaşık yarı yarıya (%36-%65)	�o�u zaman (%66-%90)	Hemen hemen her zaman (%91- %100)
1-Duygularıma bir anlam vermekte zorlanırım.					
2- Ne hissettiğim konusunda karmaşa ya�arım.					
3- Kendimi kötü hissetti�imde i�lerimi bitirmekte zorlanırım.					
4- Kendimi kötü hissetti�imde kontrolden �ıkarım.					
5- Kendimi kötü hissetti�imde uzun süre böyle kalacağına inanırım.					
6- Kendimi kötü hissetmenin yoğun depresif duyguyla sonu�lanaca�ına inanırım.					
7- Kendimi kötü hissederken başka şeylere					

odaklanmakta zorlanırım.					
8- Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım korkusu yaşarım.					
9- Kendimi kötü hissettiğimde bu duygumdan dolayı kendimden utanırım.					
10- . Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.					
11- Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarımı kontrol etmekte zorlanırım.					
12- Kendimi kötü hissettiğimde daha iyi hissetmem için yapabileceğim hiçbir şey olmadığına inanırım.					
13- Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendimden rahatsız olurum.					
14- Kendimi kötü hissettiğimde kendimle ilgili olarak çok fazla endişelenmeye başlarım.					
15- Kendimi kötü hissettiğimde başka bir şey düşünmekte zorlanırım.					
16- Kendimi kötü					

hissettiğimde duygularım dayanılmaz olur.					
---	--	--	--	--	--

EK E: Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği

Aşağıda ilişkilerde yaşanan sorunların genel olarak nasıl çözümlendiği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen partnerinizle ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz. Her bir ifadenin önündeki boşluğa aşağıdaki sayılardan uygun olanı yazınız.

1 (Hiç katılmıyorum) 2 (Oldukça katılmıyorum) 3 (Birazcık katılmıyorum) 4 (Birazcık katılıyorum) 5 (Oldukça katılıyorum) 6 (Çok katılıyorum)

	Hiç katılmıyorum	Oldukça katılmıyorum	Birazcık katılmıyorum	Birazcık katılıyorum	Oldukça katılıyorum	Çok katılıyorum
1) Tartışma esnasında konuyla ilgisiz de olsa zayıflıklarını yüzüne vururum.						
2) Kavganın büyümemesi için onun istediği şeyleri yaparım.						
3)Çok sinirlenmişsem konuşmayı ertelerim.						
4)Sorun durumunda pek çok şeyi içime atabilirim.						
5)Sorunun uzamadan çözülebilmesi için kaynağını bulmaya çalışırım.						
6) Sinirlendiğimde kırıcı şeyler söylerim.						
7) Problemi büyütmemek için onu sakinleştirmeye çalışırım.						

8) Sesimi yükselterek beni dinlemesini sağlamaya çalışırım.						
9) Tartışmada ortak bir çözüm noktası bulmaya çalışırım.						
10) Çok büyük sorunlar yaşadığımızda ondan uzak durmaya çalışırım.						
11) Sorun çözümlenmeden tartışmayı sonlandırmam.						
12) Bağırıp çağırarak istediğimi yaptırırım.						
13) Sorunun tüm yönlerini tartışma sırasında konuşmak isterim.						
14) Sevgilimi ilişkiyi bitirmekle tehdit ederim.						
15) Bana bağırdığında onun olmadığı bir odaya geçerim.						
16) Kavgalarımız sırasındaki kızgınlığımı fiziksel olarak gösteririm.						
17) İlişkide sorun yaşanmaması için kendimden ödün veririm.						
18) Sorun yaşadığımızda sevgilimin yanından uzaklaşıyorum.						
19) Sorunun						

EK F: Ebeveyn Çocuk İstismar ve İhmal Farkındalık Ölçeği

Aşağıda birtakım ifadeler bulunmaktadır. Lütfen ifadeleri okuyunuz ve sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Çalışmanın tutarlılığı için tüm soruların cevaplanması önemlidir.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1-18 yaşından küçük yaşta çocuk sahibi olmak, ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali potansiyellerini artırır.					
2-Çocuğu istismar eden bireyler, kendi çocukluğunda istismara uğramış olan kişiler olma ihtimali yüksektir.					
3-Çocuğu istismar eden bireyler, genellikle çocuk ve ailesinin tanıdığı ve güvendiği kişilerdir.					
4-Çocuğu istismar eden bireyler, toplumsal olarak dışlanmış kişilerdir.					
5-Ebeveynlerinin onayı olduğu sürece, çocuklara dokunmakta, sarılmakta, öpmekte bir sakınca yoktur.					
6-Çocukların özel bölgelerine dokunulmamalıdır.					
7- Aile içi çatışmalara şahit olmak çocukların gelişimlerini etkilemez.					
8-Cinsel istismar en çok çocuğun kendisini güvende hissettiği yerlerde gerçekleşir.					

9-Fiziksel istismara maruz kalma oranı, çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.					
10-Duygusal istismara maruz kalma oranı, çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.					
11-Cinsel istismara maruz kalma oranı, çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.					
12-İhmale maruz kalma oranı, çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.					
13-Fiziksel istismara maruz kalan çocuklar devlet koruması altına alınır.					
14-Duygusal istismara maruz kalan çocuklar devlet koruması altına alınır.					
15-Cinsel istismara maruz kalan çocuklar devlet koruması altına alınır.					
16-İhmale maruz kalan çocuklar devlet koruması altına alınır.					
17-Aile üyelerinin dışında başka birisinin “çocuk istismarı şüphesi”ni gerekli kurumlara bildirmesinde bir sakınca yoktur.					
18-İstismar mağduru olan çocuğun olumsuz etkilenmemesi için çocukla istismar vakası ile ilgili hiç konuşulmaması gerekir.					
19-Çocukların sevmediği, rahatsız olabilecekleri küçümseyici lakaplar takılmamalıdır.					
20-Ebeveynler gerektiğinde çocuklarını disiplin etme					

amacıyla çocukların canını acıtabilir. (Örn; tokat atmak, saçını çekmek vs.)					
21-Ebeveynler çocuklarının korku ve endişelerini onları disiplin etme amacıyla kullanabilirler.					
22-Ebeveynler ailenin ekonomik gelirine katkı sağlaması için 18 yaşın altında olan çocuklarının eğitimini aksatmaması koşuluyla küçük işlerde çalışmasına izin verebilirler.					
23-Ebeveynler birtakım isteklerini çocuklarına yaptırmak için onları terk etmekle korkutabilir. (Örn; “Yemeğini ye lütfen, yemezsen giderim.”)					
24-Ebeveynler çocuklarını fiziksel şiddete maruz bırakmakla tehdit edebilir.					
25-Ebeveynler çocuklarına kızdıklarında onları aşağılayacak sözler kullanabilirler.					
26-Ebeveynlerin çocuklarından bekledikleri davranış, başarı ya da becerileri çocuklarına söylemeleri çocukları motive eder.					
27-Her çocuğun bireysel ve gelişimsel farklılıkları vardır. Bu farklılıklar istismar ve ihmale maruz kalma riskini artırır. (Örn; cinsiyet, yaş, mizaç, davranış problemleri)					
28-Kız ve erkek çocuklarının yetiştirilme tarzları farklıdır.					
29-Her ne sebeple olursa olsun çocuklara asla şiddet uygulanmamalıdır.					

30-12 yaşından küçük bile olsa, gerekli durumlarda çocuklar kendi evlerinde tek başına kalabilir.					
31-Evde babanın yokluğunda erkek çocuk babalarının sorumluluğunu üstlenmelidir.					
32-Evde annenin yokluğunda kız çocuk annelerinin sorumluluğunu üstlenmelidir.					
33-Yetişkinlere hitap eden (cinsel içerikli) internet sitelerinde çocukların fotoğraf veya videolarının bulunmasında bir sakınca yoktur.					
34-Çocuk istismara maruz kalıyorsa, bu durum onun hatasıdır.					
35- İstismara uğramış bir çocuğun, istismar yaşantısı ile ilgili her söylediği doğru kabul edilmelidir.					
36-Aile içinde fiziksel istismar vakaları çok az görülür.					
37-Aile içinde duygusal istismar vakaları çok az görülür.					
38-Aile içinde cinsel istismar vakaları çok az görülür.					
39-Aile içinde ihmal vakaları çok az görülür.					
40-Çocuklar doğru davranışları akranlarıyla (yaşıtlarıyla) kıyaslandığında daha iyi öğrenirler.					
41-Yabancı (ebeveynler veya çocuğun tanımadığı) kişiler çocukları daha çok istismar ederler.					

42-Çekingen ve sessiz çocuklar daha az fiziksel istismara maruz kalır.					
43-Çocuk istismarı ve ihmali her ne kadar yaşanmaması gereken bir durum olsa da her zaman çocuk haklı olmayabilir.					
44-Eğer bir çocuk birisinin kendisine sarılmasını ya da öpmesini istemiyorsa, çocuğa baskı yapılmamalıdır.					
45-Ebeveynlerin çocuğa karşı yetersiz ilgisi, davranışları ve kayıtsızlıkları ekonomik olarak yetersiz olmasından kaynaklanır.					

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Aslı Yolcu

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2021, İstanbul Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji
- **Yüksek Lisans** : Bursa Teknik Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Tezli Yüksek Lisans